

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ו' (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכונות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

בשלה

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַכּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

בשלה

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

אמונת יציאת מצרים פרושו הוא כמו שמקבל מרבנו הבעל שם טוב זיע"ע, שפקל עידן חשכות וטמטום מקל מיני צרות וחומות העומדים על האדם, יתן בלבו אמונת יציאת מצרים - שהקדוש ברוך הוא ברגע של יציאת מצרים חשב על כל בר ישראל שלא ידח ממנו נדח, ונתן תקנה לכל בר ישראל, ומוציא את עמו בכל עידן וזמן מקל מיני מעיקיו בגוף ובנפש, ובכל אמונה זה באמת תכף יתפרדו כל פועלי און ולכל בני ישראל היה אור במושבבתם

(רבי אהרן ראטה זיע"א, עבודת הבורא - מאמר עבודה שבלב)

אוצר פניני החסידות

- א **אור אֱלִימֶלֶךְ** | גלוי בחלום על ידי הרבי רבי אֱלִימֶלֶךְ זיע"א בבאור הפסוק
- ב **צַמַח ה' לְצַבִּי** | באור דברי רש"י וישוב קשית המפרשים
- ג **דברי אֱלִימֶלֶךְ** | הטעם שבדורות האחרונים צרכי עמך ישראל מרביין יותר מדורות הקודמים תלוי בענין העלאת הניצוצות
- ד **דָּגַל מַחֲנֵה אַפְרַיִם** | מדרגה גדולה היא להאמין ולבטח שרק השם יתברך מפרנסו ואין צריך לשום סבה ואמצעי שמשם תמשך פרנסתו
- ה **תַּפְאֵרֶת עֲזִיזָל** | המבקש פרנסתו והצטרכותו רק בשביל עבודת השם יתברך מקבל את כל השפע
- ה **פתוחי חותם** | על ידי בחשון ואמונה שהשקפה היתרה אינה מועילה בפרנסה יכול האדם לעסוק בתורה
- ה **בינת ישראל** | טעם נפלא על כך שעסקו בני ישראל בבזת הים דוקא בעת גלוי האלקות
- ה **מעין ההקמה** | רמז הפסוק בעצה נפלאה לצדיק שילביש דברי התוכחה בדברים פשוטים
- ו **פתוחי חותם** | בחמשים שערי קדשה נגאלו ונצלו מחמשים שערי טמאה
- ו **אור המאיר** | כאשר אין לאדם התעוררות והתלהבות אש לתורה ותפלה, מביאים עליו משמים קשיים כדי שיתעורר. אף אם יתעורר מעצמו לא יצטרך לקשיים
- ז **לא פרי תבואה** | אפלו כאשר אינו ראוי אם משים בחשון בהשם יתברך ואינו ירא מכלום וזכה לראות בישועת השם יתברך
- ח **בְּנִסְתִּי יִחְזָקָל** | באור ורמז בפסוק שלפנינו ובמאמר הגמרא בכתבות שנאמר הקספד על הרה"ק רבי יחזקאל משינאוה זיע"א
- ט **תורה אור** | באור הפסוק על פי פנימיות התורה
- י **באר שומאל** | שתי אפנים בבאור דברי התרגום 'ארי אתנאי על גותנאי וגאונא דילה'
- יא **מחשף הלבן** | בעלגית ניצוצות הקדשה מהקלפות אֵזי השם שלם
- יא **מחשף הלבן** | בלתי ידיעה והכרה בהשיות לא שייך שתהיה העבודה שלמה
- יב **חַתֵּם סוּפֵר** | כאשר נמתקו המים על ידי עץ מור, ראוי ישראל שבקיום התורה והמצוות גנוזים כל הטובות
- יג **נעם אֱלִימֶלֶךְ** | עקר הכנה לתפילה היא התבודדות ויחוד מן השבועות לעבודת השם יתברך
- יד **לקוטי שיתוח** | גדרו של הימן מתייב שלא ירד בשבת אף ללא אסורי לקיטתו בשבת
- יד **אמרי אמת** | טעם לקריאת שם שבת שירה, מפני שבו הגיעו ישראל להפלת הבורא
- יז **בת עין** | אכילת פרות ארץ ישראל בקדשת הגויי מביאה לךבקות בקדשה
- יז **אור ישראל** | באור נפלא בדיוק לשון המשנה

אוצרות גאוני הדורות

- יח **שכט סופר** | לא הלכו ישראל דרך ארץ פלשתים כדי שלא יחזרו לסוחרים
- יח **אור הטוב** | בצאת ישראל ממצרים הפסידו המצריים נרקה גדולה
- יט **ציון במשפט תפדה** | חטאייהם של ישראל אינם דומים לעוונות הנכרים
- יט **מדרש ה'הונתן** | אין הקב"ה חוזר מפנה שאמר לנביא לאחר שהתנבא לישראל
- כ **שנות ימין** | קבלת התפלה על ידי מסירות נפש
- כ **חמדת ישראל** | קריעת ים סוף בזכות יציאת מצרים שזה הכנה לקבלת התורה שעל זה יש שֶׁכֶר בעוה"ז
- כא **דרושיו רבנו משה מאימראן** | חס ה' על כבודם של הצדיקים יותר מקבדו
- כא **רבי חזקיה די סילוה זצ"ל** | בזכות מה נצל משה מהיאור
- כב **ברכת אליהו** | חיוב הדור מצוה קשומן לו הקב"ה מוזן רב
- כב **ברך יצחק** | מרים פסקה להתיר לנגן בקלי שיר ביום טוב
- כג **לך דודי** | ירידת המן בערב שבת עבור שלשה ימים
- כג **זרע שמשון** | טעם המן בעוגות שהוציאו ישראל ממצרים
- כג **הודיה יעלה** | ברכת אכילת המן
- כג **לִוְיֵת חַן** | מדיע לא שאלו ישראל בערב שבת האם מתרים ללקט מן בשבת
- כד **שמע יעקב** | קבלה הנפלאה של המשכת חסדים ונסים על ידי הודאה לה'
- כד **בן איש חי** | זכירת יציאת מצרים הכנה לגאולה העתידה
- כה **בן יאיר** | הודאה לה' לשם שמים ולא כדי שטייב עמו ה'
- כה **צלח רכב** | וניהי לי לישועה מכח ההודאה לה'
- כו **באר לחי** | נורא תהלת עשה פלא - ההמלה להשיות זוכה לנסים ונפלאות רבות
- כו **נחל שורק** | כל האומר שירה על הנס וזכה לנס אחר
- כו **אֲדָרֶת אֱלִיָּהוּ** | מכח שירתה של דבורה חזר ברוך בן אבינעם לשבות שנית מן האויבים
- כו **מעשי צדיקים**
- לה **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה
- לט **זוהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת בשלח

מה תצעק אלי

אור אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א
גלוי בחלום על ידי הרבי רבי אלימלך זיע"א
בכאור הפסוק

מספרים כי רבנו הקדוש שר שלום מבעלז זי"ע שאל בחלום את רבנו הקדוש בעל נעם אלימלך זי"ע באור הפסוק, דיפלא מה היא השאלה מה תצעק אלי (יד טו), הלא אז היו ישראל בצרה גדולה, הם לפניהם מצרים לאחוריהם ונחשים ועקרבים מכל הצידים, אם כן מה היה לו למשה רבנו מנהיג ישראל לעשות אם לא לצעק אל ה' שיעזר להם. וגם קשה להבין הלא עדין לא נקרא הם ואיך היה יכול לומר להם שישעו.

השיבו הרבי רבי אלימלך זי"ע על פי מעשה: ממלך גדול שהיה לו בת יחידה משלמת בכל המעלות כראוי לבת מלך, ובנות המדינה קנאו בה וארבו לנפשה. ויהי כאשר נתגדלה ונשאה לאיש, ובמלאות ימי הריונה ותקש בלדתה והרופאים התאשו ממנה כי היתה מסכנת בייסורים נוראים של חבלי לדה. **בא** חכם אחד ואמר שהוא יוכל לתן לה תרופה שתוליד בשלום בלי מכשול, ופקד שיוציאו כל איש מעליה, שלא יראה ולא ימצא שום יליד בלעדם בחדרה רק הוא ואביה המלך. ואז כאשר היו שניהם יחדיו, בקש החכם שהמלך יצא וכריז שלכתו נולד הנולד למזל טוב ויצוה לפרסם הבשורה טוב תוך ומיד בכל העיר, ויעבירו הקול בכל המדינה.

המלך תמה למה מבקש להקדים לפרסם הדבר בטרם הולידה, אבל החכם

צוה שיחיש וימהר למלאות בקשתו, ואז מיד יעברו החבלים ותוליד בקרוב ובנקל. ומה לא יעשה האב לטובת בתו היחידה, ויצא והכריז שבתו המליטה בשעה טובה ומצלחת, ויפקד המלך פקידים לפרסם בכל מדינות מלכותו, ומיד נתהפכו החבלים בנעימים לצהלה ותלד בן, והיה שמחה גדולה למלך שעלתה תרופה ומרפא לבתו, ופש לבן הנולד לה.

ושאל להחכם לפשר הדבר שבקש להקדים פרסום הבשורה טובה בטרם באה. וענה החכם, כי לבת המלך ישנם הרבה אויבים, ונשים מכשפות עשו בלהטיהם כל מיני כשפים לעצור יציאת הנולד ולגרם לה יסורים שתמות בלדתה, על כן צוה להכריז שכבר יצא הנולד בריא ושלם, ומפינן שכבר נחפרסם שהולידה תתיאשנה המכשפות ויחדלו מעשות כשפים נגדה, וכאשר פתר החכם כן היה באמת.

וכן גם היה במצרים שהיתה מלאה חרטמים ומכשפים שהתאמצו להפריע את יציאת ישראל משם, והרי אמרו חז"ל (סנהדרין טז): למה נקרא שמם כשפים, שמכחישים פמליא של מעלה, ועל כן נתעכבה הישועה מלבוא, וחויז מזה היו הרבה משטינים ומקטרגים שקטרגו על ישראל שאינם ראויים להגאל.

על כן כאשר צעק משה רבנו לפני השם יתברך, אמר לו ה' מה תצעק, הלא אדרבה על ידי צעקתם ידונו המקטרגים שעוד לא נגמר הצלת ישראל ועדין לא נצח למעלה שר של ישראל וקטרגו עוד. על כן טוב שישתק ולא יצעק עוד רק ידבר אל בני ישראל ויסעו, כאלו כבר היה העקב למישור וכאלו כבר קפאו תהומות ונתקבשו מים אדירים ונתן בים דרוך ובמים עזים נתיבה.

להנות בהם בני אדם, כן יש לאדם להחשיב את עצמו כמי שאינו, והאין אינו מבקש כלום בשביל עצמו, וכל בקשותיו הוא בשביל שיהיה משפיע תורה ומעשים טובים.

וזה שאמר מי שאינו יודע לשאל את פתח לו (מכילתא בא יח), רצה לומר מי שאינו, הינו שמחשיב את עצמו כאלו אינו, יודע לשאל, רצה לומר זה יודע לשאל ולבקש מהשם ותברך שאלה ובקשה. 'את פתח לו', רצה לומר 'את' נגד השם ותברך שפותח לו אוצרותיו, על דרך 'פתח ה' לך את אוצרו הטוב כו' (דברים כח יב).

ודקדק בלשון 'את' ולא אמר אתה, לרמז על בחינת הנוקבא, כמו שנאמר ו'אם ככה את עשה לי' (במדבר יא טו), ו'אמר ו'ר'ל (רש"י, ראה זוהר ח"ג קנה): תשש כמו פנקבה כביכול, והוא בחינת הסתלקות והסתממות ההשפעה, ומי שעושה את עצמו כמי שאינו, נתן פתח בגבורה של מעלה כביכול, ופותח לו השם ותברך אוצרותיו ההשפעות.

על דרך פותח את דרך כו' צדיק ה' כו' (תהלים קמה, טז-יז), ורצונו לומר פותח כו' ומשביע כו', ומפרש מי שפותח ומי משביע, 'צדיק', ואיזה צדיק, ה' בכל דרכיו, רצונו לומר כל דרכיו אינו מבין בהם להנאת עצמו, רק ה' בכל דרכיו, כמו שכתבתי במקום אחר. נמצא בענין זה יש להאריך בתפלה.

אבל זה בלתי אפשרי לאדם, אם לא שישליך צרתו מנגד וימסר את עצמו על קדשתו ורצונו ותברך, ויניח צרכי עצמו בשביל אהבתו ותברך.

אבל אם חס ושלום האדם נתון בצרה בתוכה, אינו יכול לכוון לבו לכל הנ"ל, פי בודאי שהוא וכל נפשיותו נתון בה וכמו שאמר ו'ר'ל (ברכות ה): אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורין, וכמו שעשתה הגר השליכה את היגד פתח אחד השיחים (בראשית כא טו),

וכשיראו המקטרגים כף שמשוה רבנו צוה לסע וללכת לתוך הים, ידונו שפכר נגמר למעלה וגבר ישראל שיבוא הנס של קריעת ים סוף, ואז ינחוו מקטרג ויתבטלו מיד כל הכפסים והמסטינים.

וכמאמר חז"ל (מכילתא בשלה יד לא) לא נגאלו ישראל אלא בזכות האמונה שהאמינו ישראל, עוד טרם נולד הנס עוד מקדם שהגיע הישועה ועל כן זכו לגאולה. עד כאן תשובת רבנו נעם אלימלך שהשיב בחזיון לילה לרבנו שר שלום מבעלזא זי"ע (הדרך חוברת א' - דרשת מהר"מ מבילגורין):

צמח ה' לצבי

רבי צבי הירש מנדבורנא זי"ע

באור דברי רש"י וישוּב קשית המפרשים

ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי (יד טו). פ'רש רש"י 'לא עת עתה להאריך בתפלה שישאל ותוּנים בצרה'. והקשו המפרשים (ראה אור החיים) אדרכה עקר התפלה היא בעת צרה, כמו שכתוב ביום צרתי אליך אקרא (ראה תהלים פו ז).

אבל הענין הוא, על דרך שאמרו חז"ל (ברכות נד): מענין דברים שמאריכין ימים, הוא המאריך בתפלה, ופריך והתניא המאריך בתפלה בא לידי פאב לב, לא קשה הא בשמעין בה כו'. ונראה לי ענין מענין בה, רצה לומר שמעין בצרכי בקשתו ושיעשו לו בקשתו, ואין מחשבתו משוטטת בגדלת ורוממות הבורא ותברך. 'הא דלא מעין בה', רצה לומר מפני גדל דבקותו מחשבתו בגדלת ורוממות הבורא ותברך, הוא בטל במציאות ולא כל שכן בקשתו, רק מה שמבקש ושואל מאתו ותברך בשביל כבודו ותברך.

כי יש לאדם להדמות לבורא ותברך שאין צריך לכלום, וכל מה שברא הוא בשביל

יְחִיָּה הָאָדָם פִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִּי ה' יְחִיָּה הָאָדָם' (דברים ח א), הַפְּרוֹשׁ, פִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם הַגִּשְׁמִי לְבַד יְחִיָּה הָאָדָם, רַק עַל מוֹצֵא פִּי ה' - הוּא חַיִּית הַרוּחָנִי שְׂבֻלָּחֶם, וְעַל יְדֵי הַמְּצוֹת וְהַבְּרָכוֹת שְׂאָדָם מְקַיֵּם בְּהַלֶּחֶם מִתְעוֹרָר חַיִּית הַרוּחָנִית שָׁבוּ לְזוֹן הָאָדָם הַפְּנִימִית שְׂבָאָדָם הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית. וְכֵן בְּעִנְיַי מִשָּׂא וּמִתֵּן, הַמְּצוֹת שְׂאָדָם מְקַיֵּם בְּהַמְּשָׂא וּמִתֵּן מְבִיא הַשְּׂפָעָה הַרוּחָנִי וְהַהֲצִלָּחָה לְהָאָדָם.

וְלָכֵן מוּכָן שְׂבִדוּרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים הָיוּ הַרְבֵּה נִיּוֹצִיִּים וְחַיִּית הַקְּדוּשָׁה בְּמַעַט מְעוֹת, הִיָּה דִּי מַעַט מְעוֹת לְמִשָּׂא וּמִתֵּן וְלִצְרִי הוֹצֵאוֹת עִם יִשְׂרָאֵל כְּפִי רַב חַיִּית הַקְּדוּשָׁה הַרוּחָנִי לְחַיִּי נַפְשוֹתָם, אָבָל עִתָּה בְּדוּרוֹת הַלְלוּ שְׂכָר הוֹצִיאוּ הַנִּיּוֹצִיִּים הַקְּדוּשׁוֹת וְחַיִּית הַרוּחָנִי מִכָּל עִנְיַי עֲשִׂיָּה, וְנִשְׂאָר רַק מַעַט חַיִּית הַרוּחָנִי, לָכֵן כְּפִי מַעַט חַיִּית הַקְּדוּשָׁה אָנוּ צְרִיכִים לְהַרְבֵּה מְעוֹת וְעִסְקִים מְרַבִּים, וְלִקְיָם מְצוֹת הַתְּלוּיִם בָּהֶם לְהִיּוֹת דִּי חַיִּית וּמוֹזוֹן נַפְשׁוֹתֵינוּ וְכוּ'.

שתי מדרגות בעבודת האדם בעניני הגשמיות | מדרגה א' כדי שיהיה לגופו כח להכיל הרוחניות

מִבְּאֵר כִּי עֵקֶר חַיִּית הַנֶּפֶשׁ מִחַיִּית הַרוּחָנִי הַמְּלַבֵּשׁ בְּגִשְׁמִיּוֹת הַמְּעוֹת וְהַמְּזוֹן וּבְכָל דְּבַר צְרִיכֵי אִישׁ. אָמְנָם בְּאֵמַת חַיִּית הַנֶּפֶשׁ תְּלוּי כְּפִי בְּחִינַת עֲבוּדַת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, אִם עֲבוּדָתוֹ בְּאֵכִילָה וּשְׂתִיָּה וְכַדוּמָה הוּא בְּכַדֵּי שְׂיָהָה כַח בְּגוֹפוֹ הַגִּשְׁמִי לְהַמְשִׁיךְ בְּקִרְבּוֹ רוּחָנִית הַקְּדוּשָׁה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, אָזִי נִמְשָׁךְ אֵלָיו חַיִּית רוּחָנִי מִלְּמַעְלָה לְהִיּוֹת מְלַבֵּשֵׁת בְּדָבָרִים גִּשְׁמִיִּים לְחַיִּית נַפְשׁוֹ.

מדרגה ב' ליחד על ידי כך יחודים | על ידי עבודה זו ממשיכים חיות רוחנית ללא לבוש גשמי

אָבָל מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה גְּדוּלָּה בְּכָל הַגִּשְׁמִיּוֹת כְּמוֹ אֵכִילָה וּשְׂתִיָּה, אֵינִן פּוֹנְתוּ כָּלָל בְּשִׁבְלֵי קִיּוֹם הַגּוֹיִף הַגִּשְׁמִי, רַק שֶׁהוּא אֲצִלוּ

וּרְצוֹנוֹ לומר כְּדֵי שְׂלֹא תִרְאֶה בְּצַרְתּוֹ כָּל כֶּף וְתוּכַל לְהַמְשִׁיךְ אֶת עֲצָמָה לְהַתְּפַלֵּל בְּנִל, בְּלֹא עֵינֵי תְּפִלָּה בְּנִל, וּתְכַבֵּן, וְנִעְנְוָה בְּנִס.

וְזֶה שְׂאָמַר יִשְׂרָאֵל נְתוּנִים בְּצָרָה וְאַתָּה מְאָרִיךְ בַּתְּפִלָּה, וּרְצוֹנוֹ לומר בְּצָרָה בְּתוֹכָהּ וּבְפְנִימִיּוֹת, וְאֵינִם יְכוּלִּין לְכוֹן דַּעְתָּם לְתְּפִלָּתָךְ, כְּלִי עֵינֵי תְּפִלָּה. לֹא עַת עִתָּה לְהָאָרִיךְ בַּתְּפִלָּה, אֲלֹא יְדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ, בְּמָה שְׂיִשְׁלִיכוּ אֶת נַפְשָׁם מִמֶּנָּה, יַעֲשֶׂה תְּפִלָּתְךָ פְּרוֹת וְיַעֲזְרוּ בַּהֲצִלָּה.

וְמָה שְׂאָמְרוּ רַו"ל הַלְשׁוֹן מְאָרִיךְ בַּתְּפִלָּה, רָצָה לומר עַל הַרְךָ וְתַתְּפַלֵּל חֲנִיָּה עַל ה' (שמואל א' א' ו'), רָצָה לומר עַל ה' וְדָאִי (וְהָרַח ח"ב ע"ד:), עַל כְּבוֹד ה', וְכִמוֹ שְׂאָמְרוּ רַו"ל (בְּרִכּוֹת ל"א): בְּרִאֲתָ עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְלֹא בְּרִאֲתָ דְּבַר אֶחָד לְבִטְלָה כּו', נִמְצָא כָּל כְּוָנָתָה הִיָּה שְׂיִתֵּן לָהּ הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ בֶּן עוֹבֵד אוֹתוֹ יְתַבְרַךְ, וְשְׂלֹא תִהְיֶה בְּרִיאֲתָה לְבִטְלָה חֵס וְשְׁלוֹם וְיִהְיֶה פָּגַם בְּכְבוֹדוֹ יְתַבְרַךְ וְכוּ':

הַתְּקַדְּשׁוּת וְאִמוּנָה בְּטְרַדַּת הַפְּרִנָּסָה

דְּבַרֵי אֱלִימֶלֶךְ

רבי אלימלך מגרודז'יסק זיע"א

הטעם שבדורות האחרונים צרכי עמק ישראל מרבין יותר מדורות הקודמים תלוי בענין העלאת הניצוצות

הַשְּׂבִיחַ לְחֶכֶם אֶחָד שְׂשָׂאֵל אוֹתִי, עַל מָה עֲשִׂיָּה ה' כְּכָה בְּדוּרוֹת הַלְלוּ שְׂיָהָיו צְרִיכֵי עִם יִשְׂרָאֵל מְרַבִּין כָּל כֶּף בְּרַבּוּי גְּדוּל מַהְדוּרוֹת הַקְּדוּמִין, מָה שְׂבִימִים הָרֵאשׁוֹנִים הִיָּה דִּי דִינָר אֶחָד הַצָּרָף עִתָּה לְזֶה כְּמָה דִינָרִין. וְאִמְרַתִּי, כִּי נוֹדַע מָה שְׂחַקְרוּ הָרֵאשׁוֹנִים אִיךְ מְחַקְיָם נֶפֶשׁ הַרוּחָנִי בַּהַגּוּף עַל יְדֵי מְזוֹן הַגִּשְׁמִי. אָמְנָם נוֹדַע מִהָאָרִיז"ל (לִיקוּטֵי תוֹרָה פֶּרֶשׁת עֵקֶב) בְּמָה שְׂנִאָמַר 'לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדוֹ

נושאים בפרשת בשלח

שיתן לו כל צרכיו ודי מחסורו כשילך בדרךכו, והאדם הוא ה'בוטח' בזה, ו'מבטח' הינו שהוא בוטח שהשם יזמין לו בודאי פרנסתו, אף צריך עלה לזה שיהיה סבה מאת השם יתברך שעל ידה יתפרנס, או משא ומתן או שאר דבר.

והאדם כזה עדין לא הגיע להאמונה העקריית, כי העקר להאמין בה' שהוא לבדו הוא ואין בלתו, שאינו צריך לשום עלה וסבה שעל ידי זה ימשך לו פרנסתו, כי הוא עלת כל העלות וסבת כל הסבות, ואפלו שלא יעשה שום עלה ומשא ומתן ושום הכנה לפרנסתו, השם יכול להזמין לו פרנסתו בחסדו הגדול.

וזהו 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', הינו המבטח שלו יהיה גם כן ה', שרק הוא לבדו הוא, ואין שום דבר שיהיה עלה וסבה לפרנסתו או לשאר דבר שעל ידה יגמר הדבר שהוא מבטח לו, שאינו צריך לשום דבר ושום הכנה שיהיה עלה וסבה, והכל הוא רק ה' יתברך, ואפלו כשיש לו הדבר על ידי עלה יאמין באמונה שלמה שהוא ממש ה' יתברך שרצה לפרנס אותו בדרך זה, אבל לא שיהיה מכרח הדבר על ידי סבה והכנה רק לבטח בה', וזהו מהמדרגה גדולה.

וזה יש לומר שמרמז בפסוק ויאמרו איש אל אחיו מן הוא, הינו מן לשון הכנה, כמו י'ימן ה' וכו' (יונה ב א), והינו שצריך להכין שיהיה איזה עלה וסבה להתפרנס על ידה, כי לא ידעו מה הוא, הינו שלא השיגו מדרגה זו לידע ולהאמין פי 'מה הוא', הינו שאפלו העלה והסבה גם כן הוא בעצמו זה כבכול השם יתברך עלת כל העלות וסבת כל הסבות.

גם מ"ה הוא הו"ה במלוי אלפי"ן, והינו שזה לא ידעו שאפלו של עולם הוא בתוך העלה ההוא, כי אין בלתו ומבלעדו שום דבר, ומלא כל הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מגיה, והכל הוא ממנו וכידו לפרנס האדם

כמו תורה ותפלה לכוון בהם יחוד שמוותיו בגבתי מרומים, אם כן הגשמיית הוא אצלו כמו רוחניותו, עשייה בכחינת אצילות, אזי מושך מלמעלה חיות רוחניות לנפשו בלי לבוש גשמי. ולכן היו צדיקים גדולים שהיה חיותם כמעט בלי מזון גשמי, כי היה חיותם מחיות רוחני לבד.

לרד המדבר נמשך מן - מזון רוחני ללא לבוש

ולכן דור המדבר שהיו דור דעה, שהיו כלם במדרגה זו, היה נמשך להם מלמעלה למזון נפשותם בחינה רוחניות לבד, הינו המן, לחם אבירים שפלאכי השרת נזונים מהם.

כי המן גם הגשמיית הנראה לעינים היה בחינה רוחני, כי לכן היה נבלע באברים ולא היה בו פסלת, דאם לא כן למה באמת נזונים מהמן, וכי קצרה יד ה' חס ושלום להיות גם המדבר ארץ וריעה להוציא לחם מן הארץ. רק שהיה מזון נפשותם כפי בחינתם (פרשת בה"ב):

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

מדרגה גדולה היא להאמין ולבטח שרק השם יתברך מפרנסו ואין צריך לשום סבה ואמצעי שמשם תמשך פרנסתו

ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא (טו טו). יש לכאור בזה בדרך רמז מה שחנני ה' ברחמי וברב חסדיו, על דרך שאמר אבי אדוני יקני זללה"ה על פסוק 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו' (ירמיה יז ט), וזה הוא תכן דבריו:

כי יש 'בוטח' ו'מבטח' ו'מבטח' 'בוטח' הינו אותו שהוא בוטח, ו'מבטח' הינו אותו שהוא מבטח, ו'מבטח' הינו אותו עלה שעל ידי זה הוא בטוח לבוא לאותו הדבר. והוא דרך משל, השם יתברך הוא ה'מבטח' לאדם

אֶפְסָר לְרַמּוֹ עַל כָּל הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה דְצָרִיף לְהִיּוֹת בְּטַחֲוֹנוֹ בַּה' יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִהְיֶה לְהוֹט אַחַר קַבּוּץ הַמָּמוֹן, שֶׁיִּחְשַׁב בְּדַעְתּוֹ לומר כְּשִׁיחִיָּה לֹא מִמּוֹן וְיִהְיֶה מְזוֹנוֹ מִצִּיּוֹ בְּיָדוֹ אִזּוֹ יִהְיֶה לְבוֹ פְּנֵי לַעֲסֵק בַּתּוֹרָה, דְעַל זֶה אָמַר הַתַּנָּא (אבות פ"ב מ"ד) וְאֵל תֹּאמַר לְכַשְׁאֲפָנָה אֲשַׁנָּה שְׂמָא לֹא תִפְנָה. אֲלֵא יִשִּׁים בְּטַחֲוֹנוֹ בַּה' וְיֹאמַר הַכֹּל בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמָה שְׂרָאוּי לִי יָבֹא לִי, וְהַעֲקָר הִיא עֲבוּדַת ה'. וְאִם לֹא יִתְהַלֵּךְ בְּדַרְךָ זוֹ, אִי אֶפְסָר לוֹ לַעֲסֵק בַּתּוֹרָה.

הַרְמֵז בַּפְּסוּק

וְזָהוּ שְׂאֵמַר הַנְּנִי מִמְטִיד לְכֶם לְחֵם מִן הַשָּׁמַיִם, כְּלוֹמַר, צָרִיף שֶׁתְּדַעוּ שֶׁהַפְּרִנְסָה תְּלוּיָה בְּיָדֵי, וְהַטְרַחָא יִתְרָה שְׁטוֹרְחִים בְּנֵי אָדָם הִיא לְחֵם, וְזָהוּ הַנְּנִי מִמְטִיד לְכֶם לְחֵם מִן הַשָּׁמַיִם, אֲנִי הוּא הַמְּמַטִּיר וְהַפְּרִנְסָה הִיא בְּיָדֵי.

וְלָכֵן הָעָם לֹא יִהְיוּ לְהוֹטִים לְאַסֵּף הַמָּמוֹן, רַק יִבְטְחוּ בַּה' וְיִצְאוּ וְלִקְטוּ דִבְרַי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וּבְזֶה יֵהָא נִפְרַי הִילָךְ בַּתּוֹרָתִי אִם לֹא, דָּאִם יִבְטְחוּ בַּה' בְּזֶה יָבֹאוּ לַעֲסֵק בַּתּוֹרָה, כְּרָאוּי, וְאִם לֹא, וְדָאִי יִתְבַטְּלוּ מִן הַתּוֹרָה, וְזָהוּ הִילָךְ בַּתּוֹרָתִי אִם לֹא:

בִּינַת יִשְׂרָאֵל

רַבֵּי יִשְׂרָאֵל מְגוֹרְדֵיזִיֶּסֶק זִיע"א

טַעַם נִפְלֵא עַל כֵּךְ שֶׁעֲסָקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכוֹת הַיָּם דְּרוּקָא בַּעַת גְּלוּי הָאֱלֻקוֹת

אִמְרָתִי בַּעֲנַן בִּנְת הַיָּם, שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִזּוֹ בְּמַדְרַגָּה הַיּוֹתֵר רַמָּה, שֶׁרָאָתָה שֶׁפָּחָה עַל הַיָּם וְכוּ', מִכָּל מְקוֹם עֲסָקוּ אִזּוֹ בְּבִנְיָה, בַּעֲנַנִּים גְּשָׁמִיִּים, מִשּׁוּם שֶׁאִזּוֹ עֲקָר עַת הַרְצוֹן לַעֲנַנִּים אֵלּוּ.

כִּי אֵינן הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה אֲלֵא מִתּוֹךְ שֶׁמְחָה, נִמְצָא שֶׁבְּשַׁעֲזָה שְׂאֵדָם מִצְטַעַר עַל אִיזָה דְּבַר וּמִתְעַצֵּב, אֵינן תְּפַלְתּוֹ זָכָה וּבְרִינָה כָּל כָּךְ, מָה שְׂאֵינן כֵּן אִם הָאָדָם הוּא בְּשִׁמְחָה, אִזּוֹ

בְּלִי שׁוּם עֲלָה וְסִבָּה כָּלָל כִּי הַכֹּל הוּא מִמְנוֹ, אֲבָל אֵלּוּ יִדְעוּ זֶה שְׂאֵלוֹפּוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא מְסַתֵּמַר שָׁם, אִזּוֹ יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִן עִם א' שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת אֲמֵן שֶׁהוּא יְחִיד אֲמִתִּי יְחִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיף הוּא וְשִׁכְיִנְיָתִיהּ, וְהַכֵּן:

תְּפַאֲרַת עֲזִיָּאֵל

רַבֵּי עֲזִיָּאֵל מִיִּזְלִיט זִיע"א

הַמְבַקֵּשׁ פְּרִנְסָתוֹ וְהַצְטַרְכוּתוֹ רַק בְּשִׁבִיל עֲבוּדַת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ מִקְבֵּל אֵת כָּל הַשַּׁפַּע

קוֹשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כְּקָרִיעַת יָם סוּף (פסחים ק"ח). פְּרוּשׁ שְׂאֵם הָאָדָם אֵינּוּ תוֹלָה צָרְכָיו וּמְזוֹנוֹתָיו בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכִמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּמָקוֹם אַחַר עַל פְּסוּק 'גוֹל עַל ה' דְּרַכְךָ' (תהלים לו ה), פְּרוּשׁ שֶׁגַם דְּרַכְךָ תִּגְלַגֵּל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּחֻשְׁבָּן שְׂאֵדָם וְחִיּוֹ הַמָּה הַכֹּל, אֲלֵא הַהֲכַרַח לֹא יִגָּה, דְּהֵינּוּ הַהַצְטַרְכוּת שֶׁל קִיּוּם הָאָדָם בְּעֲבוּדַת קוֹנּוֹ. וְלֹא לְבַקֵּשׁ בְּשִׁבִיל עֲצָמוֹ, כִּי מָה יִתְרוֹן לְאָדָם וְגו'. וְכִשְׁתִּגְלַגֵּל דְּרַכְךָ עָלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁהַכֹּל לְעֲבוּדָתוֹ, אִזּוֹ יִבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה. וְזֶה נִקְרָא לְחֵם מִן הַשָּׁמַיִם.

וְכֹא הַרְמֵז עָלָיו בְּפִרְשַׁת הַמֶּן וְיִצָּא הָעָם וְלִקְטוּ וְגו' (טו ד), כִּי לֹא יִמְנַע טוֹב לְהוֹלְכִים בְּתַמִּים, אֲבָל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם, שְׂאֵינּוּ תוֹלָה בְּכַעֲלָיו הַכֹּל כְּמַדְבַּר, אֲלֵא מִבְּקֵשׁ הַב הַב לְצָרְךָ עֲצָמוֹ, הוּא קֶשֶׁה וְצָרִיף זְכוּת גְּדוֹל כְּמוֹ קָרִיעַת יָם סוּף:

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רַבֵּי יַעֲקֹב אַבִּיחֻצִירָא זִיע"א

עַל יְדֵי בְטַחוֹן וְאִמּוּנָה שֶׁהִטְרַחָה הִיתְרָה אֵינָה מוֹעִילָה כְּפִרְנְסָה יְכוּל הָאָדָם לַעֲסֵק בַּתּוֹרָה

וְיֹאמַר ה' אֵל מִשָּׁה הַנְּנִי מִמְטִיד לְכֶם לְחֵם מִן הַשָּׁמַיִם וְיִצָּא הָעָם וְלִקְטוּ דִבְרַי יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסְנוּ הִילָךְ בַּתּוֹרָתִי אִם לֹא (טו ד)

פרשת בשלח

עתה מאחר שלא באה להם ההשגה כי אם על ידי גס, וגס אינו מתמיד.

ולכן היתה המצוה על הפהגן הגדול להתפלל ויקרא בקול בקול הקדשים על עניני צרכי בני ישראל הגשמיים, כי לגדל השגתו אז לא היה לו שום צער מענינים אלו, כמו שאמרו חז"ל על פסוק וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהָל־יְיָ (ויקרא טו יז) שְׁהֵיָה אִזְ כִּהֶן גְּדוֹל כְּמִלְאָךְ, וְאִזְ דִּיקָא הֵיָתָה הַעֵת הַמְכַשְׂרֵת בִּיתֵר לְהַתְפַּלֵּל עַל צָרְכֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְשִׁתְּפַלְתּוּ תַעֲשֶׂה רֶשֶׁם לְהַתְבַּרְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשָׁנָה טוֹבָה (ראש השנה):

השכינה שורה עליו ותפלתו מתקבלת. לכן קשאדם מתפלל על איזו דבר ובאותו שעה עדין אינו מרגיש צער הדבר, אף מתפלל על להבא, תפלתו רצויה יותר להתקבל משום שאינו שרוי בצער.

ולכן התחכמו בני ישראל לעסק בבזת הים, בעניני פרנסה וצרכי הגוף, ויקרא בשעה שלא היה לבם פנוי לאותם הדברים, מחמת גדל השגתם ולא היו מצטערים על ענינים אלו, אף ידעו שסוף סוף יצטרכו גם לענינים גשמיים כי לא ישארו בגדל השגתם שיש להם

פרשת בשלח

אלו למה שכתוב בתורה, ובתורה הם רואים ואפלו הכי עוברין, אם כן מאי חלוק בין זה לזה.

וזה כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה, רצה לומר באשר יקום על העם מלחמת יצר הרע, ושבו מצרימה פרוש שישבו אל המצרים, הינו לסודם הראשון, אלא ויסב אלהים דרך המדבר – שייסב להם דבר אלקית על ידי דברים פשוטין כנ"ל, ים סוף – על ידי זה יפגס להם הדברים עד סוף ים החכמה, והבן היטב:

יהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרימה (יג יז)

מעין החכמה

רבי אשר צבי מאוסטרז'ה זי"ע"א

רמז הפסוק בעצה נפלאה לצדיק שילביש דברי התוכחה בדברים פשוטים

נראה לי לרמז בזה, שפרעה נקרא היצר הרע, שאותיות 'פרעה' הוא אותיות 'הערף' שמקשה ערפו של אדם. ונתנה התורה עצה לצדיקים אף לגרש היצר הרע מן העם – צריך להלביש את הדברים של יראת שמים בדברים פשוטין ועל ידי זה יפגסו הדברים בלבם מאד.

בשלח פרעה את העם רמז לפשוטי עם, הינו כשהצדיק רוצה לשלח את היצר הרע מן העם, ולא נחם אלהים – אין נחת רוח ולא נחמה לפניו יתברך שמו, דרך ארץ פלשתים – הינו שיאמר להם דברים בפשיטות זה אסור וזה מתר, כי קרוב הוא – פרוש קרוב דברים

וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים (יג יח)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זי"ע"א

בחמשים שערי קדשה נגאלו ונגלו מחמשים שערי טמאה

אמשר לרמז על תבת חמשים, ידוע דישאל הגיעו במצרים למ"ט שערי טמאה, ולאמלי היו כננסים אפלו מעט בשער החמשים

בכל עת וזמן יש בחינת סנה, בהיות שאין לו לאדם התעוררות והתלהבות אש של גבוה בתורה ותפלה מטריח לבוֹרֵאוֹ לשלח לו מעיקים – בחינת סנה – לקרבו לעורר בלבו התלהבת ואשיות אל עבודת הָאֵל.

ואולם בעבור זאת שאינו יכול להרים את עצמו בהתלהבות כי אם באמצעות סנה, כל עוד שלא שלם ברעיוניו באשיות הבורא צריך לשלח לו בחינת סנה אחר עד בואו אל תכלית המכון.

ולזה הבין משה רבנו ותמה מאד, וירא והנה הסנה בער באש, כלומר באשיות והתלהבות של גבוה בוער שם בחינת הסנה להוציא דבורים בהתלהבות אש, ויאמר אסרה נא ואראה מדוע לא יבער הסנה לפטר ממנו מכל וכל, שפינן שכבר עשה שליחותו וקרבו אל התורה והעבודה.

אמנם פיון שאינו יכול להתעורר ולהתלהב עצמו כי אם באמצעות הסנה, אי אפלו כשחלף והלף לו זה הסנה, עדין עומד נגדו סנה אחר לנסע אחריו לקרבו ולכונן מלאכתו לשמים באשיות והתלהבות, פיון שאינו יכול להרים את עצמו במאור התורה כי אם באמצעות הסנה.

וזהו שגורמו בכאן ופרעה הקריב, כלומר להיות שכל עצמם לא קרבו אל עבודת בוראם כי אם באמצעות פרעה שהקריב את לבם לאביהן שבשמים כמדבר, על פן וישאו בני ישראל את עיניהם והבינו והשפילו והנה מצרים נסע אחריהם תמיד לקרבם אל שלמות העבודה כמדבר, ויראו מאד לתן עצות לנפשם איך לפטר ממנו.

ועקר העצה ויצעקו בני ישראל אל ה' דיקא, נתנו נפשם לצעק אל ה' בהתעוררות ואשיות מעצם התפלה את שם העצם הַגִּי'ה ברוך הוא שהנה כל הַנְיֹוֹת ושמו נורא מאד

של טמאה, היו נטמעים שם ולא יצאו משם לעולם, ולפיכך קרא צנח ואמר (יב לט) 'ולא יכלו להתמהמה', מטעם שלא ינסו בשער החמשים של טמאה, וכן 'כי בחפזון יצאת מארץ מצרים' (דברים טו א), והכל פדי שלא ינסו בשער החמשים של טמאה וישתקעו שם, חס ושלום.

והקדוש ברוך הוא ברב רחמיו וחסדיו הופיע עליהם באור שער החמשים של הקדשה ובו הוציאם, והפך להם החשך לאור, במקום טמאה הדביקם בקדשה ובטהרה. וזהו החמשים קרי בה 'וחמשים', ודרשין לה שתי פעמים, דהינו, פיון שהגיעו לשער החמשים של הטמאה תכף ומיד עלו בני ישראל כפי שלא ישתקעו. ועוד קרי בה שער החמשים של הקדשה, בו עלו בני ישראל:

ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' (יד ט)

אור המאיר

רבי זאב וואלף מ'טומיר זיע"א

כאשר אין לאדם התעוררות והתלהבות אש לתורה ותפלה, מכיאים עליו משמים קשויים כדי שיתעורר, אך אם יתעורר מעצמו לא יצטרך לקשויים

בפסוק ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', ופרש רש"י תפסו אפנות אבותם, באברהם הוא אומר אל המקום וכו' ביצחק ליוח בשדה, בניעקב ויפגע במקום.

יוכן על דרך שבארנו למעלה הנאמר אצל משה רבנו עליו השלום וירא והנה הסנה בער באש ויאמר אסרה נא ואראה מדוע לא יבער הסנה, עין שם, וקצור הדברים, אשר

פרשת בשלח

וזה ה' ילחם לכם ואתם תחרשון (פסוק יד), והביא במסורה על זה 'מי יתן התרש תחרישון ותהי לכם לחכמה' (איוב יג ה), 'דידוע דכלם בחכמה עשית, ואורייתא מחכמה נפקת, וזה ותהי לכם לחכמה פי תבטחו בה', דהיינו שאם אתם תחרשון ותבטחו בשם יתברך אז יהיה נחשב לכם כאלו קימתם כל התורה:

ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם (יד ט)

בנסת יחזקאל

רבי יחזקאל פאנעט זיע"א

כאור ורמז בפסוק שלפנינו ובמאמר הגמרא בכתבות שנאמר כהספד על הרה"ק רבי יחזקאל משינאווה זיע"א

ואמרת לפרש בזה דברי חז"ל (כתובות קד). האי יומא דנח נפשיה דרבי אמרו כל האומר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב, בר קפרא קרעיה ללבושיה וזהו דרביה לקרעיה לאחוריה, ויש להבין כוננתו בזה.

ולהנ"ל ניחא, בשנקדים עוד דברי הגאון הקדוש בעל ישמח משה לפרש הפסוק ויסע מלאך האלקים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, ואמר הפננה על פי הנ"ל (ברכות סד). 'דצדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא והולכים מחיל אל חיל על ידי המצות ומעשים טובים שעושין על ידי שמתעוררים בהספוד.

אך ההפרש הוא כף, דכל זמן שהצדיק הוא בחיים חיותו אז אנתנו צריכים לו והוא הולך לפנינו ומורה לנו דרך ה', אך אחרי פטירתו, כיון שהעליה שלו הוא על ידינו והוא נצרך לנו, על כן אנו הולכים לפניו והוא אחרינו. וזהו פרוש הפתוב ויסע מלאך האלקים ההלך עד

וראוי לעבדו ביראה ובאהבה שלא באמצעות מעיקים כפנור. ולזה פרש רש"י תפשו אמונות אבותם אברהם יצחק ויעקב – שהפירו את בוראם שלא באמצעות הסבות פי אם להיות הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו, ודו"ק:

ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו ודאו את ישועת ה' (יד יג)

אך פרי תבואה

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

אפלו כאשר אינו רואי אם משים בטחוני בהשם יתברך ואינו ירא מכלום וזכה לראות בישועת השם יתברך

הנה מבאר בספר נחל קדומים, דהגם מי שאינו נצל בזכות עצמו אינו יכול לראות במפלת אויביו, מפל מקום אמר להם משה רבנו עליו השלום 'התיצבו וראו, הגם שהוא ישועת ה' ולא בזכותם, יעין שם. וזהו לילא דבריו הקדושים יש לפרש, דהנה ידוע דמי שמישים בטחוני בשם יתברך אז בודאי הוא נצל. והגם שמבאר בספר חובת הלבבות ו"ל שהבעל בטחון צריך לעשות מה שמטל עליו ולהיות עובד השם יתברך ואז הוא יכול לבטח בו יתברך, מפל מקום בתנא דבי אליהו מבאר שגם אפלו אנשים רשעים חס ושלום אם משימים בטחונם בו יתברך גם כן יש להם ישועה.

ורש"י ו"ל גם כן פרש על הפסוק דבר אל בני ישראל ויסעו – כדאי זכות אבותיהם והאמונה שהאמינו בי לקרע להם היס, ולכן אמר להם משה רבנו עליו השלום אל תיראו, העקר הוא שתהיה בטוחים בשם יתברך ולא יהיה לכם שום יראה, ורק התיצבו אז על ידי זה וראו את ישועת ה' – תזכו לראות במפלת שונאיכם.

א' הוא בחינת שם הו"ה דלתתא המהנה כל העולמות מאין ליש. ולהבין לשון מאין ליש, והלא פתיב 'כי מקד הכל'.

אך בהיות כי מהותו ועצמותו יתברך אין לו שכינות לעולמות ואין ערף אליו כו'. ולכן בלתי אפשר לעולמות לקבל חיותם והתהוותם כי אם על ידי בחינת שם הו"ה ברוך הוא, הינו על ידי צמצום שהוא בחינת יו"ד, ואחר כך התפשטות זיוו ואורו בחינת ה', ועל זה נאמר 'כי הוא צנה ונבראו, והוא קאי על שם הו"ה דכתיב לעיל מניה 'יהללו את שם ה' ושם ה' הוא צנה לשון התקשרות כו'. ונבראו לשון נפעל כו'.

והנה כמו שבבחינה זו צריך להיות צמצום והתפשטות בחינת שם הו"ה, פן יש בחינת שם הו"ה דלעלא גם פן יו"ד בחינת צמצום כו', והוא בחינת רצון עלה במחשבה להיות הו"ה דלתתא להיות העולמות, כמו למשל באדם שקדם שהוציא מלאכתו מכח אל הפעל היה הדבר ההוא מציר במחשבתו איד ומה לעשות כו'. ובבחינה זו צריך להיות גם פן בחינת יו"ד הוא צמצום תחלה ואחר כך ה' התפשטות. ובחינה זו נקראת עלמא דאתכסאי, שאינה נראית ונגלית כמו הו"ה דלתתא.

ולכן אמר פרעה 'מי הוא הו"ה', שלא האמין לבחינת שם הו"ה דלעלא. כי בודאי שם הו"ה דלתתא המהנה כל העולמות ידע כו'. וביציאת מצרים פתיב וירא ישראל את ה' הגולה אשר עשה הו"ה במצרים, פרוש אשר עשה הו"ה דלעלא על ידי בחינת מצרים אעא דלא סליק בה כו'.

כי בלתי אפשר להגיע לבחינת הו"ה דלעלא כי אם על ידי סור מרע, בחינת בטול וצמצום, לאו קודם להן כו'. י"ה עם שמי שס"ה כו'. ובאתערותא דלתתא שצמצם את עצמו להיות סור מרע נעשה לעלא בחינת

עקשו בעודו בחיים חיותו לפני מנה ישראל, אבל עתה אחרי פטירתו הוא הולך לאחיהם. **ועל** פניה זו אמרו החכמים 'כל האומר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב', כי רבי באמת לא מת, כי מאחר שלמד ורבי תורה בישראל, אם פן כל מה שעושין אחר כך תלמידיו ומדריכיו הוא נחשב כאלו הוא עשאו בעצמו, וממילא אי אפשר לומר נח נפשיה דרבי, כי רבי עדין הוא חי וקיים ומסגל מצות ומעשים טובים גם לאחר פטירתו ונקרא עדין הולך כנ"ל. **וכר** קפרא אמנם גם הוא לא אמר נח נפשיה דרבי, כי באמת לא מת כנ"ל, רק 'קרעיה ללבושיה ואתדריה לקרעיה לאחוריה', ורמז בזה כי אם אמנם עדין הוא בבחינת הולך על ידי המצות ומעשים טובים שעושין תלמידיו, אבל הוא עומד אחרינו וצריך הוא לנו שאנו נסגל המצות ומעשים טובים עבורו, מה שאין פן עודו בחיים אתנו שהיה הוא הולך לפנינו להראות לנו הדרך בעבודת השם יתברך ואנו אחריו. **ועל** זה יש לנו לבכות ולהצטער, כי עקר הקרע והחסרון הוא מה שהוא עקשו אחרינו ואנו לפניו, על זה יש לקונן על זה יש להצטער – כי אבדנו מורה דרפנו ומנהיגנו ואין לנו מנהל ומדריך, מי יורה דעה מי יבין שמועה (הספר על הרה"ק רבי יחזקאל משינאוה זיע"א):

וירא ישראל את ה' הגולה אשר עשה הו"ה במצרים ויראו העם את הו"ה ויאמינו בהו"ה ובמשה עבדו (יד לא)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

באור הפסוק על פי פנימיות התורה

להבין למה הקדים בחינת יראה לבחינת אמונה. הנה פתיב ויקרא הו"ה הו"ה ב' פעמים. כי הנה יש ב' בחינות שמות הו"ה.

בחינת שמחה. שהשמחה היא מבחינת התגלות. ועתה בזמן הזה אין בבחינה זו התגלות כי אם אמונה מחמת הסתר הגוף כו', ולעתיד לבוא שיהיה בלע המנות כו', כתיב 'פי עין בעין יראו', עין בעין הוא בחינת עלמא דאתפסיא בחינת סובב כל עלמין ומתחת זרעת עולם כו' ועלמא דאתגליא שיתגלו בו הירות הנ"ל.

כי לעתיד כתיב 'והכהו לשבעה נחלים כו' והיתה מסלה לשאר עמו כו' כאשר היתה לישראל ביום עלתו מארץ מצרים, הינו שיתגלה עלמא דאתפסיא כו'. ועל זה נאמר 'בנהר יעברו ברגל שם נשמחה' לשון עתיד, ושם דיקא נשמחה בהשגת הו"ה דלעלא, מה שאין בן עתה שאינו אלא בבחינת אמונה, רק שהיום לעשותם כתיב ולמחר כו', שהיום צריך לעשות על ידי סור מרע בחינת בטול והודאה ובאתערוותא דלתתא כו' כנ"ל.

ולכן אמרו רז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מפל חיי עולם הבא, כי חיי עולם הבא הוא משם הו"ה דלתתא, ביו"ד נברא כו', מה שאין בן תשובה ומעשים טובים שעל ידם נעשה בחינת הו"ה דלעלא כנ"ל. ודוקא על ידי בחינת משה כנ"ל.

ולכן כתיב ויקרא הו"ה הו"ה, ויקרא קאי על משה, שמשה קורא וממשיך מהו"ה דלעלא להו"ה דלתתא. שהיה פסיק טעמיה כו'. ועל ידי בחינת משה נעשה חבור וקשור ב' הוי' כנ"ל. ולכן בשעת קריעת ים סוף כתיב 'אז ישיר משה ובני ישראל כו' אשירה לה' כי גאה גאה, בחינת עלמא דאתפסיא טורי דחשוכא.

והנה אחר שנתעלו בני ישראל לבחינה זו לא רצו לסע משם, לכן כתיב ויסע משה, ויסע בעל כרחו. וקבאו מדבר שור. שור הוא לשון ראיה והתגלות, בחינת עלמא דאתגליא. ויבאו מרתה פי רגליה ירדות כו'. ויורהו ה' עץ הוא עץ החיים.

יו"ד, הוא בחינת צמצום. וכעושה טוב שהוא בחינת התפשטות, כמו בחינת צדקה כו', נעשה לעלא בחינת ה', הוא בחינת התפשטות.

והנה ישראל ראו את ה' הגדולה על ידי קריעת ים סוף וישם את הים לחרבה'. ים' הוא בחינת עלמא דאתפסיא, כל מה שיש ביבשה כו'. ויבשה' הוא בחינת עלמא דאתגליא. ובראותם שהוא יתברך הפך ים ליבשה וישם את הים לחרבה בלי שום לחלוחית כו', בחינת 'קרו המים כו' ותראה היבשה', האמינו בהו"ה שיכול להיות התגלות בחינת הו"ה דלעלא שהוא בחינת עלמא דאתפסיא כו'.

וזהו ויראו העם את ה' ויאמינו בהו"ה. ויראו את הו"ה הינו הו"ה דלתתא עלמא דאתגליא, שהוא בבחינת השגה ושיף בו לשון יראה, יראה בשת, כמשל הו"ה את המלך כו'. ויאמינו בה' הוא הו"ה דלעלא, עלמא דאתפסיא שאינו נראה ומשג ולא שיף בו בחינת יראה פי אם אמונה.

ולכן כתיב הגדול הגבור והנורא, שלהיות בחינת נורא צריך להיות תחלה וי', הוא בחינת המשכה מלמעלה למטה להיות בחינת נורא.

ובמשה עבדו, משה הוא בחינת דעת והתקשרות. כי משה משבעה רועים. והוא הממשיך לכללות נשמות ישראל בחינת אמונה. ולכן נקרא רעיא מהימנא, רועה נאמן שרועה ומפנס וממשיך בחינת אמונה. כמו שגאמר 'בכל ביתי נאמן הוא'. והוא המחבר ומקשר ב' הירות הנ"ל כו'. ולכן אמרו רז"ל אטו יראה מלתא זוטרתא היא, אין לגבי משה כו'. ועל ידי בחינת משה נתעלו לבחינת הו"ה דלעלא ולכן כתיב 'אתם פחדו', בחינת שתיקה וכו' עלמא דאתפסיא.

והנה כתיב 'בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו'. פי הנה עתה בזמן הזה לא שיף

טעם מהחתם סופר זיע"א שאין לשמח בעת מפתל שונא ישראל

וְשִׁמְעֵתִי מכבד בשם מרן החתם סופר ז"ל, שאמר בשעת מפתל איש צר ואויב לישראל, שאין לשמח על זה ביותר, כי אין זה גאלה שלמה, לפי שאותו הצורר איננו המעיך, כי אם פת הסטרא אחרא אשר סביב ענינו עולה ומקטרג, ונוטל רשות, והאדם הבליעל הפחתון רק כמרכבה לכסא השטן, וכמו איש מלחמה אשר סוס ורוכבו נאבד ממנו, או נשבר או נשבה, בזה עדין לא נושע. **אבל** במצרים ראו פי פת המצרים למעלה נחלש ונפל, לכן ראוי לשבח ארי אתנאי על גיותניא על הגבוה למעלה, ונמצא ד'סוס' וגם 'רוכבו' רמה בים, והבין:

ה' איש מלחמה ה' שמו (טו א)

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בעלית ניצוצות הקדשה מהקלפות אזי השם שלם

אֲמַשֵׁר לרמוז דשלמות שם הוי"ה ברוף הוא הוא תלוי בהעלאת הניצוצות של הקדשה מתוף הקלפות ונשובו למקומם מקום הקדוש, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא כי תצא יא) אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זכרו של עמלק.

והטעם, מפני ניצוצות הקדשה ששקועים בו, וכשימחה זכרו של עמלק אז יעלה הניצוצות של הקדשה ששקועים שם ויהיה השם שלם. וזה הדבר ארע במצרים, שעשה בהם הקדוש ברוף הוא מלחמה והעלה ניצוצות הקדשה משם, ואז היה שמו שלם:

וזה שאמר 'ה' איש מלחמה', דהינו עכשיו שעשה הקדוש ברוף הוא מלחמה במצרים

ועל דרוף זה היו כל המ"ב מסעות שהם כנגד שם מ"ב, הוא בחינת עליה ממדרגה למדרגה כו', חסד שבחסד חסד שבגבורה כו'. ולכן היתה נסיעתם פעם בפקר פעם בערב והפל על ידי משה כו', וד"ל:

אשירה לה' כי גאה נאה סוס ורכבו רמה בים (בכח שכח משה ובני ישראל ית תשבחתא תדא קדם ה' ואמרו למימר נשכח ונודה קדם ה' ארי אתנאי על גותניא ונאותא דילה היא סוסיא ורכבה רמא כימא, תרגום אוגולוס) (טו א)

באר שמואל

רבי שמואל אב"ד אונסדורף זיע"א

שתי אפנים בכאור דברי התרגום 'ארי אתנאי' על גותניא ונאותא דילה'

נראה לפרש, על פי מה שדדדשו תז"ל (סוטה ה.) על פסוק יצאת דכא ושפל רוח' (ישעיה נז טו), אתי דכא ושפל רוח, שהשם יתברך מתחבר דוקא לענוי ארץ, ולא עם גאים ונשאים, שאין אני והוא יכול לדור במחצה אחת, וכמו שכתב הרמב"ן באגרתו שהגאות לבושו של השם יתברך, וכל הלוכש את לבושו יהדפנו וידחנו לחוץ.

וזה פרוש נשבח ונודה קדם ה' ארי אתנאי דוקא על גיותניא ולא על ענוים המכניעים עצמם, לפי שגאותא דילה הוא וזה המתגאה רוצה לעטף עצמו במלבושי יתברך שמו לכן מדחים אותו לחוץ.

עוד יש לומר, שראו אז עין בעין את ישועת ה' כי גדול מכל האלקים, וכל שרי מעלה וצבא השמים עומדים עליו, גבורי פת עושי דברו, שהרי שר של מצרים רהב שמו, והיה עומד ומתחבט בעד אמתו, וכן שר של ים בא לערוז ולא הועילו כלום, אלא יי'ישע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים' והיה תשועה גדולה.

פרשת בשלח

יגיעה כָּלֵל, רק העָקַר שְׂבֻזָּה הוֹרָה שֶׁהוּא אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל, וְהוּא נִפְלָא גְדוֹל שֶׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ רוּם הַמַּעֲלוֹת יֵאָהֵב אֶת בְּנֵי אָדָם הַגְּשָׁמִיִּים.

חסד הוא שֶׁה' אוֹהֵב אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְרַק עַל זֶה אִפְשָׁר לְהוֹדוֹת

וְזָהוּ 'יודו לה' חסדו' (תהלים קו ח), כְּלוֹמֵר לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ הוּא הַחֲדוּשׁ הַחֲסֵד שְׂאוֹהֵב אֶת בְּנֵי אָדָם, וְנִפְלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם, כְּלוֹמֵר כִּי זֶה הַחֲדוּשׁ מֵהַ שֶׁהוּא נִפְלָא שֶׁהוּא מְשַׁנֶּה טִבְעוֹ, זֶה אֵינוֹ נִפְלָא רַק לְעֵינֵי בְנֵי אָדָם, אֲמָנָם אֲצֵל הֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ אֵין זֶה נִפְלָא כָּלֵל מֵהַ שֶׁהוּא מְשַׁנֶּה טִבְעוֹ, רַק הַהוֹדָיָה לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ יִהְיֶה עַל חֲסֵדוֹ הַגְּדוֹל שֶׁמֵּרְאָה שְׂאוֹהֵב אוֹתָנוּ.

וְזָהוּ 'אין בעל הגס מכיר בנסו', כְּלוֹמֵר שֶׁהִגַּס יִהְיֶה פְּשוֹט אֲצֵלוֹ שֶׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ יְכוּל לַעֲשׂוֹת נֶס, וְלֹא יִהְיֶה הַפְּרָשׁ אֲצֵלוֹ בֵּין נֶס לְטִבְעוֹ, וְאֵז הֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ עוֹשֶׂה לוֹ נֶס.

וְזָהוּ 'נורא תהלת עשה פלא', כִּי בְּנֵי אָדָם הַחֲמָרִיִּים אֵין יְכוּלִין לְשַׁבֵּחַ לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ, רַק עַל פִּי מַעֲשָׂיו יְכוּלִין לְהוֹדוֹת לוֹ, וּבֵינָם שֶׁיְכוּל לְהַפְּךָ מַעֲשָׂיו כַּגּוֹן לְבָקֵעַ אֶת הַיָּם, אֵין שָׂפָךְ לְהוֹדוֹת לוֹ עַל פִּי מַעֲשָׂיו, וְהֵלֵא אֵין אֲנִי יוֹדְעִין הַאִיךָ מַעֲשָׂיו בֵּין שֶׁיְכוּל לְהַפְּךָ, וְזָהוּ 'נורא תהלת' לְשׁוֹן מַתִּירָא אֲנִי לוֹמֵר תְּהִלּוֹת, 'עשה פלא' בֵּין שֶׁיְכוּל לַעֲשׂוֹת פְּלָא עִם מַעֲשָׂיו, אִם כֵּן אֵין יְכוּלִין לְהוֹדוֹת שָׂפָךְ מַעֲשָׂיו, וְהֵלֵא אֵין יוֹדְעִין הַאִיךָ מַעֲשָׂיו שֶׁמֵּהִפְּךָ אוֹתָם:

ה' ימלך לעלם ועד (טו יא)

מחסף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בלתי ידיעה והכרה בהש"ת לא שך שתהיה העבודה שלמה

ה' ימלך לעלם ועד. יש לְדַקְדַּק לְמָה אֲמָרוּ 'ימלך' בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, הִנֵּה לוֹ לוֹמֵר 'ה'

ובאלהיהם והעלה ניצוצות הקדשה מעמקי הקלפות, השתא נקרא 'ה' שמו', דְּהוּי הֵשֵׁם שְׁלָם. וְהִנֵּה ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שְׁמוֹ סוֹפֵי תְבוֹת גִּימְטְרִיא שׁ"ך עִם הַכּוּלָּל, לְרַמֵּז עַל שׁ"ך נִיצוּצוֹת הַמִּתְבַּרְרִים:

נורא תהלת עשה פלא (טו יא)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מבד"ש זיע"א

בשעת הנס צריך לדעת שאצל ה' הכל שוה ומשבחים על שבשכיל אהבתו משנה לנו את הטבע

או יבאר נורא תהלת עשה פלא. וְבוּ יְבֹאֵר הַגְּמָרָא (נדה לא), אֵין בַּעַל הַגַּס מְכִיר בְּנֶסוֹ, כְּלוֹמֵר שֶׁצָרִיף הָאָדָם הַנִּצְרָף אֶל הַגַּס מֵהַבּוֹרָא בְּרוּף הוּא, לְקַבֵּעַ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁאֵין זֶה בְּדַרְךָ נֶס, רַק בְּחַפְזֵי הַבּוֹרָא תְלוּי הַכֵּל, שֶׁהוּא בַּעַל הַיְכָלֹת וְרַב הַעֲלִילָה, קִטְן וְגְדוֹל אֲצֵלוֹ שׁוֹיֵן.

ואם כֵּן מַחְזִיק בְּטַחֲנוֹ וְאֲמוּנָתוֹ בְּהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ בְּרוּף הוּא, כִּשְׁהוּא נִצְרָף לְשׁוּם דְּבָר יִהְיֶה מֵהַ שִׁיְהִיָּה, אֲזִי עוֹשִׂין לוֹ וּמְסִיעִין לוֹ, רַק שֶׁצָרִיף הַבַּעַל נֶס שְׁלֹא יִהְיֶה מְכִיר בְּנֶסוֹ, וְלֹא יַחֲשֵׁב בְּדַעְתּוֹ זֶה לְנֶס בְּשֵׁנוּי טִבְעוֹ, רַק שֶׁהוּא דַרְךְ הַטִּבְעוֹ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא יְכוּל לַעֲשׂוֹת נֶס.

כי מי שהוא חכם אין בעיניו הפרש כָּלֵל בֵּין מִי שְׂאָמֵר לְשִׁמְן וְיִדְלִיק אוֹ יֵאָמֵר לְחֶמֶץ וְיִדְלִיק, אוֹ שֶׁהִגַּס יִהְיֶה סוֹעֵר אוֹ הוֹלֵךְ בְּדַרְכוֹ, וְאֲצֵל הֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ כָּל הַנְּסִים הֵם פְּשׁוּטִים אֲצֵלוֹ, וְאִם כֵּן אֵין זֶה טְרוּחָא כָּלֵל לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ לַעֲשׂוֹת נֶס, רַק הַעֲקָר הוֹדָיָה לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ שֶׁבְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל מְשַׁנֶּה הַטִּבְעוֹ, כִּי בְּכָל עַת הַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר, וְזֶה הַיּוֹם בְּקַע הַיָּם, נִמְצָא מִזֶּה מוֹכַח שְׂאוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל.

ונמצא שאצל האדם הוא השבח שמשנה הטבע, וְאֲצֵל הֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ אֵין זֶה

והמלך לא שיף להקרא על חידים רק על רבוי עם, כמו שנאמר (משלי יד כח) 'ברב עם הדרת מלך'. אמנם השפת שהם שש מאות אלף, וידעו והפירו אלהותו כלם וקבלו מלכותו ברצון, אז מעכשיו ראוי להקרא 'מלך', ועל זה אמרו ה' מלך, דהינו מכאן והלאה ימלך לעלם ועד כמו שפכתבנו:

ויורהו ה' עין וישלך אל המים וימתקו המים, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו (טו כה)

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

כאשר נמתקו המים על ידי עין מר, נאו ישראל שבקיום התורה והמצוות גנוזים כל הטובות

ויורהו ה' עין ולא כתיב ויראהו, אלא ויורהו, משמע שלמד אותו טבע העין לרפאות המים, וחו"ל אמרו שהיה הרדופני סם המות ורפא בדבר המימית, עין כל זה ברמב"ן.

שם שם לו חק ומשפט ויאמר אם שמוע וגו' כי אני ה' רפאך. יש לפרש כן, הנה יש סגלות שאינם בטבע ונלאו כל חכמי לב איך המאגינע"ט מושף הברזל, וכן כמה ענינים שהם סגלה ולא בטבע, וכתב רמב"ן [בראשית יז א, ור"פ וארא וס"פ בא] כן כל יעודי תורה הם סגלה, כי אינו בטבע שאם יעבדו עבודה ירה ויצר השמים, ואם בחקתי תלכו יתברכו כן וכך, ואוכל חלב יפרת ויקצרו ימיו, אלא הכל סגלה.

והנה כן מצות בעצמם, כגון פרה אדמה ושעשענו, חקים וסגלות, ולא יובן ענינם, וחספי הבורא בהם – אמנם אומר אני אין שום סגלה בעולם אלא חסרון ידיעתנו בטבעים, ואלו יגלה הקדוש ברוך הוא לנו סתרי הטבע גדע איך בטבע נכון ומישר המאגאנע"ט מושף

מלך לעלם ועד, לשון מקור דמשמע מנה עבר ונהו ועתיד.

ואפשר לומר, דלא שיף שיקרא הקדוש ברוך הוא מלך רק מיציאת מצרים ואילך, שגלה והודיע לעמו ישראל אלהותו ואחדותו וידעו אותו באמתות, דמי שהוא עובד למלך ואינו יודע מהותו כיצד הוא, בקל יוכל לכפר בו ולחזר מלעבד אותו, שיאמר כיצד הוא המלך שאני עובד, אני איני יודע כיצד הוא ואני עובד אותו, לא שיף שיהיה דבר זה.

וזה הוא שגרים לפרעה שאמר (לעיל ה ב) 'מי ה', כלומר אני איני יודע כיצד הוא המלך הזה, וכיון שאין אני יודע מהותו לא אשמע בקלו', כי 'לא ידעתי את ה' מה הוא ואם כן עם ישראל לא אשלח' (שם). ועל זה הזהיר דוד המלך עליו השלום לשלמה בנו עליו השלום, שאמר לו (דבא"י א' כח ט) 'דע את אלהי אביך ועבדהו, שבלתי ידיעתו פראוי לא שיף שתהיה העבודה שלמה.

בקריעת ים סוף קבלו עליהם מלכותו ברצון

וביציאת מצרים וקריעת ים סוף ידעו אלהותו בני ישראל באמתות, שהרי נגלה להם בים והיו מראים אותו באצבע זה אלי ואנוהו' (פסוק ב). ובאותה שעה אז יקרא 'מלך', שהרי ידעו אלהותו וקבלו מלכותו עליהם, וזהו שאנו אומרים בתפלת ערבית בכל לילה 'ראו בני אלה את גבורתו שפחו והודו לשמו, ומלכותו ברצון קבלו עליהם'.

הרי מבאר דכשראו גבורתו והפירו אלהותו אז מלכותו ברצון קבלו עליהם, דכלא הכרת ידיעתו פראוי לא שיף שיקבלו מלכותו, דכיצד הוא המלך שיקבלו מלכותו עליהם. לפיכך לא נקרא הקדוש ברוך הוא 'מלך' באמתות רק מקריעת ים סוף ואילך.

ואף על גב דהאבות והשבטים היו יודעים אותו בידיעה גמורה, הם היו חידים,

פרשת בשלה

רצון לפניו לקבל התפללות, לךך בשראת הטוב
ההוא פקד את אהרן לאמר הגבה את לב בני
ישראל בדבריך אליהם לאמר שעתה עת רצון
לקבל תפלתם.

וזהו ויאמר משה אל אהרן אמר אל כו' קרבו
לפני ה' כי שמע את תלנתיכם, שתפלה
נקרא תלנה כמו שכתבתי לעיל.

ויחי כדבר אהרן כו' ויפנו כו'. ומפרש שעשו
כן והכינו את עצמם להתפלל, והכנה
לתפלה הוא עקר התבודדות, ולזה השעם הסבם
דרך המדבר, למען יתבודדו עצמם ובלי מחסור
כל, כדי שיחדו מחשבתם לדבר אחד, והוא
עבודתו יתברך שמו ויתעלה, ויזכו לקבל דברי
קדשו מאמר פיו כאשר עשה והטיב עמנו
בקבלת תורתנו הקדושה.

וזהו בשאמר ראש החסידים אליהם שיכינו
את עצמם להתפלל שהוא עת רצון, כן
עשו, אלא שלא היו במדרגתן כל כך עדין
שיהיו ברוכים הטיב בלי שום פניה ואפלו
בעת התבודדותם, וזהו ויפנו אל המדבר, פרוש
שאל המדבר' הוא התבודדות היו עדין להם
פניות, ולכך והנה כבוד ה' נראה בענו באספקלריא
שאנה מאירה, שאם היו ברוכים בכל הצדק
אז ישר יחזו פנימו. ושים מחשבותיך לדברים
הללו, וק"ל:

הוא אשר דבר ה' שכתון שבת קדש וגו' ראו
כי ה' נתן לכם השבת וגו' ויקראו בית ישראל
את שמו מן (טו כג-לא)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
גדרו של ה'מן מחיב שלא ירד בשבת אף
ללא אסורי לקיטתו בשבת
יש לומר שפרטי המארעות דיום הששי ויום
השבת אינם דבר נוסף וצדדי בענין הפן,

הברזל, ואלו גדע סתרי מעשי בראשית ומרפכה
גדע בטבע אף אוכל חלב יגרת, ואיך עבודה
זרה מעציר הגשמים, ואיך ההולף בחקיו
מתברך, הכל בטבע הענין, וכן גבין טעמי
פרה ושעטנו.

והנה הראהו הקדוש ברוך הוא עין מר וסם
המות להמתיק המים המרים, והוא
לכאורה סגלה הפוך הטבע, שוב הורה הקדוש
ברוך הוא ולמדו טבע העין וטבע המים ההמה,
ויובן כי כך הוא בטבע שעץ הזיה ימתיק המים,
ולא בנס וסגלה, אלא שדרכי אלקינו נסתרה
ממנו בטבעי הברואים אשר תחת ידינו, מכל שכן
במצותיו ושכר מצותיו שהוא גבוה מעל גבוה.
על פן שם שם לו חק ומשפט, למדו, מה
שנראה בעיניך חק בלי טעם, הוא משפט
ישר, על פן תלמד מזה לשמר כל מצותיו
וחקיו ולא תהרהר אחר טעמיהם, כי נעו
מעגלותיה לא תדע, וגם כל המחלה אשר
שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה'
רפאך, אף על פי שאינו מוכן בטבע אף על
ידי האזנה למצותיו תנצל מכל מחלה, מכל
מקום כך הוא, פנ"ל:

ויאמר משה אל אהרן אמר אל כל עדת בני
ישראל קרבו לפני ה' כי שמע את תלנתיכם,
ויחי כדבר אהרן אל כל עדת בני ישראל ויפנו
אל המדבר והנה כבוד ה' נראה בענו (טו ט-י)

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א
עקר הכנה לתפלה היא התבודדות יחוד
מחשבות לעבודת השם יתברך
ויאמר משה אל אהרן אמר וכו', קרבו לפני
ה' כו' תלנתיכם, עד נראה בענין.
להיות שפן מדרגות הצדיק הגדול האמתי,
להרבות תפלה בעת שהוא עת רצון לפניו,
ומי לנו גדול ממשה שידע ברור האמתי עת

דָּרָךְ חֲבֵה', לִמְעַט כָּכֵל הָאֶפְשָׁרִי אֶת טַרְחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַשְׁגַּת מְזוּן זֶה.

וּנְמָצָא, שֶׁגָּדַר עֲנָן הַמֶּן הוּא אֶחָד עִם עֲנָן הַשֶּׁבֶת – כִּי מִן הוּא הִלָּחַם הַמַּגִּיעַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶפְסוֹן שֶׁל שְׁבִיתָהּ וּמְנוּחָהּ וְתַעֲנוּגָהּ, לֵאלֹא טַרְחָא וְיִגִיעָה מִצָּדָם.

וְלָכֵן, שְׁלֵמוֹת הַחֲבֵה בְּתַיִנַת הַמֶּן הִיא בְּזוֹה, שְׁבִיחַד עִם נְתִינַת הַמֶּן, נִתַּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשֶּׁבֶת, וּבְאֶפְסוֹן דָּרָאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֵם הַשֶּׁבֶת, 'רָאוּ בְּעֵינֵיכֶם כִּי ה' בְּכַבֹּדוֹ מִזְהִיר אֶתְכֶם עַל הַשֶּׁבֶת שֶׁהָרִי נִס נַעֲשֶׂה בְּכָל עָרֹב שֶׁבֶת לְתַת לָכֶם לָחֵם יוֹמִים' (טו כט ובפרש"י) – הֵינּוּ, שְׁמִזּוֹנִם נִתַּן לָהֶם בְּשִׁלְמוֹתוֹ בְּיוֹם הַשְּׂשִׁי כְּדֵי שְׁבִיּוֹם הַשֶּׁבֶת תִּהְיֶה לָהֶם מְנוּחָה שְׁלֵמָה, לֵאלֹא שׁוֹם טַרְחַ וְדִאָגָה עַל מְזוֹנָם שֶׁל יוֹם זֶה.

וְעַל פִּי זֶה יִיבֵן הַמְשָׁךְ הַכְּתוּבִים, דָּרַק לְאַחֲרֵי סְפֹר עֲנָן הַשֶּׁבֶת (וְיִשְׁבַּחוּ הָעָם בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי) – אֲזַ וַיִּקְרָאוּ גו' שְׁמוֹ מֶן,

כִּי שֵׁם זֶה מוֹרָה עַל עֲנָן הָעֲנַג בְּלַתִּי מְגָבֵל שְׁבוּ, שִׁהְיָה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל טוֹעֵם כָּל מֵה שִׁהְיָה רוּצָה' (שמו"ר כה א) בְּלִי הַגְבֻלָה – שֶׁלֹּכֵן אִין לְתַאֲרוּ בְּתַאֲר מְגָבֵל, וַיֵּשׁ לְקָרוֹתוֹ רַק 'מֶן', הַכְּנַת מְזוּן' – וְהַכְּרַת עֲנָן הָעֲנַג שְׁבִיּוֹן בָּאָה לִידֵי שְׁלֵמוֹתָהּ רַק לְאַחֲרֵי שִׁי'שְׁבַתוֹ הָעָם בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי. וְהַכְּתוּב מִמִּשְׁךְ לְהַדְגִישׁ אֶת גְּדֵל הָעֲנַג שְׁבִיּוֹן – וְטַעֲמוֹ כְּצַפִּיחַת בְּדָבָר ש' (כִּי רַק אֲזַ הַרְגִישׁוּ הָעֲנַג הַשֵּׁלֶם שְׁבִיּוֹן).

וְאַחֵר כֶּף בָּא הַצּוּוִי לְהַנִּיחַ מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמֶרֶת לְדִרְתֵיכֶם', כִּי בְּהַ'מִּשְׁמֶרֶת לְדִרְתֵיכֶם' נוֹגַע לְדַעַת שֶׁהֶמֶן נִתַּן בְּאֶפְסוֹן בְּזוֹה שֶׁלֹּא זוּ בְּלִבְד שְׁבִיּוֹן שִׁשֶׁת יָמֵי הַחַל הָיוּ רַק טַרְחוֹת הַכִּי מוֹעֲטוֹת, אֶלֶּא עוֹד זֹאת, שְׁבִיבּוֹא הַשֶּׁבֶת הַכִּין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזוֹנִם מְעָרֹב שֶׁבֶת, בְּאֶפְסוֹן שְׁבִיּוֹת הִיָּתָה אֶצְלָם שְׁבִיתָהּ וּמְנוּחָה גְּמוּרָה, וַיִּשְׁבַּתוּ הָעָם בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי. בְּזוֹה הִיא שְׁלֵמוֹת הַיְדִיעָה וְהַכְּרַת (עַד לְאֶפְסוֹן שֶׁל רֵאָה – לְמַעַן

אֶלֶּא הֵם שְׂיָכִים לְתַכֵּן עֲנָן הַמֶּן: גָּדְרוּ שֶׁל מְזוּן זֶה מְחִיב שְׁלֵא יֵרֵד בְּשֶׁבֶת.

כְּלוֹמַר: הַטַּעַם שֶׁהֶמֶן לֹא יֵרֵד בְּשֶׁבֶת הוּא לֹא רַק בְּגִלְל אֶסוּרֵי שֶׁבֶת הַקְּשׁוּרִים בְּלִקִּיטַת הַמֶּן וְהַכְּנַתוֹ (שֶׁלְפִי זֶה הָרִי זֶה רַק עֲנָן צְדִידֵי וְהַאֲרִיָּא הוּא דְרִבִּיעַ עֲלֶיהָ, וּמוֹנֵעַ אֶת יְרִידָתוֹ בְּשֶׁבֶת), אֶלֶּא שֶׁזֶהוּ מִצַּד הַמֶּן, שֶׁתַּכֵּן עֲנָן הַמֶּן מְחִיב שְׁלֵא יֵרֵד בְּשֶׁבֶת (וְיִדְלַקְמוּ).

וְעַל פִּי זֶה – נְמָצָא שְׁעַד הַשֶּׁבֶת (שֶׁאֵל לֹא יֵרֵד הַמֶּן וְאֶכְלוּ אֶת הַלָּחֵם מִשְׁנֵה' שְׁנֵד בְּיוֹם הַשְּׂשִׁי) עֲדִין לֹא נִשְׁלְמָה תְּכִלְתּוֹ שֶׁל הַמֶּן. וְזוֹהִי נְקֻדַּת הַטַּעַם שֶׁקְרִיאַת שֵׁם 'מֶן' עַל יְדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה רַק לְאַחֲרֵי שִׁי'שְׁבַתוֹ הָעָם בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי: זֶה שְׁבִיבְחָלָה אֶמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶל אַחִיו 'מֶן הוּא' (הַכְּנַת מְזוּן) אִין זֶה בְּגָדֵר קְרִיאַת שֵׁם, אֶלֶּא (הַפְסוֹ) – שְׁמַחַמַת הָעֲדָר הַיְדִיעָה (כִּי לֹא יֵדְעוּ . . . שֶׁקְרִיאָהוּ בְּשִׁמוֹ' – טו, וּבְרַשִׁי'), כִּינֵן שִׁהְיָה תַכְף לְתַחֲלָתוֹ וְעֲדִין לֹא יֵדְעוּ מַהוֹת מְזוּן זֶה וּפְרָטִיו, לְכֵן אֶמְרוּ רַק 'מֶן הוּא', שִׁישׁ כָּאֵן 'הַכְּנַת מְזוּן'.

וְרַק לְאַחֲרֵי שֶׁנִּגְמַר הַקֶּף (שְׁבִיב) שֶׁלֶם שֶׁל יְרִידַת הַמֶּן (וּבְכַרְטִיּוֹת – שְׁנֵי הַחֲלָקִים שְׁבִיבָה – יְרִידָתוֹ בִּימֵי הַחַל, וְיִשְׁלִיחַת יְרִידָתוֹ בְּשֶׁבֶת) – בָּאָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיְדִיעָה (דָּעוּ) וְהַכְּרַת הַמֶּן, וְהָיוּ כּוֹלִים לְקָרוֹתוֹ בְּשֵׁם (הַמּוֹרָה עַל תַּכְנֵן וּמַהוֹת).

וַיֵּשׁ לוֹמַר הַבְּאוּר בְּזוֹה: לְעֵלֵל עַל הַפְּסוּק (טו ז) 'וּבִקֵּר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד ה'' פֶּרֶשׁ רַשִׁי שֶׁהִלָּחַם שֶׁשְׂאֵלְתֶם לְצַרְךָ בִּירִידָתוֹ לְבַקֵּר תִּרְאוּ אֶת כְּבוֹד אֹור פְּנֵיו שִׁי'וֹרִידָהוּ לָכֵם דָּרָךְ חֲבֵה בְּבַקֵּר שִׁישׁ שֶׁהוֹת לְהַכִּינוּ וְטַל מִלְמַעְלָה וְטַל מִלְמַטָּה כְּמִנְחָה בְּקַפְסָא'.

שְׁמִזָּה מוּבָן, שְׁמַלְבָּד כְּלָלוֹת הַחֲדוּשׁ שְׁבִנְתֵינָה הַמֶּן – שִׁהְיָה לָחֵם מִן הַשְּׂמִי'ם, הַמַּגִּיעַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִי שׁוֹם טַרְחָא (עַל כָּל פְּנִים בְּלִי הַטַּרְחָא הַנְּדוּשֶׁת בְּלָחֵם מִן הָאֲרִי) – הִגָּה עוֹד זֹאת, שֶׁזֶה גּוֹפָא נִתְנוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֶפְסוֹן שֶׁל

והענין בזה יש לכאר, פי עקר קדשת השבת הוא הכרת נפש ישראל את בוראו יתברך, אשר לאהבתו בנפשות ישראל, ברא בחסדו את עולמו, והכין כל הצורך לכל נפש ונפש כדי להפיר את הבורא יתברך, אשר האציל וברא ויצר ועשה את כל אלה, והפכה זו הוא רצונו וניחתו יתברך כביכול כמו האב המשפדל עבור בנו אהובו לעשות לו כל תפציו, וניחות האב מזה הוא כשואה שהבן מכיר שאביו עשה לו את כל זאת באהבתו אותו, אז האב מתמלא ניקח ורצון.

והנה כשנשלים הבריאה בכל ששת ימי המעשה, אשר הכל היה הנכה לצורך האדם, ואחר כך נברא האדם להפיר את בוראו יתברך פי הכל פעל למענהו בחסדו יתברך, נתמלא פיו שירה ואמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון, יורה במלת 'עליון' על שהוא יתברך מרום משום השגה ותפיסא, ורק במדת טובות וחסדו ואהבתו אל האדם האמתי ברא את העולם ומלואה שיהיה מוכן לאדם כל הצטרכות.

והכנה זו הפיר האדם ביום השביעי משרש קדשת שבת, ועל זה נאמר ינחם ביום השביעי, דהינו שפכניכול היתה הניחא לפניו פי זה היה רצונו שפיר האדם בהפכה זו וכנ"ל. ולזה שיר לקרא לכל שבת 'שבת בראשית', פי הוא זה עקר קדשת השבת – ההפכה באהבת הבורא יתברך לנפשות ישראל ובחסדו להם, וזאת היתה התגלות קדשת שבת הראשון כנ"ל.

ולזה כאשר נאמר בסדרה זו פרשת בשלח מצות השבת ביחוד לכללות ישראל בפעם הראשון, שזה היה אחר הפרתם אותו יתברך שכל האותות והמופתים בפרעה ובכל מצרים היה לאהבתו יתברך אותם, ונתמלא פיהם שירה כמו שנאמר 'אז ישיר', יורה במלת

יראו את הלחם (טו לב) שהקדוש ברוך הוא יכול להזין את ישראל באופן שלא יצטרכו לעסק בשום מלאכה ויוכלו לשמר (לעסק) בתורה במנוחה גמורה.

סמוכין לכאור הנ"ל על פי דברי הזהר הקדוש

ההסבר האמור בשניות של ענין המן ליום השבת – עולה בקנה אחד עם דברי הזהר (פרשתנו טו), דאף שהמן לא ירד בשבת, הרי זה רק בירידתו והמשכתו למטה בעולם הזה, אבל למעלה הוא להפך – שברפת המן היתה דוקא ביום השבת, ומגיה מתברכין כולהו יומין, שעל ידי ברכה זו ביום השבת ירד המן למטה בששת ימי החל שלאחרי זה.

ולכאורה צריך באור: מפיון שקדשו במן שלא ירד כלל בשבת' (רש"י בראשית ב א) – מדוע ברכתו למעלה היא דוקא ביום השבת.

ועל פי האמור לעיל מובן: מפיון שתכן ענין המן הוא – השפעת מזון באופן של תענוג, 'בפנים מאירות וכו' דרך חכה' (לשון רש"י פרשתנו טו ז), לכן הזמן המתאים לברכה על השפעה זו הוא דוקא ביום השבת, שאז הוא זמן מנוחה וענג (חלק לא עמ' 86):

שבת שירה

אמרי אמת

נבי והודה לייב אייגר מלובלין זיע"א
טעם לקריאת שם שבת שירה, מפני שבו
הגיעו ישראל להכרת הבורא

השבת הנה קורין 'שבת שירה' על שם פרשת השירה שקורין בשבת זה, מה שאין זאת בכל שבתות השנה, ומה שקורין 'שבת בראשית', ידוע שאינו דוקא על שם הפרשה, פי כל שבתות השנה נקראים שבת בראשית.

בשלמות ויתגדל ויתקדש קדשתו בהתגלות
גמור. אמן פן יהי רצון:

ט"ו בשבט

בת עין

רבי אברהם זב מאברוטש זיע"א

אכילת פרות ארץ ישראל בקדשת הגוף מביאה
לדבקות בקדשה

הנה עקר פונת הבורא יתברך באשר ברא
בחינת אכילה הנה רק בשביל בחינת
ארץ ישראל, מחמת שפרות ארץ ישראל יש
להם קדשה כל פה, כשאדם אוכל מפרות ארץ
ישראל שהם שבעת המינים שנסתבחה בהן
ארץ ישראל, ואוכל אותם בקדשת הגוף, מעורר
שבועה מדות העליונים ונקשר ונדבק לבחינת
קדשה עלאה, וקא לבחינת ואתם הדבקים
בה' אלהיכם חיים וגו' (דברים ד ד).

ולבחינת אכילה זו צריכים לכסף ולהשתוקק
מאד, שעקר בריאת האכילה הנה
בשביל זה, כדי שעל ידי אכילה יהיה קשור
ודבוק בבחינת קדשה ולעורר שבועה מדות
עליונים, אבל בלא בחינת אכילה מקדשת
שבועת המינים מפרות ארץ ישראל היה קשה
מאד לדבק בבחינת קדשה לעורר שבועה מדות
עליונים וכו'.

אכילת פרות ארץ ישראל כאכילת שבת

וזהו 'פי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם'
(ויקרא כה ב) ואכלתם מפרות הארץ, אני
מזהיר אתכם שיהיה לכם בחינת ושבחה הארץ
שבת לה" (שם), הינו שיהיה אצלכם אכילת
פרות ארץ ישראל כמו אכילת שבת. הינו
לדבק את עצמו על ידי אכילה לבחינת קדשה,
ולעורר שבועה מדות העליונות הקדושות על
ידי שבועה מינים שנסתבחה בהן ארץ ישראל,
שנופה לזה אמן פן יהי רצון (פרשת בהר):

אז, כאשר הפירו את פעולותיו יתברך להם
כאהבת אב לבנו אהובו מיד נתמלא פיהם
שירה.

וזה בא משרש קדשת שבת פנ"ל, ומן
התעוררות הפכה זו נתן להם מצות
השבת מיד בפעל ממש, ומזה יצא לקרות שם
שבת זה 'שבת שירה' – כי עקר קדשת השבת
שנתגלה לכללות ישראל בפעל הנה בעת אשר
הפירו פעל ה', ומעשהו להם, ומלאו פיהם
שירה, וזה הנה כפיכול עקר הניחא לפניו
יתברך, כמו שגאמר 'כחן כסאך מאז, וידוע
מאז ישיר.

והינו כי בעת ההוא שאמרו השירה מכת
ההפכה הנ"ל, היה גדל הניחא לפניו,
כי כסא מורה על נחיא פדוע, וזהו 'כחן
כסאך מאז'. וזהו עקר פנימיות קדשת השבת,
כי בעת ההוא היתה הפרת קדשתו יתברך
בהתגלות – אשר הפירו רצונו יתברך הוא
להרים קרן ישראל עמו, ועקר ישועות ישראל
הוא בנפל אויבי ה' לפניהם וזהו וישע ה'
וכו' וברא ישראל את מצרים מת, כי זאת
היתה עקר ישועתם באשר ראו כל האויבים
נכרתים ונאבדים מפניהם.

וכאשר השיגו את ההפכה הזאת ונתמלא
פיהם שירה, היה גם זאת להם
שבקשו מהשם יתברך בשירתם שתהיה גדל
ההפכה הזו קבוע בתוכם לדורות עולם, ולא
ימיש בחינת השירה הזאת מפיהם ומפי זרעם
עד עולם, וזהו ויאמרו לאמר, שלא נמצא
כלשון הזה שיהיו ישראל אומרים לפני השם
יתברך, לאמר, שלכאורה הוא מורה על רצון
תשובת דבר מה.

אך על פי דברנו יש לומר שרומז שיהיה
הפכה הזו ומפתח שפתם בבחינת השירה
הזאת לעולמי עד, ומהו, 'סוס ורכבו רמה בים
עזי וזמרת וגו'', המורה שפירתו האויבים
יהסטר אחרא תכלה ואז תהיה הישועה

אור ישׂראל

רבי ישׂראל מוויז'ניץ זיע"א

באור נפלא בדיוק לשון המשנה

בְּאֶחָד בְּשִׁבְטֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בוּ (ראש השנה פ"א מ"א). וְקִשָּׁה לְמָה נִכְתָּב כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי וְלֹא דְבַרֵּי בֵּית שְׁמַאי כְּכֹכֵל מְקוּם.

וְאָמַר מֶרְן וְצ"ל, דְּהִנֵּה רַשִׁי ז"ל פִּרְשׁ בְּפִרְשֵׁת בְּרֵאשִׁית פְּסוּקָה ה', שְׁלֹפֵי סֶדֶר הַפְּרָשָׁה הִיָּה לוֹ לְכַתֵּב יוֹם רֵאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁכְּתַב בְּשֵׁאֵר הַיָּמִים, שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי רִבְעֵי, וְעַיִן רַמְבַּ"ן

שֵׁם. כְּמוֹ כֵּן קִשָּׁה כָּאֵן שְׁאוּמֵר 'וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בוּ', אִם כֵּן יֵשׁ מִנֵּן אַחֲרָיו, הִיָּה לוֹ לומר בְּרֵאשׁוֹן בְּשִׁבְטֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן, לֹא 'בְּאֶחָד בְּשִׁבְטֵי'.

אֲךָ בֵּינָן דְּבֵית שְׁמַאי שְׁהִיּוּ אוֹמְרִים דְּכַר זָה, שְׁפִיר אָמְרוּ 'בְּאֶחָד בְּשִׁבְטֵי', שְׁלֵהֶם לֹא הִיָּה מִנֵּן אַחֲרָיו בְּזָה, וְכִינֵן שְׁחִיב אָדָם לומר בְּלִשׁוֹן רַבּוֹ (כַּמְשָׁנָה עֲדִיּוֹת פ"א מ"ג) עַל כֵּן גַּם בְּמִשְׁנֵה נִשְׁנִית כְּלִשׁוֹן בֵּית שְׁמַאי בְּאֶחָד בְּשִׁבְטֵי.

וְזָה פְּנִינַת הַמִּשְׁנָה, 'בְּאֶחָד בְּשִׁבְטֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן', וְקִשָּׁה לְמָה לֹא נִאְמְרָה בְּרֵאשׁוֹן, 'כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי', יַעַן שֶׁרָצָה לומר 'כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי' וְהִמָּה אָמְרוּ בְּאֶחָד עַל כֵּן נִשְׁנִית גַּם בְּמִשְׁנֵה בְּאֶחָד, וְזָה נִרְאָה מְאֹד:

אוֹצְרוֹת גְּאוֹנֵי הַדּוֹרוֹת

מְצַרִּימָה, רָצָה לומר לְדַרְךָ אֲשֶׁר הִלְכוּ בְּמִצְרַיִם, עַל כֵּן וַיִּסַּב אֹתָם אֱלֹקִים וְכוּ'.

מֵה זֹאת עֲשִׂינוּ כִּי שִׁלְחָנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲבַדְנוּ (ד' ה')

אור הטוב

רבי ברוך אברהם טולידאנו זצ"ל

בצאת ישראל ממצרים הפסידו המצריים ברכה גדולה

דְּבַרֵּי פְּרָעָה וְעַבְדֵּיו אֵלֶּי קָשִׁים לְהַכְנִיחַ, כִּי הִלָּא לֹא שִׁלְחוּ הֵם אֶת יִשְׂרָאֵל מִרְצוֹנָם, שְׁיֻכְלוּ לומר "שִׁלְחָנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל". רַק מִחֹסֶר בְּרָרָה מִהִמְכּוֹת אֲשֶׁר נִתְּנוּ עֲלֵיהֶם, וּמִכָּל אֲשֶׁר הִכָּה ה' בָּם בְּכָל עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת עַד שֶׁבָּעַל כְּרַחֵם וְשִׁלָּא בְּטוֹבְכֶתֶם גְּרַשְׁם פְּרָעָה וְאָמַר "קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אֹתָם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שְׁמוֹת יב, לא).

וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דְּרַךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוּב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּחֵם הָעַם כְּרֵאתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָה (יג ז')

שיבת סופר

רבי ישעיה אונגפלד זצ"ל

לא הלכו ישראל דרך ארץ פלשתים כדי שלא יחזרו לסורם

הִנֵּה יֵשׁ לומר הַפְּנִינָה שֶׁהַקְּב"ה לֹא רָצָה לְהִנִּיחֵם דְּרַךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר דִּרְכָם קָרוּב לְדִרְכֵי מִצְרַיִם, וְכֹאשֶׁר 'רָאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הַתְּהַנְּגוֹת יוֹשְׁבֵי פְּלִשְׁתִּים יֹשְׁבוּ לְדִרְכָם הַרְעָה אֲשֶׁר לְמַדּוֹ בְּמִצְרַיִם וַיִּחְזְרוּ לְסוּרָם, עַל כֵּן נָחַם דְּרַךְ הַמַּדְבָּר שֶׁלֹּא יִגְדַל עֲלֵיהֶם מִלַּחְמוֹת הַיָּצֵר כֹּל כֶּף וְלֹא יִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם.

וְזָה שְׁאֵמַר וְלֹא נָחַם דְּרַךְ פְּלִשְׁתִּים, כִּי קָרוּב הוּא לְדְרַךְ מִצְרַיִם, כִּי אָמַר פֶּן יִנָּחֵם הָעַם כְּרֵאתָם מִלַּחְמָה, רָצָה לומר כֹּאשֶׁר יִתְגַּבֵּר יָצֵרָם עֲלֵיהֶם וְלֹא יִהְיֶה בִּיכְלָתָם לְעַמְד נִגְדּוֹ, וְשָׁבוּ

דמה שהיו ישראל עובדי עבודה זרה לא היתה אלא באגס ועל ידי זה נצולו, וכמו שאמרו רז"ל.

וזה שאמר ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, דהינו דמלאך ה' בא וראה ההפרש שיש בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, ועל ידי פן ויהי הענן והחשך למצרים, ויאר את הלילה לישראל וכדתרגם המתרגם, יען כי לא קרב זה אל זה כל הלילה, דהינו כל המעשים רעים המכנים בשם לילה פידוע, בין של ישראל ובין של מצרים לא קרב זה אל זה, שיש הפרש גדול ביניהם, דהמעשים רעים של המצרים היו עושים ברצונם ולא לש בהם שום זכות ומצוה, מה שאין פן ישראל שהמעשים רעים שלהם אינם עושים אותם אלא מתוך טרוף הדעת ובאגס, ועוד שיש בהם גם פן כמה מצות ומעשים טובים, ולכך ישראל נצולו והמצרים נאבדו.

מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו (יד)

(טו)

מדרש יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

אין הקב"ה חוזר ממה שאמר לנביא לאחר שהתנבא לישראל

ונראה לפרש, דאיתא במפרשים מפני מה נתירא משה מפרעה הלא הקב"ה הבטיחו ואני אהיה עם פיך, אף היתה מתירא שמא יגרם החטא, ואיתא מה שאמר הקב"ה לנביא אפלו על תנאי אינו חוזר, הינו שפכר אמרו לישראל, שלא יאמרו נביא שקר הוא, וזה פרוש מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל, וממילא לא אחזר בי ויוכלו לבוא בים.

ונראה לבאר, שכל זמן שהיו ישראל במצרים, היתה ה' שולח ברכה ושפע למצרים בשביל ישראל, והמצריים היו נהנים מהברכה והשפע הגדול שהיה ראוי להיות לישראל. אף כאשר עלתה שועת ישראל אל ה' מן העבודה הקשה, מיד פסקה כל הטובה שהיתה להם, ונסבב ענן יציאת ישראל ממצרים טרם הזמן. **וזהו** שאמרו פרעה ועבדיו "מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו", כלומר, מה עשינו שגרמו מעשינו שנשלח את ישראל, ואלו לא היינו מכבידים עליהם את העבודה, עוד היו נשארים אצלנו עד כלות ארבע מאות שנה, כפי שנגזר עליהם בקרית בין הבתרים, והיינו מרויחים את הברכה לארבע מאות שנה, אף פעם שהכבדנו עליהם את העבודה, קשי השעבוד גרם לקצור זמן השעבוד, כי החשיבו ה' כאלו עבדו ארבע מאות שנה, ולכן יצאו ישראל ממצרים קדם הזמן. (באדיבות 'מכון חכמי

ספרד' נתיבות)

ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה (יד כ)

ציון במשפט תפדה

רבי ציון הכהן יהונתן זצ"ל

חטאייהם של ישראל אינם דומים לעוונות הנכרים

ובן על פי מה שידוע דכשאין ישראל זכאים ואינם ראויים להעשות להם נס, הקב"ה מעריכם כנגד שאר האמות ורואה שיש הפרש גדול ביניהם, ובערך האמות נחשבים לזכאים, ואז עושה להם נס.

וכן היתה בעת קריעת ים סוף שטען שר של מצרים מה אלו עובדי עבודה זרה אף אלו עובדי עבודה זרה, והשיב לו הקב"ה

פרשת בשלה

שנות ימין

רבי מיכאל יעקב ישראל זצ"ל
קבלת התפלה על ידי מסירות נפש

איכא למידק אומרו מה תצעק אלי ואיך לא יצעק אליו? תברך שכתב פרעה הקריב. ונראה לפרש בהקדים מה שכתב הרב צמח דוד ז"ל בסדר פנחס, במה שאמר הכתוב (במדבר כה יא) 'השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי', דמשמע מזה דבשביל הקדוש ה' שעשה פנחס נתבטלה הגזרה, ועין מה שאמר הכתוב בתהלים (קו ל) 'ויצמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה' משמע שעל ידי התפלה נתבטלה הגזרה.

והוא ז"ל מפרק לה, על פי מאי דאמרין בפרק ג' דברכות (כ): אמר ליה רב פפא לאבבי מאי שנא קמאי דמתרחיש להו? ניסא [וכו'], ע"כ. נמצא דעל ידי קדשת השם התפלה מתקבלת, ואם בן נובל לומר דלעולם בשביל התפלה שהתפלל פנחס נתבטלה הגזרה, שזהו מפני שקדש פנחס את השם, שאם לא בן לא היה מועיל לו התפלה, את"ד ז"ל.

ובמדרש אָמְרו (שמ"ו כא ח), 'דבר אל בני ישראל ויסעו', רבי יהושע אומר, אמר הקב"ה למשה אין להם לישראל אלא לסע בלבד, יסיעו רגליהם מן היבשה לים ואתה רואה נסים שאעשה להם. עוד איתא שם (כא ט) 'ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה', אם בים למה ביבשה, ואם ביבשה למה בתוך הים, אלא מכאן אתה למד שלא נקרע להם הים עד שבאו לתוכו עד חטמן, ואחר כך נעשה להם יבשה. וכתב מוהר"ש יפה ז"ל והא דאיתא לקמן שזכה יהודה למלכות מפני שקפץ לתוך גלי הים, יש לומר דהינו שהוא קדם, וכל ישראל עשו בן אחריו ע"כ.

עוד אָמְרו שם במדרש (כא ד) כשיצאו ישראל ממצרים ודרך אחריהם פרעה, שנאמר 'ופרעה הקריב פתיב ויצעקו אל ה', התחיל

משה אף הוא מתפלל לפני המקום, אמר לו הקב"ה למשה מה אתה עומד ומתפלל, כבר התפללו בני ושמעתי תפלתן, שנאמר 'מה תצעק אלי' ע"כ.

נמצאנו למדין מפל האמור כי ישראל קדשו את ה' במה שנקנסו בתוך הים, וישראל התפללו להקב"ה על צרתן, ומעתה זה אמרו ניאמר ה' אל משה מה תצעק אלי, שכבר ישראל הם מתפללים כמו שאמר במדרש, אף דבר אל בני ישראל ויסעו דכדי שאשמע תפלתם צריכים הם שיסעו ויעשו קדוש ה', דבלאו הכי אינו מועיל תפלתם כדי לעשות להם נסים.

ויבקעו המים (יד כא)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

קריעת ים סוף בזכות יציאת מצרים שזה הכנה לקבלת התורה שעל זה יש שכר בעוה"ז

במדרש (ב"ר נה ח), בזכות ויבקע עצי עלה' (בראשית כב ג), נבקעו המים. אפשר לומר דהנה איתא ביומא (כד:), אמר רבי יוחנן זר שסדר שני גזרי עצים חיב. וכן פסק הרמב"ם ז"ל (ביאת מקדש פ"ט ה"ה). והטעם פתיב שם דהוא כמקטיר אמורים, שהעצים נחשב לקרבן ובכלל הקטרה.

ובזה יש לפרש הדיוק שהקשו המפרשים, אמאי לא פתיב אצל העקדה ויבקע עצי העלה, ולמה פתיב 'עלה', אבל לפי זה אתי שפיר דעצי הוא גופא עולה, והטעם דקיימא לן מכשירי מצוה נחשב למצוה, ואדרבה הוא חשוב, כדאיתא במפרשים (ראה חמשה מאמות מאמר הלקוטות אות כב) דעל מצוה גופא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), אבל על מכשירי מצוה איכא, והדברים עתיקין.

לְכַבֵּד וּלְשַׁבַּח אֶת אֲבוֹי. וְעוֹד, שֶׁהָרִי לָהֶם נֶעֱשֶׂה הַגָּס וְהֵם נִצְלוּ מִיַּד הַמְצַרִּים, וְאִם כֵּן שָׂרִים הֵם עַל גְּאֻלְתָּם וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁם. מֵה שְׂאִין כֵּן הַמְּלֹאכִים אֲשֶׁר הֵם בְּגִדְרָם עֲבָדִים, וְלֹא הָיוּ בְּגִס זֶה, הָרִי שִׁשִּׁירְתָם לְה' הַנָּה רַק עַל מֵה שֶׁה' הִתְכַּבֵּד וְהִתְגַּדַּל בְּמַעֲשֵׂה זֶה.

וְעַל זֶה אָמַר ה' לַמְּלֹאכִים, שְׁעַל אִף שִׁבְשִׁירְתָם יִתְגַּדַּל כְּבוֹדוֹ יוֹתֵר, עִם זֹאת, רוֹצֵה ה' שִׁישְׂרָאֵל יִשִּׁירוּ תַחֲלָה כְּדִי שִׁבְכֶךָ יִתְגַּדַּל כְּבוֹדָם, וּכְמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּמִדְרַשׁ יִלְקוּ"שׁ (מ"א רמז רא) 'חֶסֶק הַקַּב"ה עַל כְּבוֹדָם שֶׁל צְדִיקִים יוֹתֵר מִכְבוֹדוֹ. וְזוֹ פְּנִיַת ה' בְּאִמְרוֹ 'וְכִי עֲבָדִי קוֹדְמִים לְבְנִי, שְׂאִף שְׂאִנִי יִתְכַּבֵּד יוֹתֵר בְּשִׁירַת 'עֲבָדִי, אֵין כְּבוֹדִי קֹדֵם לְכְבוֹדָם שֶׁל 'בְּנִי, וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל יִשִּׁירוּ תַחֲלָה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

עוֹי וּזְמַרְתָּ יְהִי לִי לִישׁוּעָה (טו ב)

רְבִי חֲזַקְיָה דִי סִילּוּהָ זַצ"ל

(הובא בספר 'פני דוד' להחיד"א)

כזכות מה נצל משה מהיאור

נִרְאָה לְבָאֵר עַל פִּי מֵה שְׂאִמְרוּ בְּגִמְרָא סוּטָה (יב:), רְבִי חֲנִינְיָא בְרַ פֶּפְא אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּצְלַל מִשֶּׁה מִהֵיאוֹר עַל יְדֵי בְתִיָּה, כ"א בְּנִיטָן הָיָה. אָמְרוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׂרָת לְפָנֵי הַקַּב"ה, 'רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעֲתִיד לוֹמַר שִׁירָה עַל הַיָּם בְּיוֹם זֶה, לְלֶקַח בְּיוֹם זֶה. רְבִי אַחָא בְרַ חֲנִינְיָא אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם ו' בְּסִינָן הָיָה. אָמְרוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׂרָת לְפָנֵי הַקַּב"ה, 'רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּהַר סִינֵי בְּיוֹם זֶה, לְלֶקַח בְּיוֹם זֶה. נִמְצָא, שִׁשִּׁירַת הַיָּם וּמִתֵּן תּוֹרָה הֵם שֶׁהֲצִילוּ אֶת מֹשֶׁה מִמִּיתָה.

וְזָהוּ שְׂאִמְרַ מִשֶּׁה "עוֹי" שֶׁהִיא הַתּוֹרָה [כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ בְּמִכְלִילְתָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל (בשלה, מסכתא דשירה פר' א) 'אֵין "עוֹי" אֶלָּא תּוֹרָה, שְׂנַאֲמַר

יִדְוֹעַ דְּשֶׁר שֶׁל יָם לֹא רָצָה לְבַקַּע, דְּטַעֲנָן מֵה נִשְׁתַּנּוּ אֵלוֹ מֵאֵלוֹ (וזהר ח"ב קע:), אֲבָל הַתּוֹרָן הוּא דִּהְקָדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁם הֶעֱתִיד וְעִתִּידִין לְקַבֵּל הַתּוֹרָה, וּמִמִּילָא יִצִּיאַת מְצַרִּים הָיְתָה הַכְּנָה וְהַקָּשֶׁר לַמְצָוָה, וְזָהוּ כְּמַצּוֹה עֲצֻמָּה, וּמִנָּה לֵן דְּהוּא כְּמַצּוֹה מִדְּכַתִּיב 'וַיִּבְקַע עֲצֵי עֵלְה' וְלֹא כְּתִיב 'הָעֵלְה', וְזָהוּ בְּזִכְרוֹת 'וַיִּבְקַע עֲצֵי עֵלְה', דְּשִׁמַּע מִינָה דִּהְקָשֶׁר מְצוֹה כְּמַצּוֹה, עַל כֵּן זָכוּ לְקַרִּיעַת יָם סוּף.

אִז יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת
לְה' (טו א)

דְּרוּשֵׁי רַבְּנֵי מֹשֶׁה מֵאִמְרָאן

רבי משה מאמראן זצ"ל

חס ה' על כבודם של הצדיקים יותר מכבודו

מוֹבָא בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (בבבז בשלח סי' יג) שֶׁכָּפְאֲשֶׁר עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם, בְּקָשׁוֹ יִשְׂרָאֵל וּמִלְּאֲכֵי הַשָּׂרָת לוֹמַר שִׁירָה, וְלֹא יָדְעוּ מִי יֵאמַר תַּחֲלָה עַד שֶׁשְּׂאֵלוּ אֶת פִּי ה', וְאָמַר לַמְּלֹאכִים, 'שׁוּטִים שֶׁבְּעוֹלָם, וְכִי עֲבָדִי קוֹדְמִים לְבְנִי.

וְקָשָׁה, מֵה הָיָה הַסִּפֵּק שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל וְהַמְּלֹאכִים מִי יֵאמַר שִׁירָה קֹדֵם, הָרִי מְפוֹרָשׁ בַּתּוֹרָה שְׁעַם יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנִים לְה', שְׂנַאֲמַר "בְּנִים אַתֶּם לְה' אֱלֹהֵיכֶם" (דברים יד. א), וּבְנִדְאֵי שֶׁהֵבֵן קֹדֵם? וְעוֹד, אִף אִם הָיוּ עִם יִשְׂרָאֵל וְהַמְּלֹאכִים שׁוּיִם, סוּף סוּף הָרִי לְיִשְׂרָאֵל נֶעֱשֶׂה הַגָּס וְעַלֵּיהֶם חוֹבַת הַהוֹדָיָה.

אֲכֹן, יֵשׁ צַד לוֹמַר שְׁעַל הַמְּלֹאכִים לְהַקְדִּים וְלוֹמַר שִׁירָה, הָיְתָה שְׁכָל הַמְּטָרָה שֶׁל קַרִּיעַת יָם סוּף הִיא לְהַגְדִּיל אֶת כְּבוֹד ה', וּכְמוֹ שְׂנַאֲמַר "וְאֶפְכְּדָה בְּפִרְעָה וּבְכָל חִילוֹ" (שמות יד. ה), הַנָּה, בְּשִׁירַת יִשְׂרָאֵל אֵין כָּל כֵּן גְּדֻלָּה וְשִׁבַּח לְה', כִּי דָבָר פְּשׁוּט הוּא שְׁעַל הַבֵּן מִטָּל

פרשת בשלה

כפולה, ובשביל זה בכאן דרשו רז"ל זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות.

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות (טו כ)

ברך יצחק

כבי יצחק ברכה זצ"ל

מרים פסקה להחיר לנגן בכלי שיר ביום טוב

יש להתבונן, למה הצרכה התורה לכנות כאן את מרים בתאר "הנביאה". עוד קשה, לשם מה משמיעה לנו התורה שמרים היתה "אחות אהרן". אמנם רש"י באר על פי הגמרא במגלה (ד), שפוננת התורה לומר שמרים היתה נביאה בטרם נולד משה שהיתה אומרת 'עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל' והינו כשהיתה עדין רק "אחות אהרן". אף עדין קשה, לאיזה צורך הזכיר כאן ענין זה.

ויובן בהקדים את דברי הגמרא ביבמות (ז): על הפסוק "אליו תשמעו" (דברים יח, טו), אפלו אומר לך הנביא עבור על מצוה אחת שבתורה, כגון אליהו בהר הפרמל, הפל לפי שעה, שמע לו. ופרשו התוספות, כגון אליהו בהר הפרמל, לפי שהיה כבר מחזק שהוא נביא אמת, אז תשמע לו אם אומר לך לעבר, אבל אם אינו מחזק לך מקדם כאלהיו, אל תשמע לו. עוד יש להקדים את מה שפסק הרמב"ם בהלכות ספה (פ"ח ה"א), שאין הנגון בכלי שיר בשמחת בית השואבה דוחה שבת ויום טוב. **והנה**, מרים בקשה לנגן בתפים ובמחולות ביום שביעי של פסח שהוא יום טוב, וכיצד ישמעו לה לנגן בכלי שיר ביום טוב, לכה הקדים הפסוק ואמר, "מרים הנביאה". ומה שכתב רש"י שהיתה מתנבאת בעודה "אחות אהרן" בלבד, הוא כדי להשמיענו שפבר היתה מחזקת כנביאה, ומחמת כן, יכולה

"ה' עז לעמו יתן" (תהלים כט, יא), [ו'זמרת זה" היא השירה, 'ויהי לי לישועה' שניהם עמדו לי שנצילתי מן ה'אור. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

זה אלי ואנוהו (טו ב)

ברכת אליהו

כבי אליהו דוויך זצ"ל

חיוב הרור מצוה כשזמן לו הקב"ה ממון רב

דרשו רבותינו ז"ל (שבת קלג): התנאה לפניו במצות. ויש להבין דעכשו שהיו אומרים שירה מה נשפנית מצוה זו של התנאה לפניו במצות מכל המצות לרמוז אותה בשירת הים.

אמנם יובן בהקדים מאי דגרסין בפרק קמא דבבא קמא (ט), אמר רבי זירא במצוה עד שליש במצוה, ומסיק התם אלא אמר רבי זירא להדור מצוה עד שליש במצוה. אמרי במערבא עד כאן משלו, מכאן ואילך משל הקב"ה, ופרש רש"י ז"ל שהקב"ה ישלם לו שכרו בעולם הזה, ע"כ.

אבל הרב נמוקי יוסף פרש, 'עד שליש משלו' ורצה לומר, צריך להוסיף מיגיעו ודוחק את תייו כדי להדר המצוה, 'משליש ואילך משל הקב"ה' אם זמן לו הקב"ה ממון שלא מיגיעו יוסיף, ואם לאו תייו קודמין ודיי בתוספת שליש, ע"כ.

עוד נקדים מה שאמרו רז"ל (שהש"ר יא) גדולה בנת הים יותר ממה שלקחו ממצרים, ולזה בשעה שהיו על שפת הים שנטלו הבנה בלא עמל וטרח, וזהו משל הקב"ה כדפרש הרב הנמוקי, ולזה באותה שעה אמרו זה אלי ואנוהו' כננתם לרמוז מה שאמרו רבותינו ז"ל התנאה לפניו במצות, לפי שאותה שעה כא להם ממון הרבה משל הקב"ה בלי יגיעה, ואז תיבים להדר מצוה, על אחת כמה וכמה טובה

נותן בלשון הוזה. וירמוז למה שפרש רש"י על פסוק (טו לה) 'אכלו את המן ארבעים שנה' שאף העוגות שהוציאו ישראל ממצרם טעמו בהם טעם מן, ומשום הכי קאמר הוא הלחם אשר נתן, זה המן יש בו טעם הלחם אשר כפר טעמתם בעוגות.

יהודה יעלה

רבי יהודה חיים הכהן זצ"ל

ברכת אכילת המן

באמן אחר הביא הרב מורנו הרב רבי חיים פאלאגני ז"ל בספר הקדוש נפש חיים, שפרשו ז"ל שישראל נסתפקו מה יכרכו על המן, אם הוא לחם וצריך לברך המוציא, אם הוא פת הבאה בכסנין וברכתו מזונות. וזה שאמר ויאמרו איש אל אחיו מן' הוא, ראשי תבות מ'ה ו'ברך, כי לא ידעו מה' ראשי תבות מ'זונות ה'מוציא, ויאמר משה אליהם הוא הלחם וכיון שהוא לחם צריך לברך המוציא, ע"כ.

ויאמר משה אכלו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאהו בשדה (טז כה)

לויית חן

רבי אריה יהודה ליב ב"ר שמואל גרשון זצ"ל

מדוע לא שאלו ישראל בערב שבת האם

מתרים ללקט מן בשבת

פרש רש"י, שחרית שהיו רגילים לצאת וללקט, באו לשאל אם יצא אם לאו, אמר להם את שבידכם אכלו. הרא"ם ושאר גדולי מפרשים דחקו לתרץ למה לא שאלו מיד ביום הששי כשלקטו לחם משנה ובאו והגידו למשה, ואמר להם 'הוא אשר דבר ה' שבת קדש מח' גו', ה'ה להם לשאל אז אם לצאת ללקט גם למחר.

היא להחיר אפלו אסור מן התורה לזמן מסים, וכיון שעשתה מעשה ופסקה שלצורך שעה מתר לנגן בכלי שיר ביום טוב, רק אז "ותצאן כל הנשים אתריה בתפים ובמחלת". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום (טז ה)

לך דויד

רבי דוד סקלי זצ"ל

הינדת המן בערב שבת עבור שלשה ימים

יש לדעת דלמה הוצרך קרא לומר על אשר ילקטו יום יום, ולא סגי ליה במאמרו והנה משנה ותו לא מיד, והנה די שיאמר 'על אשר ילקטו בכל יום'.

ונראה לי לומר על פי דבריהם ז"ל (עיין רש"י לקמן פסוק כו), שאמרו כי בימים טובים וביום הכפורים גם כן לא הנה יורד המן, דביום הכפור נמי צריכין להקנות מוצאי יום הכפורים, ולכך בא הכתוב לאמר והיה משנה ביום הששי לצורך השבת, ועוד הנה מתברר והנה נמצא על אשר ילקטו לצורך יום יום, דהינו יום השבת ויום טוב הסמוך לו, או יום הכפורים הסמוך לו, והנה שוהה שלשה ימים ורמה לא היתה בו.

ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אלהם הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה (טז טו)

זרע שמשון

רבי שמשון חיים נחמני זצ"ל

טעם המן בעוגות שהוציאו ישראל ממצרים

יש לדקדק למה אמר 'אשר נתן' בלשון עבר, דמשמע שכתב נתן, הנה לו לומר 'אשר

ולא יהיו כופין בטובתו של מקום, ישוב ה' לשוב עליהם, וחסדו לא יסור מהם לעולם ועד.

וכמו שפרשו פת הקודמין ו"ל בפסוק (תהלים נ טג) 'זבח תודה כבדנני ושם דרך ארצנו בישע אלקים', שכאשר האדם מודה לו יתברך הוא נותן לו כבוד, ולא עוד אלא שהוא משים ומכין דרך ישר שעוד פעמים רבים יעשה' עמו חסד ויציאהו בבא עליו צרה וצוקה וינאה בישע אלקים ונפלאותיו, והוא אמרו 'ושם דרך', משים דרך שפעמים רבות עוד 'ארצנו בישע אלקים' כיון שלא היה כפוי טובה.

והוא אצלי פננת הכתוב ה' ילחם לכם ואתם תחרשון, ואמרו ו"ל ואתם תחרשון מלומר שירה, שהפננה לומר אתם צריכים שה' ילחם לכם גם לעתיד פעמים רבות ואתם תחרשון מלומר שירה, אתמהא.

והם רמזוהו בשירתם או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו 'לאמר', כלומר השירה הזאת אמרו כדי שיזכו עוד 'לאמר' על נסים אחרים.

והוא מאמר דוד המלך ע"ה במקראיו (תהלים לב ו) 'אתה סתר לי מצר תצרני בני פלט מסוכבני סלה', הפננה שהרנון וההודאה אשר אתן על הפליטה, הוא סבה פי חסד וסוכבנו סלה.

בן איש חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

זכירת יציאת מצרים הכנה לגאולה העתידה

נראה לי בס"ד, ידוע הטעם שצננו השי"ת לזכור נס יציאת מצרים בכל יום בשירת הים, ובקריאת שמע וברכותיה שחרית וערבית, פי ענין זכירה זו בשבחו יתברך עושה הכנה לגאולה העתידה להיות במהרה בנימינו אמן.

ונראה לי לתרץ זה לפי דאיתא בריש פירק כיצד משתתפין, כמה הוא שיעורו של ערוב, מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד, מזונו של חול ולא של שבת. ופרש רש"י והוא מגמרא שם, דבשבת אכיל אינש טפי משום דבסימא תבשיליה, ואמרי אינשא רוחא לבסימא שכיח.

הרי צריך מזון לשבת יותר משל חול דבסימ טעמא, ואיכא בפרק כל כתבי דשבת זה שיצאו ללקט היה שבת ראשונה, אם כן לא ידעו אם טעמיה של שבת בסימ, עד שנכנסו לשבת זה וראו טעמה כי טוב, לכן לא שאלו מיד ביום הששי בשלקטו להם משנה אם יצאו ללקט גם למחר, לפי דאז היה פשוט להם שלא ירד הפן גם למחר כיון דירד להם להם משנה בששי, עמר ליומו ועמר לשבת מתרתו, למה ירד להם עוד למחרתו. אבל אחרי אוכלם בליל שבת, טעמו וראו כי טוב, ובסימ הפן של שבת יותר משל חול, אז סברו שלא יספיק עמר של שבת כמו עמר של חול כי רוחא לבסימא שכיח, לכן שאלו למחר אם יצאו גם היום ללקט.

מנושאי הפרשה

סגלת ההודאה – המודה על הנס זוכה לנסים אחרים

שמע יעקב

רבי ישראל יעקב אלגאזי זצ"ל

סגלה הנפלאה של המשכת חסדים ונסים על ידי הודאה לה'

ה' ילחם לכם ואתם תחרשון (יד יד). על הנסים ועל הפרקן אשר הפליא חסדו ואמתו הוא יתברך לעשות עמנו, הכל חייבים להודות לו ולברך בשמו תמיד כל הימים, והיא סגלה נפלאה, פי מתוך ההודאה אשר יודו לה' חסדו

כלומר דְּכֹנְנוּ לומר השירה הזאת 'לאמר', רצה לומר פְּדֵי לאמר פעם אחרת אם יבואו ח"ו לידי צרה אחרת שיעשה להם הקב"ה נס כל שהם מכירים בנסו ותברך ויאמרו שירה אחרת עליה.

ולעמת זה נראה לעניות דעתי לפרש כוננת ר"ל בילקוט (רמז רמב), שאמרו 'את השירה הזאת לה', לה' אמרוה ולא לבשר ודם, יעני שם. וראוי לדקדק מאי כוננתם בזה, דהא להדיא פתיב קרא את השירה הזאת לה', דלה' דוקא אמרוה.

אך על פי המבאר נראה לעניות דעתי, דבאו לשלל דהגם דהן האדם צריך שידה לה' על נסו לצרף עצמו פְּדֵי שייטיב ה' לעשות עוד חסד עמו כמו שפתיב הרב ו"ל, מכל מקום צריך שלא יתן האדם אל לבו כשהוא מודה ומשבח על נסו לכוננה זו, כי אם דצריך שידה לה' לשמו ותברך דוקא שהצילו מצרתו, וכשיכון בלבו לשייטיב ה' חסדו עוד הנה ליה לצרף עצמו ולא לשמו ותברך.

וזה נראה מה שפוננו ר"ל בכוננת אומרם דלה' אמרוה ולא לבשר ודם, להודיע שבחן של ישראל בשירתם זו ד'אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', דכוננתם הנה לה' דוקא ולשמו ותברך אמרוה ולא לבשר ודם, כלומר דלא לצרפן שהוא צרף בשר ודם פוננו באמירת שירתם לשיעשה להם עוד נס אחר, כי אם דלה' דוקא אמרוה.

צלה רנב

רבי יצחק מגילד וצ"ל

ניהי לי לישועה מכת ההודאה לה'

עני וזמרת יה ניהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו (טו ב). כי הנה איתא

דאמרו ר"ל כל המודה בנס ואמר שירה זוכה ועושים לו נס אחר, וכמו שאמר הכתוב (תהלים עו יא) 'כי חמת אדם תודרך שארית חמת תחגור'.

וכזה פרש עט"ר הרה"ג מורי זקני רבנו משה חיים ו"ל 'חסדי ה' אפיר תהלת ה' בעל כל אשר גמלנו ה' (ישעיה סג ז), ועל ידי זכירה זו אז אני גורם רב טוב לבית ישראל', כי זכירה זו יהיה בה הכנה לגאולה העתידה במהרה בלינו אמן, עכ"ד דפח"ת.

וכזה יובן זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה' (תהלים קיא ד), כי מה שצוננו לזכר כל יום נס יציאת מצרים הוא מצד רחמנותו עלינו, פְּדֵי לעשות לנו הכנה בזכירה זו לנס הגאולה העתידה. (פר' עקב)

בן יאיר

רבי חיים מאיר מזרחי וצ"ל

הודאה לה' לשם שמים ולא כדי שייטיב עמו ה'

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר (טו א). ראוי לדקדק אמרו ויאמרו לאמר, דהנה ליה למימר ויאמרו אשירה לה', מאי 'לאמר'. ונראה לעניות דעתי על פי מה שפתיב הר"ף ו"ל על דברי ר"ל בברכות פרק הרואה (נד), דאמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכין להודות' ולא אמר 'תיבים להודות', ופרש הרב ו"ל דאלו הארבעה צריכים להודות לצרף עצמן, דכשהם מכירים חסדי ה' בהצלתם ואינם פּוֹנִי טובה, גורמים שישוב ה' להטיב להם לעשות עמהם נס אחר.

וזה יהיה פונת אמרו אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', וכוננתם באמירת שירה זאת הינו נמי ד'יאמרו לאמר,

פרשת בשלח

לאמר (הפסטר בשלח, שופטים ה א). פֶּרְשׁוּ הַמִּפְרָשִׁים (עיי'ן אהבת יהונתן), שְׁפָל הָאוֹמֵר שִׁירָה עַל הַגֶּס זֹכָה שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ גֶס אַחֵר, וּכְמוֹ שֶׁפֶּרְשׁוּ עַל פְּסוּק 'כִּי חֲמַת אָדָם תּוֹדֶךָ שְׁאֲרִית חֲמַת תַּחֲגֹר', וּפְסוּק 'הֲדוּ לֵה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ'. וְזֶה שְׁאֵמַר וּתְשֵׁר דְּבוּרָה וְכוּ' בַּיּוֹם הַהוּא, וְזֶה גִוְרָם לֵאמֹר, שְׁיֵאמְרוּ בְּשָׁמַיִם שֶׁיַּעֲשׂוּ גֶס אַחֵר.

אֲדַרְתִּי אֵלֶיָּהוּ

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

מכח שירתה של דבורה חזר ברק בן אבינעם לשבות שנית מן האויבים

עוֹרֵי עוֹרֵי דְבוּרָה עוֹרֵי עוֹרֵי דְבָרֵי שִׁיר קוּם **בְּרַק** וּשְׂבָחָה שְׂבִיךָ (שם ה יב). יוֹכֵן בַּס"ד עַל דְּרָךְ שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן חִיד"א וְ"ל בְּנַחַל שָׂרָק עַל פְּסוּק 'וַתְּשֵׁר דְּבוּרָה וְכוּ' בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר', שְׁפָל הָאוֹמֵר שִׁירָה עַל הַגֶּס זֹכָה שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ גֶס אַחֵר, עֵינֵן שָׁם. וּבְזֶה יוֹכֵן עוֹרֵי עוֹרֵי דְבוּרָה עוֹרֵי עוֹרֵי דְבָרֵי שִׁיר, וְאִם כֵּן פִּינֵן שְׂאוּמְרִים שִׁירָה עַל הַגֶּס הִנֵּה מְכַרְח שֶׁיַּעֲשֶׂה לָנוּ הַקַּב"ה גֶס אַחֵר גַּם כֵּן לְעַתִּיד, וְאִם כֵּן קוּם **בְּרַק** וּשְׂבָחָה שְׂבִיךָ מִחֲדָשׁ מִכַּח הַגֶּס שֶׁיְהִיָּה מִחֲדָשׁ, כְּלוֹמֵר הַזְמַן עֲצָמָךְ לְשִׁבּוֹת עוֹד שְׂבִי אַחֵר מִן הָאוֹיֵב פַּעַם שְׁנִית.

בַּמִּדְרָשׁ חֲזַקִּיָּהוּ הַמְלִיךְ בַּעַת מַפְלַת סַנְחַרִּיב לֹא אָמַר שִׁירָה וְנַעֲנֵשׁ וְכוּ' ע"ש. לְזֶה אָמְרוּ בְּכֹאֵן עַל קְרִיעַת יַם סוּף שְׁאֵמְרוּ שִׁירָה, וְזֶהוּ וְזַמְרַת יְהוָה שְׁאֵמְרוּ שִׁירָה, לֹא כְמוֹ חֲזַקִּיָּהוּ שֶׁלֹּא אָמַר שִׁירָה, וְיִהְיֶה לִי לִישׁוּעָה דְּאִתָּא מִי שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ גֶס וְאָמַר שִׁירָה יִזְכֶּה לְנַסִּים אַחֲרָיִם וְלוֹמַר שִׁירָה, וְזֶהוּ זֶה אֵלֵי וְאֵנְהוּ אֵלֵי אֲבִי נֶאֱרַמְנָהוּ.

בָּאֵר לַחֵי

רבי חי מיימון זצ"ל

נורא תהלת עשה פלא - המהלל להשי"ת זוכה לנסים ונפלאות רבות

נורא תהלת עשה פלא (טו יא). אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּמָה שְׁאֵמְרוּ וְ"ל דְּכָל הַמוֹדָה עַל נְסוּ הַקַּב"ה עוֹשֶׂה לוֹ נְסִים אַחֲרָיִם, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ עַל פְּסוּק 'כִּי חֲמַת אָדָם תּוֹדֶךָ שְׁאֲרִית חֲמַת תַּחֲגֹר' כִּינְדוּעַ. וְזֶהוּ נֹרָא תַּהֲלַת דְּמִי שֶׁמְהַלֵּל לַהֲשִׁי"ת שֶׁהוּא נֹרָא עַל הַנְּסִים שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ, עֹשֶׂה פְּלֵא הַשִּׁי"ת עוֹשֶׂה לוֹ נְסִים וְנַפְלְאוֹת אַחֲרָיִם.

נחל שורק

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

כל האומר שירה על הגס זוכה לגס אחר וְתֵשֵׁר דְּבוּרָה וּבְרַק בֶּן אֲבִינֵעָם בַּיּוֹם הַהוּא

מעשי צדיקים

זיע"א, הרה"ק רבי אליעזר מדז'יקוב זיע"א, וְהַרְה"ק רבי שלום מקאמינקא זיע"א, וְעֶסְקוּ בְּעִנְיֵי עֲבוֹדַת ה'.

לחדר נכנסה אשה ודמעתה על לחתיה, על בנה המטל במטתו, חולה אנושות,

וְיֵאמְנוּ בַּה' וּבִמְשָׁה עַבְדוֹ (יד לא)

במחצותו של הרה"ק רבי נפתלי מליז'ענסק זיע"א, בְּנוֹ שֶׁל הַרְה"ק רבי אלעזר בן הרה"ק הנעם אלימלך זיע"א, הִתְקַבְּצוּ הַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים הַרְה"ק רבי חיים מצאנז

מַרְכַּבַּת פְּרַעַה וְחִילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְּחַר טְלָשָׁיו טָבְעוּ בַיָּם

סוף (טו ז)

פְּרִיץ נִכְבַּד שֶׁהִתְגוֹרַר בְּצִאֲנוֹ, הוֹדִיעַ לְאַחַד מִחֻשׁוֹבֵי הַחֲסִידִים עֵמוֹ עֵמֵד בְּקִשְׁרֵי מִסְחָר, כִּי נִפְשׁוֹ חֲשָׁקָה לְהִשְׁתַּתֵּף בַּחֲתֻנַּת בְּנֵי הָרַבִּי מִצִּאֲנוֹ, וְהִתְרַהּ בּוֹ כִּי בְּבוֹא שְׂמֻחַת נִשְׂוֹאִין, בַּל יִשְׁכַּח לְהַזְמִינוֹ. בְּרוּר הָיָה לְחֲסִיד שֶׁהֵרָה"ק **הַדְּבָרִי חַיִּים** זִיע"א לֹא יִסְרַב לְדַבֵּר, וְהוּא הַבְּטִיחוֹ שְׂיִזְמִינוֹ.

בְּאֶחָד הַשִּׁיחִים, סִפֵּר לְדְבָרֵי חַיִּים אוֹדוֹת מִשְׂאֵלְתוֹ שֶׁל הָעֶרְל, לְפִלְאֵיתוֹ פֶּתַח הַדְּבָרֵי חַיִּים וְזַעַק, "לֹא, לֹא אֲנִיחַ שְׁלֵעוֹבָד עֲבוּדָה זָרָה יְהֵא חֶלֶק וְנִחְלָה בְּשֻׁמְחַת הַלּוּלָא שֶׁל בְּנֵי, הָיָו לֹא תִהְיֶה, בְּנִשְׂוֹאִין שֶׁהַקֵּב"ה מְקַדָּשׁ עֵמוֹ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חֶפֶה וְקִדּוּשִׁין, אִין מְקוֹם לְכַנְיֶסֶת טְמֵאת עֲכוּ"ם".

הַרְבֵּי סָרַב נְחֻרְצוֹת וְכָר הָיָה, בַּחֲתֻנָּה הַקְּרוּבָה שֶׁל בֶּן הַדְּבָרֵי חַיִּים, לֹא הִזְמַן הַפְּרִיץ לְבוֹא. מִשְׁנוֹדַע לוֹ כִּי לֹא נִקְרָא לְחֲתֻנָּה כְּבִקְשָׁתוֹ, גָּבַר עָלָיו זַעֲמוֹ, וַיִּבֶז בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּאוֹתוֹ חֲסִיד לְבַדּוֹ, כִּי יַדַּע שֶׁהַמְּנִיעָה בָּהּ מִגְּבוּהָ, וַיִּבְקֶשׁ לְנֶקֶם נֶקֶם מִכָּל הַקְּהֵל הַקָּדָשׁ.

נִכְנַס הַפְּרִיץ לְבֵית הַמְּדַרְשׁ בְּאַמְצַע הַתְּפֵלָה, וַיִּשְׂא אֶת קוּלוֹ לֵאמֹר לְעֵינֵי הַרְבֵּי וְהַחֲסִידִים, "עוֹד אֲרָאָה אֶתְכֶם מִי אֲנֹכִי, יַדְעִיתִי גַם יַדְעִיתִי כִּי הַבְּחוּרִים וְהָאֲבָרְכִים מִשְׁתַּמְטִים מִלְּצֵאת לְצִבְאָ בְּכָל מִינֵי גִיבוֹת וּשְׁקָרִים, אֲמַסֵּר אֶתְכֶם לְמַלְכוּת, וְנִרְאָה מַה יְהִי חֲלוּמוֹתֵיכֶם".

הַדְּבָרִי חַיִּים יָשַׁב אוֹתָהּ עֵת עַל מְקוֹמוֹ בְּנִיחוּתָא, נִגַּשׁ אֵלָיו הַרְה"ק **רַבֵּי אַרְוֵן אֶפְטָיִן** זִיע"א בֶּן הַרְה"ק הַמְּאוּר וְשִׁמְשׁ זִיע"א שֶׁנִּכַּח בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ, וְאָמַר, "מְדוּעַ אִין

וְהַבִּיאָה בְּיָדֶיהָ פֶּתְקָא עִם פְּדִיוֹן. בְּרֵאוּתָהּ כִּי רַבִּי נִפְתְּלֵי יוֹשֵׁב בְּאַמְצַע, הַבִּינָה שֶׁהוּא הָרַבִּי, וְהִנִּיחָה לְפָנָיו אֶת הַפֶּתְקָא וְאֶת הַפְּדִיוֹן.

מִשְׁהַחֲלָה לְפָרַט אֶת בְּקוּשְׁתָּהּ, וַעֲנָה רַבִּי נִפְתְּלֵי בְּרַב עֲנָוָה וְהוֹדִיעָהּ כִּי טְעוֹת בְּיָדָהּ, הוּא אֵינְנוּ רַבִּי, אֲמָרָה הָאִשָּׁה, "אִם כֹּךְ, יִתְּנוּ בְּבִקְשָׁה בַּחֲזָרָה אֶת הַפֶּתְקָא וְהַפְּדִיוֹן", וְהִלְכָה לְדֹרְכָהּ.

מִשְׁיָצֵאָה וַעֲנָה רַבִּי נִפְתְּלֵי אֶל הַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים, "הָאִשָּׁה כְּכָר נוֹשְׁעָה, וְלוֹ בְּזֻכוֹת הָאֲמוּנָה שֶׁהֶאֱמִינָה בִּי, בְּמָה שֶׁאֲמַרְתִּי שְׂאִינְנִי רַבִּי". (סיפורים נפלאים)

אֲזַ יִטְיִיר מִשָּׁה וּבְנֵי יִטְרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לֵה' (טו א)

בְּלִיל שֶׁבֶת שִׁירָה אַחַר הַתְּפֵלָה, פֶּתַח הַרְה"ק הַחֲדוּשִׁי הַרִי"ם זִיע"א וְסִפֵּר, כִּי הִקְשָׁה לוֹ הַרְה"ק **רַבֵּי יִצְחָק מְוֹאֲרָקִי** זִיע"א מְדוּעַ מְכַנֶּה שֶׁבֶת זֶה בְּפִי הָעוֹלָם בְּשֵׁם 'שֶׁבֶת שִׁירָה', אִם מִחֲמַת שְׁקוּרִין אֶת הַשִּׁירָה בְּשֶׁבֶת זֶה, מְדוּעַ לֹא מְכַנֶּים כֹּךְ פְּרָשִׁיּוֹת נּוֹסְפוֹת, כְּגוֹן שֶׁבֶת פְּרִשֶׁת יִתְרוֹ תִקְרָא, 'שֶׁבֶת קִבְלַת הַתּוֹרָה'.

הַשִּׁבִּי לוֹ הַחֲדוּשִׁי הַרִי"ם בְּקִצּוֹר אֲמָרִים, "אַחַר שֶׁצִּוּוּ חַז"ל לְשִׁנּוֹת בְּצוּרַת כְּתִיבַת הַשִּׁירָה בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְהִיא נִכְתְּבַת 'אַרִיחַ עַל גְּבִי לְבִנְהָ' שֶׁלֹּא כְּשֶׂאֶר חֲלָקֵי הַתּוֹרָה, שְׁנוּי זֶה בְּדֶרֶךְ כְּתִיבַת הַפְּרָשָׁה בַּתּוֹרָה, עוֹשָׂה רִשְׁם בְּנֶפֶשׁ אִישׁ יִשְׂרָאֵל.

הַחֲדוּשִׁי הַרִי"ם עֵמֵד כְּלוֹ לְהִבֵּת אֵשׁ, וְצַעַק שְׁצָרִיף כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְשֻׁמַּח בְּשֶׁבֶת זֶה בְּהַרְגָּשָׁה גְּדוּלָה. "וּבְעֵינֵי רְאִיתִי שֶׁהָיָה רוֹקֵד בְּקִבְלַת שֶׁבֶת זֶה בְּשֻׁמְחָה רַבָּה, מַה שֶׁלֹּא הָיָה דָּרְכוֹ בְּכָל הַשָּׁנָה". (רמתיים צופים, אמרי אמת)

נגד תלמידי אור שבעת הימים הרה"ק הפעל שם טוב זיע"א וממשיכי דרכו הקדושה, הזעיק הרה"ק רבי זב בער ממעזריטש זיע"א את תלמידו הרה"ק רבי אהרן הגדול מארלין זיע"א, וצוה עליו לנסע לשקלוב, לבטל את המזמה הנרקמת נגד החסידים.

יצא רבי אהרן לשקלוב, כשהוא מצרף לעזרתו את הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א בעל התניא, הם הגיעו לשקלוב למקום האספה, ובקשו להכנס, להוכיח למשתתפים שהתאספו במקום על צדקת דרך הבעל שם טוב והחבריא קדישא.

המתנגדים לא שיעו לדבריהם, ואפילו סרבו להרשותם להכנס לחדר בו התאספו אותם גאונים, נעמד רבי אהרן לפני הבית שבו התאספו האנשים, ואמר, זכרתי גאונך תהרס קמיר', אחר פירש את הפסוק בלשון קדשו, 'רבונו של עולם, עם רוב הגאונים, תהרס קמיר', ברצונו חלילה לשבר את אלה העומדים לפניך ועובדים אותך."

כשרצה להמשיך ולסיים את הפסוק, תפס הרה"ק הרב בעל התניא בידו את רבי אהרן ונענעו בחזקה עד שבבלב מחשבותיו, ואמר, "רבי אהרן, אהרן הלא הוא מדת החסד, אהרן הלא הוא מדת החסד", ולא נתנו לסיים את הפסוק.

לפתע פרצה בהלה גדולה בקרב הנאספים, הכל החלו לברח מהמקום בחרדה, חלקם אף קפצו מבעד החלונות, והאספה התבטלה. הרבי מרוז'ין סיים אמר, "לו היה הגדול", הינו רבי אהרן הגדול זיע"א, "מסיים את הפסוק 'תשלח חרנך יאכלמו פקש', לא היה נותר מהם מאומה". (מאורי אש)

הרבי עושה מאומה, לעזר להציל את הנער מידי המבקש לגיטס לזרעות הצבא".

התעטף הדברי חיים בשתיקה, ולא ענה מאומה. אחר זמן יצא הדברי חיים את העיר, לפניו נסע הפריץ במרכבתו ההדורה, הרתומה לארבעה סוסים אבירים.

בדרבם, היה עליהם לחצות גשר צר וקלוש, הפריץ התניא להעביר את מרכבתו על גבי הגשר המט לפול, המתין בצדי הדרך לראות מה יעשה הנוסע הבא אחריו, ויעשה כן גם הוא.

משקרה עגלת הדברי חיים, שמח הפריץ בראותו כי רב היהודים ממשמש ובא, בידעו כי ראוי הדברי חיים לסמוך עליו בשעת דחק, ובטח יעשה כדת וכנכון.

העגלה של הדברי חיים חלפה בשלום והגיעה לגדה השנייה, והפריץ מהר לצוות על עגלונו לנסע אחריו, לעיני כל נשבר הגשר הרעוע תחתיו, הפריץ נפל ונטבע, ועמו מבחר שלישי טבעו בים סוף, חשש המסירה בטלה, והיו כעפרא דארעא.

כשמע רבי ארון את העובדא, העז ושאל את הדברי חיים, "הכי לא יכל הרבי להכפף לבב הרשע לטובה למען הציל את ישראל מידו, כי אם להטביע מעשה ידיו של הקב"ה בים", ענהו הדברי חיים, "בגדון יידון לא היתה גרירה אחרת, כי אם לטבעו בים". (יד מאור ושמש)

וברב גאונך תהרס קמיר תשלח חרנך יאכלמו פקש (טו ז)

ספר הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א, בעת שהתאספו גדולי המתנגדים בעיר שקלוב בשנת תקל"א או תקל"ב, בכונה להוציא חרם

הקהלה האורטודוקסית בטראנסילבניה, אלא שוחחנו בדברי תורה.

מחלתי החמירה עד שהרופאים אסרו עלי לנסע ולהשתתף בחגיגת הכתרתו כרב של בני היקר רבי עמרם ישי הי"ד, שהתקימה בכפר מעזוטעלעגד שעל יד גרוסוורדיין, אז לפני תקופת השואה, חשבתי כי אין לאב כאב יותר גדול מזה.

הרבי מסאטמאר התענין על סוג מחלתי, ספרתי לו על הבדיקות השונות שעברתי, ושהרופאים טרם קבעו את אפן הרפואה. ענה לי הרבי בשם גדול אחד, "דע כי ישנם שני רופאים, הקב"ה, פנאמר' כי אני ה' רופאך, ורופא בשר ודם עליו נכתב 'ורפא ירפא'.

הבדל גדול קיים בין שני הרופאים, כשהקב"ה כבכחול מרפא, מגיעה הרפואה בפעם אחת, אולם אצל רופא בשר ודם, לפעמים בשעת רפיוו הוא גם מקלקל, וזקוק אחר כך לרפא את אשר קלקל, לכן כתוב לישנא דכפילא, "ורפא ירפא".

אתרי כן עלה בשיחה זו הפסוק 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך, לכאורה קשה להבין, אם הקדוש ברוך הוא לא יביא מחלות, מדוע יש צורך ברופא.

נראה לבאר זאת על פי הרמב"ם, שכותב כי רוב המחלות הבאות על האדם, נגרמות כתוצאה מהתנהגותו ואכילתו, מפני שאינו יודע איך להתנהג בבריאות, מה לאכל ומה לא לאכל בימי בריאותו, והאדם כסומא שאינו רואה, נכשל תמיד ומחבל בעצמו.

הרופא הטוב צריך להדריך וללמד את החולים איך להתנהג בבריאותם, שלא יחלו.

תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן (טו טז)

בעירוותו, בקר החסיד רבי לייזר הכהן זצ"ל מחשובי חסידי סלונים בטבריה, בעירה איבאניץ השוכנת בין זיטומיר לברדיטשוב, בה האציל הרה"ק האור המאיר זיע"א מאורו בשנות חייו, ובה מנוחתו כבוד, ושמע ספור מופת אודותיו.

ככל עירות אוקראינה באותן השנים, עמדה איבניץ בבעלות פריץ אכר אשר התגורר בטבריה גדולה ומבצרת מחוץ לעיר, עם שכירי חרב וסגל משרתיו. ברב אכזריותו ורשעותו, הרבה פריץ זה להצר ליהודים ככל שהיה בינו, לא פעם התלוננו על גזרותיו באזני האור המאיר.

כאשר יצא האור המאיר לחדש הלכנה מחוץ לעיר, בקש את אנשיו שיראו לו איה מקום ארמון של האדון, סובב פניו לאותו צד, ואמר, 'תפול עליהם אימתה ופחד' ישר והפוך שלושה פעמים. כאשר כל פעם הושיט מקלו לעבר הארמון כיורה חצים. באותו הלילה, מת אדון זה במפתיע, 'כן יאבדו כל אויביו ה'." (כתבי ר"י טו"ב)

ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חסיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך (טו טז)

ספר רבי אשר אנשיל יהודה מילר, מספר פעמים זכיתי להפגש עם הרה"ק רבי יואל טייטלבוים מסאטמאר זיע"א. בשנת תרצ"ה שכבתי על ערש דווי בבית החולים היהודי בעיר קלויזנבורג, והרבי בא לבקרנו עם פמליתו, אותה עת לא עסקנו בנושאי

הבא', הם נדברו ביניהם שהראשון ביניהם שיסתלק מן העולם, יבוא לספר לחבריו את אשר עבר עליו.

נרבות הימים חלה אחד העגלונים, כשבאו חבריו לבקרו, הזכירו את ההתחבבות שלהם, ואכן הבטיח שיבוא לספר, אחר מספר ימים שבק חיים לכל חי, וביום השלושים הגיע אל חברו בחלום.

לשאלתו מה נעשה בדינו, אמר שהכל עבר בסדר, אלא שנסתם דינו מחמת הויסקי, הוא שולח אותו לבני החבורה שיזהירו בזהרה חמורה שלא ישתו ויסקי, אז ירוח להם בדינם.

תמה החבר ושאל, "מה האסור שתית הויסקי, הרי ה'ה לו הכשר", ענה העגלון המות, כשהגעתי למעלה שאלוני לסדר יומי, ופרטתי להם, שאלו מדוע לא השתתפתי בשעור תורה ולמה לא למדתי, ענית, שכבר נסיתי בצעירותי, נוכחתי שזה מאד קשה לשבת וללמוד, לכן לא למדתי.

אחר שאלוני מה שתינו בבית המרוזח, וענית שהכל היה עם הכשר כדת. שאלו לשמות המשקאות אותם שתיתי, ומניתי אחת לאחת את כל הסוגים, יין, בירה, וכו', כשאמרתי ששתינו גם ויסקי, שאלו אותי, "כיצד שתית ויסקי, הרי זה מר", ענית שהם לא מבינים בויסקי, בתחלה זה מר וקשה, כשמתרגלים, זה מתוק ביותר."

אמר לי, "אם כן, נפסק דינו לגיהנם". "מדוע", שאלתי, ענו, "אמרת שידוע לך כי ישנם דברים שבתחלה הם מרים וקשים, אבל כשמתרגלים זה מתוק ביותר, אם כן היה עליך להתרגל ללמוד, כדי שיהיה גם לך מתוק ביותר. (ציורי תורה)

התפקיד של הרופא הזה, ימלא הקב"ה כפיכול, כדי שבני ישראל לא יקבלו מחלות.

אמרתי לפני הרבי לפרש את דברי רש"י על הפסוק, 'ואם אשים הרי הוא כלא הושמה, כי אני ה' רופאך', על פי דאיתא בגמרא (מגילה יג) שאצל ישראל בורא ה' הרפואה קודם למכה, ובאומות העולם, בורא הרפואה רק אחרי המכה, ואמר מורי חמי טעם בדבר, כדי שיהיה בישראל כעין סתימה דמעיקרא (ע"פ רש"י חולין מג. ד"ה אינו ריום) שאין סופה להתפרק.

זה אשר אמר רש"י 'ואם אשים הרי הוא כלא הושמה, כי אני ה' רופאך', כלומר, כשהבאתי עליך המחלה כבר בראתי את הרפואה, היא כסתומה דמעיקרא שאינה מזקת עוד מאומה, והוי כאלו לא הושמה.

ואולי יש לומר כי לכן קתיב 'כי אני ה', שם הויה מורה על ה'ה הנה ויהיה, כלומר כי אני ה' אשר היה גם בעבר, עוד קודם שהבאתי עליך את המחלה, 'רופאך', כבר בראתי הרפואה.

כשנפרד ממני הרבי, לחץ את ידי בברכת 'רפואה שלמה', ואמר בשם גדול אחד, 'כי אני ה' רופאך', הכרה זו שאכן כי אני ה', היא עצמה רפואה לכל המכות. (עולמו טל אבא)

וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו (טו כה)

קבוצת עגלונים היתה בוילנא, שבסוף עבודתם היו מתושבים יחד לבלות זמנם בבית מרוזח, לשוחח על דא ועל הא. תוך דבורם ולהגם עלה על הפרק הנושא של 'עולם

והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו (טז ה)

היזדמן הרה"ק **הבית אהרן** זיע"א לשבות בעיר דרוהוביטש, והתאכסן בבית אחד החסידים בעיר. בסעודת שבת קודש אחר ברפת המוציא, שלח לקרא את בעלת הבית, כשהגיעה, שאל "מה הכניסה בתוך החלות".

עננה המארכת הנבוכה כי לא הכניסה דבר מה יוצא מגדר הרגיל בעסה, אולם לפני לישת העסה לחלות, הכניסה רבל לקפת רבי מאיר בעל הנס ובקשה והתחננה לפני בורא עולמים, שהחלות יצליחו בזכות הצדיק האורח, נענה הרבי, "נו". (מאורי אש)

והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו (טז ה)

בעת שהותו במחנות ההצלה אחר מלחמת העולם השנייה, נחבא הרה"ק **רבי יוחנן מסארלין סטאלין** זיע"א אל הכלים, לבל יגלו שהוא רבי ובגן של קדושים. מדי יום ששי נכנס לאחד הצריפים במחנה אותו כנו 'בית הכנסת', משום שהיו מתפללים בו, והיה לומד בו כל היום.

מדי יום ששי, מחלקים היו במחנה לכל אחד חתיכת עוגה, משג שבאותן שנים היה יקר המציאות, אך רבי יוחנן מעולם לא הגיע לקחת חלקו, בתוך הפליטים במחנה היה יהודי שעזר לרבי, ומשהבחין כי הרבי אינו מגיע לקחת חלקו, הלך לחפשו וראהו יושב ולומד בצריף כל היום, הכנה לשבת קודש.

לימים, כאשר דבר רבי יוחנן מענין הכנה לשבת קודש, כיצד צריך כל אחד

לראות להכין עצמו לשבת, אמר שהיו צריכים לעשות כנהוג באנגליה לשכורים, מצלמים אותם כשהם שוכבים ברחוב שכורים כלוט, מראים לבני ביתם וקרוביהם, והלה היה מתביש ומפסיק להשתכר.

כך צריכים לעשות תמונה של האברכים הרצים בערב שבת לתפלה ואינם מתכוננים בישוב הדעת, להראותם, "ראה, כיצד אתה נראה". (מנטרסר עטרת יוחנן)

ונחנו מה כי תלינו עלינו (טז ז)

מפרסם היה הרה"ק **רבי יוחנן מטאלנא** זיע"א בכחו המיוחד להכניע עצמו למדת 'ונחנו מה', על אף היותו רבי ופועל ישועות מפרסם, עמל לשכנע את הבאים אליו בשפלותו, ללא שיבינו שיש בדבר עגוה מיחדת.

בחול המועד סכות, הגיע לבית מדרשו יהודי מחוץ לארץ ששמע שיש יהודי טוב בבית וגן, הרבי מטאלנא, וכדאי לראותו. הוא הגיע כשעה לפני תחלת התפלה, ופגש את הרבי שוהה לבדו בספת בית המדרש, עסוק בהכנותיו הקדושות לתפלה ולנענועים.

הכל ידעו ששכל שהרבי נסתר בכל דרכיו, ישנם דברים שקשה לו להסתיר, אחד מהם היה תורת הנענועים, כלם ידעו וראו מדי שנה את ההכנה הגדולה, ואת העבודה העצומה בדבקות בעת הנענועים, בכנותיותו הטמירות.

ברגע שהרבי ראה אדם זר שאינו מכירו, ידע מיד מה עליו לעשות, להשפיל עצמו. קבלו הרבי בסבר פנים יפות ובשמחה עצומה, ואמר בלחש, "טוב עשית שבאת

מדי בקר, נגש רבי קלונימוס ואמר לו, "הירש, תכין היום פת שחרית עבור שנינו, רק אני ואתה נסעד בצוותא, כי דבר לי אליך".

בעת הסעודה אמר לו רבי קלונימוס, "הירש, יודע אני כונות, ומתכוונ לקראת התפלה בדחילו ורחימו. עם כל זאת, עד שאני מגיע לברוך שאמר, מחשבות שונות באות ומפריעות ומבלבלות אותי. ואלו אתה שאינך בקי בכל השמות והצורפים, אין דבר מעיק ומטריד אותך כלל בתפלתך, כפי שהתבוננתי היום, אולי תסביר לי פשר דבר.

תמה רבי הירש בשמעו את השאלה מפי אחד מגדולי צדיקי הדור, באימה הציץ בפני רבי קלונימוס, והיה מהסס ואומר, "רבי ומורי, איש פשוט אני, איני יודע איזו פונה שיהא.

אמת כי קודם התפלה פוגעות גם בי מחשבות אחרות, אולם כשאני מבטא את המלים הראשונות, 'אדון עולם', מהרהר בלבי, מי הוא אדון עולם זה, רם ונשא אשר כל משיגי הגוף לא ישיגוהו, ומי אנכי השפל באמת, המעז לעמד ולהתפלל לפניו, מיד תאחזני רעדה, כל עצמותי מזדעזעים, והמחשבות המטרידות בורחות ומסתלקות ממני".

אחר הוסיף רבי הירש, "מורי ורבי הרה"ק **רבי מנחם מנדל** אמר, כי בכל יום יש לו פרוש אחר על הפסוק ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו, המיקד לאותו היום. כמו כן, יש להתפלל בכל יום בכוונה אחרת, המיקדת לאותו היום". (בארות המים - יד מאור ושמש)

מקדם, כשליח מלמעלה וכמלאך מושיע".

שבר הרבי את אָזנו שבגילו המבגר עלול הוא לשכח הרבה דברים, וטוב שיהיה לו לעזר. מיד התישבו ללמד הלכות ארבעה מינים בקצור שלחן ערוך, הרבי אינו מבין כלום, שואל שאלות תמימות, והאורח שמח לעזר לרבי שאינו יודע הלכות.

ליתר שאת בקש הרבי שבעת הנענועים יעמוד לידו, ויראה לו את הצדדים שצריכים לנענע, כי לעתים עלולים להתבלבל בסדר. היהודי לא ידע כיצד להודות לה' על הזכות שנפלה בגורלו, לעזר לרבי שלא יטעה בסדר הנענועים.

בעת הנענועים בהלל עמד האורח סמוך לרבי, ושמח 'לעזר' ולהראות לרבי להיכן מנענעים, כשכל הקהלה הקדוש עוצר את פיו מלשחוק, מה יום מיומים שצריך הרבי לעזרה, למעלה משמונים שנה מסתדר הרבי לבדו, עד אתמול היה הכל בסדר בלא עזרה. הבינו כלם מה כאן היה, ולמדו פרק על גדל הענוה המפלאה של הרבי. (אמיתך חייטנו עמ' 107)

ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנחנו הילך בתורתו אם לא (טו ד)

בעת היותו ברימנוב, מסתופף בצל הרה"ק **רבי מנחם מנדל מרימנוב** זיע"א, הביט הרה"ק **רבי קלונימוס קלמן אפשטיין** זיע"א בעל המאור ושמח בעת התפלה במשמשו של הרבי, הרה"ק **רבי צבי הירש מרימנוב** זיע"א, והתפעל מתפלתו.

לאחר התפלה, עת כבד רבי צבי הירש את רצפת בית מדרשו של הרבי כנהגו

זצ"ל ראש ישיבת אש התורה, הניח ידו על כתפו בחבה, ושאלו, "האם יש לך היכן להיות בשבת, אולי תבא להתארח אצלי לשבת הקרובה". הבחור לא שמע מעולם על 'שבת', תהה ושאל מה זה 'שבת', ורבי נח הסביר לו.

בנה ראה סימן משמים שהתקבלה בקשתו, הקדוש ברוך הוא הראה מיד אות כי הוא קיים, רואה ושומע הכל, חפץ בהתקרבות בניו אליו. בשמחה נענה להזמנה והתארח במחיצת רבי נח, מכאן ועד חזרה בתשובה שלמה, הדרך הייתה קצרה.

כטיפורו זאת במסבה של תלמידי חכמים בה נכח החסיד המפרסם **רבי נטע ציינווירט** זצ"ל, נענה אחד הנוכחים ואמר בכעין קנאת סופרים, "גם אני הייתי חפץ ורוצה שהש"ת ישלח ויתן לי סימן ואות, כשם שנתן לבחור הלז".

הגיב רבי נטע בבטול ובמחי יד, ואמר במתיקות נעימות תוכחת לשונו והקב, "הכי נאה לאדם כמוך לדבר פו, מדי שבת זוכה הנך להיות בבית הכנסת דחסידי קארליו, כשה'נשמת' בוער ורותח בלבב אש מפיות מאות חסידים המתלהבים באש קודש בעת אמירתו, הבית כנסת כמקרה וכתנור עשן של אמונה דבקות והודאה להש"ת, הכי צריך עוד סימן, היש אות גדול מזה". (נטיעה של שמחה)

ועל נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין יי

בן למשפחה רחוקה מדרך התורה המתגוררת בחוץ לארץ, שלא הכיר משמץ יהדות, סיים חק למודיו, נכחו, וקבל תעודה. כאות הוקרה לקחו אביו לטיול בעולם, מאחר וידע כי מוצאו מבני ישראל, עלה על דעת אביו לקחתו לטיול במדינת היהודים.

בין המקומות בהם טילו היה הכתל המערבי, שם ראה לראשונה בחייו אנשים העומדים ליד הכתל ומדברים. בהיותו בחור משכיל וחושב, שאל על הדבר, "מדוע עומדים ומדברים אל הקיר".

הסבירו לו, כי יש אלוקים גדול בשמים, היושב ושומע תהלות ותפלות כל אחד מישראל, בכתל המערבי השכינה שרויה ביותר, לכן אנשים באים למקום זה להתפלל, והמקום מסגל לקבלת התפלה.

לראשונה בחייו שמע הבחור דברים אלו, שהסעירו את לבו, אולם לא ידע האם להאמין או לא, בתם לבו הרים עיניו לשמים ואמר, "אלוקים, אם זה נכון כפי שאומרים שאתה שומע ומאזין לתפלות בניי היהודים, גם אני ממוצא יהודי באתי, אבקשך שתעשה לי סימן שאתה קיים, ושומע את אשר מתפללים אליך, ללא זאת, מנין לי להאמין במה שאינני יודע".

טרם סיים לבקש, נגש אליו **רבי נח ויינגר**

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב והרמליו

שהה הרה"ק **רבי חנה הלברשטאם מקאלשיץ** זיע"א הי"ד בעיר אוגנוואר, שמעתי מפיו את אשר ספר.

בסעודת מלוה מלכה שנתערכה במוצאי שבת פרשת תולדות, אחר שבת מרוממת בה

מלוה מלכה

בהיות הרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א בעיר ברודי, נכנס לבית מדרש להתפלל, ונעמד באמצע בית המדרש. המתפללים בקשוהו לעלות למזרח בית המדרש, אך הוא מאן.

אחר התפלה ספר לחסידיו, כי לפני שנים היה בעיר יהודי שהתפרנס כשואב מים, והחזיק במצות תפלה בצבור בכל כחו. ארע בימות החורף שהתקשה בשאיבת המים מהבאר מחמת הקר והקרח, והתאחר לבוא לבית המדרש.

בהגיעו, הזדרז להניח טלית ותפילין למען יספיק להתפלל עם הצבור, הקרח החזק הדביק את שרוול כתנתו אל ידו ועכב בעדו, אך הוא לא התעכב, משך בחזקה את השרוול מידו שהחלה שותתת דם, והניח תפילין.

בשמים היה רעש גדול ממעשהו עבור תפלה בצבור, מאז נקבע מקום עמידתו למקום מסגל לקבלת התפלות. (שיחתו של עבדי אבות)

שמעתי מהרה"ק **רבי משה יצחק מפשווארסק** זיע"א, כי קבלה בידו בשם הרה"ק **רבי ישראל בעל שם טוב** זיע"א להקפיד שכל הכלי קבול העומדים בבית, יעמדו כשפתחו למעלה.

אכן בכל עת שהיה רואה הרבי מפשווארסק כלי עומד הפוך, הקפיד לישרו ולהעמידו פתוח, וטעם הדבר, שיעמדו מוכנים לקבל ההשפעות היושרות מלמעלה. (שיחתו של עבדי אבות)

אחר שהפצירו תלמידי הרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א ברבם, שישבר את אזנם מי הוא בן גילו, נענה ואמר להם מקומו ושמו, שהוא איש נסתר, וצוה שיביטו אחריו היטב. הם נסעו למקומו, שהו בעיר ארבעה שבועות, אך לא ראו מאומה.

דבר תמיהה אחד ראו בתהלוכותיו, בכל עת שבגי ביתו בקשו כסף עבור הוצאות הבית, פתח האיש מגרה בשלחנו, והוציא מעות כפי הצרך, הגם שלא ראו כל מקור להכנסתו.

משחזורו ספר להם הבעל שם טוב, "שניהם נולדו בזמן אחד בעירה אחת, אחר לידתם נפגשו אמותיהם בשוק אחר זמן רב שלא נפגשו, וכמנהג נשים צדקניות דברניות, שכחו את עולליהם התלויים בהם.

נששבו לביתם, מצאה אמו את הבעל שם טוב בוכה וצועק, ונצטערה על שפך ארע לה, לזאת הענישוהו משמים שפרנסתו תהיה מצרות ישראל, שהרי כל צדיק המושיע לישראל בעת צרתם, משתתף בצרותיהם ומחלה עצמו על כך כדרשת חז"ל, והבאים אליו נותנים לו מזהב שבא להתפלל בעדם, נמצא שפרנסתו מצרות אחרים.

כן גילו שהיה בטבעו רגוע ושליו, הכניס שתי אצבעותיו לפיו כל אותו זמן שהתעכבה אמו בשוק, ולא גרם לה צער, על כן נתברך משמים בהכנסות בלא הוצאות, שלא יחסר לו מאומה, ותמיד ימצא כל צרכו בתבתו. (שיחתו של עבדי אבות)

ספר רבי זאב וולף דרזנר ממנצ'סטר יליד ברודי, את אשר ראה בפנקס עירו.

מילין קירין והידושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הָתָא חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאִוְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

שבת - זמן שירה

לשבח לקדוש ברוך הוא.
אולם בעזרת השם יתברך נראה לתרץ בפשיטות,
כשנדייק בהבדל בין הרישא לסיפא, שכן ברישא אנו
מוזכרים כל האברים הגשמיים שיש בגופינו כמו הפה,
הלשון, השפתיים, העינים, הידים והרגלים, שבגופם של
הגויים גם נמצאים כל האברים הללו בלי הנשמה שהיא
חלק אלוקי ממעל, ובאמת אין כל ערך אצל הקדוש ברוך
הוא במצוות שהגוי עושה, שהלא אינו עושה נחת רוח לה'
יתברך בשום פעולה שעושה ואין לו לא מצוות עשה ולא
מצוות לא תעשה, ובאברים הגשמיים האלו בלבד אנחנו
דומים לגויים ואין בידינו לעשות בהם נחת רוח לקדוש
ברוך הוא כשנשבח אותו בהם.

ואילו אחר כך בסיפא כשאנו אומרים 'על כן אברים
שפלת בנו', תיכף ומיד מוזכרים ומדגישים 'רוח ונשמה
שנפחת באפינו' שהם חלק אלקי ממעל, וביחד עם הלשון
אשר שמת בפינו, הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו את
שמך מלכנו תמיד, שכן אם יש נשמה אפשר לשבח לקדוש
ברוך הוא, שהרי בכוחם של הנשמה והרוח שהם חלק אלקי
ממעל לברך שמו יתברך הרבה יותר מעינים המאירות
כשמש ירח וכל שאר האברים הגשמיים, וכמו שמתחילים
התפלה היקרה 'נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלקינו
ורוח כל בשר תפאר ותרוםם וזכר מלכנו תמיד'.

טעם לאמירת תפלת נשמת בשבת קודש

בכח הנשמה להודות ולהלל תמיד לקדוש ברוך הוא,
ממפורש בפסוק (תהלים קנו ו) 'כל הנשמה תהלל יה', שהרי
בזה שונה היא יצירת האדם משאר בעלי חיים כמו שכתוב

השירה בשלימות תהיה רק לעתיד ובימינו בזמנים
שמתעורר מעין לעתיד

אָז יִשִּׁיר מֹשֶׁה וְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה' (טו א).
בגמרא (סנהדרין צא): דקדקו: 'שר' לא נאמר, אלא 'שיר',
מכאן לתחיית המתים מן התורה.

ביאר **השפת אמת ע"ה** (תרנ"ב ד"ה בפסוק אז) כי השירה
והשמחה שבעולם הזה אינם בשלימות, ורק כאשר נמצאים
בזמנים שמעל הטבע, כמו קריעת ים סוף ושבת, יכולים
לשיר ולשמוח לפניו יתברך בשלימות. ולכן נלמד מכאן
תחיית המתים, מאחר שישראל אמרו שירה לפני ה' מוכח
שנתעורר בהם אותו הכוח מעין לעתיד בתחיית המתים.

האם ניתן לשבח את הקב"ה

בהקדמה זו נוכל להבין מה בתפילה הקדושה והנשגבה
שזוכים אנו להגיד בכל שבת - 'נשמת כל חי'. בתחילה
אומרים 'ואילו פינו מלא שירה כים, ולשונו רינה כהמון
גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש
וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאילות,
אין אנחנו מספיקין להודות לך ה' אלקינו, ולברך את שמך
מלכנו על אחת מאלפי אלפי ארוב רבי רבבות פעמים,
הטובות נסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו, מוכח
מזה שהשבחים שלנו אינם מספיקים לשבח את הקדוש
ברוך הוא, כיון שכל שבח ימעט מערכו של הקדוש ברוך
הוא, ואילו בהמשך אנו סותרים את עצמינו כשאומרים 'על
כן אברים שפלת בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפינו, ולשון
אשר שמת בפינו, הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו את
שמך מלכנו תמיד', משמע מזה שהשבחים שלנו כן יספיקו

מה שיש לנו הכל הוא שלו, ואם כן הכל על ידי כח אלו, ואין זה פחיתות לפניו, ולכן אמר דוד המלך ע"ה (דה"י א' כט יד) 'כי ממך הכל ומיך נתנו לך', פירוש שאפילו כח הנתינה הוא מכותך, וזהו שאמר 'תן לו משלו', ואל תאמר שהוא פחיתות כבוד, 'כי אתה ושלך שלו'.

והנה הנשמה הוא חלק אלקי ממעל והגוף חלק האדם כמו שאמרו חז"ל (נדה לא), ולכן מצד הנשמה שהוא חלק אלקי בזה שפיר יכולים להלל ולשבח אותו יתברך כיון שאין השבח מעצמינו רק מחלקו, כי הנשמה מעצמותו נפח כמבואר בזה, ועל כן אין פחיתות לפניו יתברך על ידי שמהלליו אותו. ואיתא (ראה באר מים חיים עקב) "ה בחינת שמים, ו"ה בחינת ארץ, כענין 'שמחו השמים הוא י"ה' ו'תגל הארץ הוא ו"ה', ואמרו חז"ל (סנהדרין צא): 'יקרא אל השמים מעל' זו הנשמה, 'ואל הארץ' זו הגוף, ואם כן הנשמה מן השמים מורה על שם י"ה והגוף בחינת ארץ על ו"ה, ומצד י"ה שהוא השמים בחינת הנשמה ראוי להלל אותו, מה שאין כן מצד הגוף בחינת ארץ אינו ראוי להלל בחינת ו"ה, וזהו שאמרו אין העולם כדאי להלל בכל השם דהיינו עם ו"ה שהוא מצד הגוף, כי זה פחיתות לפניו, אלא בחציו שנאמר 'כל הנשמה תהלל י"ה' היינו מצד הנשמה שמורה על שם י"ה'.

השירה כשמתעורר הארה מהעתיד לבוא

מעתה נראה ונראה נובלות חכמה שכתב השפת אמת ע"ה, כי אכן כל עניין השירה היא מצד הנשמה. ובשבת שהוא 'יומא דנשמתין' (זוהר ויקהל רה): ומעין עולם הבא (ברכות נז:), וכן בקריעת ים סוף הגיעו ישראל לבחינה מעין לעתיד כמו שכתב השפת אמת (שם) שלכך כתיב 'ביום ההוא, ואז יכולים לשיר לפניו עת כי נפתח פינו בנשמת כל ח'.

(בראשית ב ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה' ותרגם אונקלוס 'הות באדם לרוח ממלא', כי נמשך ממנה כח הדיבור להלל ולשבח לבורא יתברך כמו שהרחיב בזה **בדרשות מהרי"ט** (תוריע דרוש א), והוא תכלית בריאת האדם ויתרונו על כל הבריאה כי שיח וכי שייג לו להלל ולשבח לבורא יתברך ולעסוק בפיו בתורה הקדושה. ועל פי דבריו הוסיף **בשפה אחת להחיד"א** (ד"ה נשמת) נופך מדיליה, שלכך בשבת כשמקבל איש ישראל נשמה יתירה אזי הוא מודה ומהלל להשם יתברך יותר ומאריך בפסוקי דזמרה עד שמגיע לתפלה היקרה 'נשמת כל חי', שהנשמה הקדושה ת'ברך את ש'מך ראשי תיבות עם הכולל בגימטריא שבת, ורוח כל בשר תפאר ותרוםם וזכר מלכנו תמיד וכו', כי לא נתן לנו הבורא נשמה ורוח כי אם לברך בשמו.

רק בכח הנשמה שהיא חלק אלקי ממעל ניתן להלל ולשבח

דברים נפלאים כתב הרה"ק ר' **צבי הירש מליסקא ע"ה** (בפירושו שערי הישר על תהלים קמו) לבאר ענין זה, ובהקדם מפרש תיבת 'הללויה' שהיא אותיות 'הללו' י"ה' על פי דברי חז"ל (מדרש תהלים קיג) אין העולם כדאי להלל בכל השם אלא בחציו שנאמר (תהלים קנ ו) 'כל הנשמה תהלל יי', כי כמו שביארנו לעיל שבהנהגת העולם אם יבוא איש בזוי ויאמר הלל ושבח למלך גדול הלא יחשב לפגם בכבוד המלך, וכל שכן אנתחנו קרוצי חומר אין נשבח לקדוש ברוך הוא אשר לגדולתו אין חקר. אך הביאור על פי פירוש המשנה באבות (פ"ג מ"ז) 'תן לו משלו שאתה ושלך שלו', כי אם יאמר האדם מי אנכי שאתן מתנה לבורא יתברך, טעות בידי, שהרי בשלמא אם היינו נותנים לו מעצמינו היה נחשב לפחיתות לפניו וכל שכן מפחת ערך, אבל באמת כל

מילתא דפליאה

בשידוכים נגלה ביותר ישועת ה'

הַתִּיַּצְבוּ וְרֵאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם (יד יג). מפסוק זה רמז **החיד"א ע"ה** בספרו **לחם מן השמים** (בשלח אות ח) את שאמרו חז"ל (סוטה ב). קשה זיווגו של אדם לפני המקום כקריעת ים סוף. דמה שאמרה תורה ה'תציבו' עולה בגימטריא 'חתן כלה', לומר שזיווגם של חתן וכלה דומה לקריעת ים סוף.

ועל עניין השידוכים נאמר **התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום** כי אכן השידוכים הם מאת ה' ללא התערבות מעשה אנוש ותחבולותיו, כפי שפירש **הגאון מוילנא ע"ה** בספרו **יהל אור על הזוהר** (פקודי רנה). את הפסוק (תהלים קכז א) 'אם ה' לא יבנה בית שווא עמלו בוניו בו', 'בית' הוא השידוך להקמת בית יהודי, ואם לא יצא השידוך מאת ה', לשווא יתייעו העוסקים בו כי לא יצא אל הפועל. וכן אומרים בשם **החזון איש ע"ה** שאף שבזמנינו יש הסתר פנים והנהגת הבורא נסתר בעולמו, מכל מקום בשידוך נגלית ההנהגה, ואפשר לראות בעין בשר הכיצד מתגלגל השידוך על ידי ההשגחה העליונה.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

והכינו את אשר יביאו - הכנה לשבת קודש

התפילה היתה התפילה משאירה רושם הקדושה גם בשעה שלאחריה, ומכח תפילה אחת היתה נמשכת הקדושה עד לתפילה הבאה, ותפילה אחת מוסיפה קדושה על חברתה, ונמצא כל היום שמור בקדושה.

הכנה לשבת

בשל כך הזיקה תורה הכנה קודם השבת, כמו שאמרו (ע"ז ג). מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת [אבל כיון שאין מי שיכול לשער בנפשו ערך מתנת הקדושה הראויה לבוא לו מן השמים, לכן ההכנה האמיתית היא שישמור האדם עצמו מכל דבר רע העלול להרחיקו מן הקדושה, ועל ידי כן יהיה ראוי לקבל קדושת שבת כפי מה שזכו אותו מן השמים (מדרש פנחס אות נה)], וכן אמרו (שבת קיז): לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר **והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו**. ונודע שג' ימים קודם השבת הם הכנה לשבת, כדאיתא (פרע"ח עער השבת פ"א) שביום ד' יכוין לקבל תוספת נפש של שבת הבאה, וביום ה' יכוין לקבל תוספת רוח, וביום ו' יכוין לקבל תוספת הנשמה. וכן לאחר השבת נשאר תוספת הנשמה עד יום א', ותוספת הרוח נשאר עד יום ב', ותוספת הנפש נשאר עד יום ג'.

השפעת השבת לאחריה כפי ההכנה מקודם ובדרך זו אמר **מון הבעל שם טוב הקדוש ע"ה**, הרמז בפסוק (שמות לד כא) **בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבֹּת**, 'חרש' ראשי תיבות חמישי רביעי שישי. דהיינו שהחרישה היא ההכנה מקודם, והקצירה היא קבלת הפירות מעבודתו בשדה, וזהו לרמז שקודם השבת נצרך להתייגע בג' ימים אלו בבחינת החרישה שהיא ההכנה קודם בוא הקדושה, וכפי היגיעה בהם כך זוכים למתנת

בכח ההכנה זוכה לסיוע מן השמים
וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יָבִיאוּ (טז ה). עיקר התחלת כל דבר הוא להכין עצמו כדי לזכות לקדושה היורדת מן השמים, כמו שפירש **בפנים יפות** (צו) שהתורה נמשלה לאש ככתוב (ירמיה כג כט) **'הֲלוֹא כֹה דָּבָרִי פָּאֵשׁ'**, וכמו שבעבודת הקרבנות הייתה המצוה להקדים תחילה אש מן ההדיוט כדי שתירד עליה אש מן השמים, כך גם בעבודת האדם כפי מה שמעורר עצמו מלמטה כך זוכה לתוספת התעוררות משמים, וכמו שאמרו (שהש"ר ה ב ב) פתחו לי פתח כחודה של מחט וכו', וכיון שאדם פותח ומביא אש מן ההדיוט, מסייעים אותו באש של מעלה - אש אוכלה אש.

ענין ההכנה לכל דבר שבקדושה

כל דבר שבקדושה צריך להקדים לפניו הכנה ויגיעה, בבחינת **דַּע אֶת אֱלֹהֶיךָ אֲבִיךָ וְעַבְדְּהוּ** (דה"א א' כח ט), להיות עבודת ה' מתוך ידיעה, ולא לקיים המצוות בדרך רגילות כמצות אנשים מלומדה, וזהו שנרמז בלשון הכתוב (דברים ד כט) **וּבְקִשְׁתֶּם מִשֶּׁם אֶת ה' אֱלֹהֵיךָ וּמִצְוַת כִּי תִדְרָשְׁנוּ כָּל לְבָבְךָ וּכְלֵל נַפְשְׁךָ**, והוא ענין הדרישה האמור כאן, שיהיה האדם דורש ומבקש ומשתוקק להכין עצמו להיות ראוי לעבודת ה', ועל ידי זה יזכה שיהיה ה' מצוי לו בכל זמן שיבקש קרבתו, כי תהיה הדרישה שלמה בכל לב ונפש.

זכות ההכנה נשארת הברכה בקביעות

ועל ידי ההכנה זוכה להמשיך הברכה לאחריה, שתשאר עמו הקדושה בקביעות, וזהו שמצינו בגמרא (ברכות לב:) שהיו חסידים הראשונים שוהים שעה אחת קודם התפילה ושעה אחת לאחריה, כי על ידי השהות וההכנה מקודם

המשך בעמוד הבא

השבת ולקצור פירותיה בג' ימים שלאחריה.

כפי ההכנה - נשאת הקדושה לאחר זמן

ועל פי זה נראה לבאר גם כפל הכתוב (ויקרא יא מד) 'וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים', 'והתקדשתם' מורה על הכנת האדם קודם המצוה בהתקדשות יתירה, ועל ידי כן זוכה ל'והייתם קדושים' שגם לאחר קיום המצוה תשאר בו הקדושה בקביעות [כמו שכתב בסידורו של שבת (ח"א שורש א ענף ג): 'והתקדשתם והייתם קדושים', כי פירוש 'והתקדשתם' הוא לשון הזמנה, כמו 'הרי את מקודשת לי' פירוש מזומנת לי, שתזמינו עצמכם בבחינת זך ונקי, אז 'והייתם קדושים' שתתרבה עליכם קדושתו הראוי להיות שורה במקום טהור זך ונקי], כעין מה שדרשו חז"ל (יומא טז). 'והתקדשתם והייתם קדושים', אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה, מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא. שעל ידי הכנתו לקדש עצמו מלמטה אפילו הכנה מועטת זוכה לקדושה מרובה מלמעלה ובעולם הבא.

ההכנה לקבל קדושת המצוה

אכן קודם קיום כל מצוה צריך האדם להכין עצמו, להיות ראוי לקבל הקדושה היורדת עליו בקיום המצוה, כי כל מצוה תכליתה להשפיע קדושה לאדם כמו שאנו מברכים לפני כל המצוות 'אשר קדשנו במצוותיו' [וכתב בתורת משה לאלשיך (וירא יח א): כמה מעלות טובות מקנה המצוה בעושיה, כי תקדשנו ותזככנו עד שיהיה כבריה חדשה, כנוסח ברכותינו 'אשר קדשנו במצוותיו', כי על ידי מצותיו מתחדשים האברים העושים אותם, ועל כן הם רמ"ח מצות עשה לעומת רמ"ח איברים ושס"ה מצות לא תעשה כנגד שס"ה גידים. וראה עוד באלשיך (ויקרא טז): על כן לאדם אמר לטהר ולתקן את עצמו יקיים תרי"ג מצות הכוללים את כללות האדם, שהם רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה לעומת רמ"ח איברים ושס"ה גידים, כי בהן יקנו כל חלקיו איכות טהרה וקדושה, כמאמרנו בכל נוסחאות ברכות המצות 'אשר קדשנו במצוותיו', שהוא כי על ידי מצותיו

יתברך מתקן חלאת זוהמת חומרנו ומקדשו חלף עכירות איכותו] ועל ידי קיום המצוות זוכים אנו להתקדש בקדושתו יתברך [כמו שפירש בשל"ה (תמיד נר מצוה): 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו', שכוונת הברכות הללו הוא שאנחנו מברכין לשמו יתברך על כל טוב אשר גמלנו, שטהר וקדש אותנו במצוותיו הקדושות שהם קיום העולמות כנודע, ועל ידיהם אנו נקראים קדושים ונתקדש גופנו ונשמותינו, והם תכליתנו, לא זולת זה בשום ענין בעולם], אלא שיש להכין תחילה כלים ראויים ושלמים לקבל בהם את הברכה והקדושה, שהרי 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום' (עוקצין ג יב) [כמו שפירש בתפארת שלמה (ויגש ד"ה ויגידו): לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, רצה לומר לעשות עצמו שלם וכלי המחזיק ברכה, כי באם לא כן לא עשה כלום, נמצא כי ענין ההכנה הוא כלי המחזיק המצוה ושיך להמצוה], וכפי מה שמכינים את הכלים בשלמות כך זוכים לקבל בהם את הברכה והקדושה [כמו שכתב בקדושת לוי (ויצא ד"ה אנכי): למשל לפי הנראה יש בית לדור בו, ואדם הוא מלושב בבגדים, והבית הוא הכנה אל האדם, כמו כן השראת קדושת המצוה צריכה שיהא לה בית שתמצא מקום לשרות בו, והבית הוא מה שאדם מכין עצמו ולבו מכוון אל הבורא יתברך לעשות איזה מצוה קודם שעשאה, והכנה זו הוא בית לדור בו קדושת המצוה, והנה לפי גודלם וקטנותם כך הוא הקבלה].

בזכות ההכנה זוכים לקיים המצוה כראוי

והנה לא כל אדם זוכה לקיים את המצוה כראוי וכנכון, כי היצר הרע נטפל אל האדם בגשתו לקיום המצוות, ומבקש להכשילו שלא יעלה בידו להשלים המצוה כהוגן, אמנם כשמתכוון האדם מקודם הרי הוא זוכה לסייעתא דשמיא להסיר ממנו כוחות היצר הרע, כי ההכנה כמוה כיד ובית אחיזה, שכן כל הכלים יש להם בית יד שעל ידי כן אפשר לאחוז בכלי, וכן ההכנה קודם המצוה היא כבית יד המזכה את האדם לאחוז במצוה ולקיימה בשלמות.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

עשו וחיו את האלהים אני ירא', כי מידת היראה היא הנותנת לאדם את הכוח להגביל את תאוותיו ולצמצם אותן לכל יחריבו את עולמו. ואכן נח שהיה מתחזק במידת יראת ה', כמו שתרגם אונקלוס (בראשית ו ט) 'בדחלתא דה' הליך נח', זכה להציב גבולות בפני המבול, וניצל ממי המבול, ועוד זכה וממנו הושתת העולם.

המצרים המשיכו את ישראל לתאוותיהם

ובמצרים התגבר יסוד המים על ישראל, והיו המצרים משליכים את ילדי ישראל אל היאור, כי המצרים השטופים בתאוות בקשו להמשיך גם את ישראל אחר תאוותיהם, ולעומת זאת המילדות התגברו כנגדם ביראת השם, והיא שסייעה בידם לגבור על התאוות ולהציל את ילדי ישראל, וכמו שכתוב (לעיל א יז) 'ותיראן המילדות את האלהים וגו' ותחיין את הילדים', וכשזכו בני ישראל לגאולה גברו על יסוד המים ונבקע בפניהם הים, כי זו עבודת האדם בבואו להתגבר על תאוותיו, שיגבר על יסוד המים שבקברו ויכניע אותו, שיהיו כל תאוותיו במשקל ראוי לקיים בהם רצון בוראו, וכשזוכה להכניע את יסוד המים שבו קונה בנפשו שלטון על יסוד המים שבבריאה.

בזכותו של יוסף שגבר על התאוה נבקעו התאוות בפני בני ישראל

וזהו שמצינו ביוסף הצדיק שגבר על תאוותו במצרים, ובזכותו נבקעו מי ים סוף בפני בני ישראל, כמו שאמרו במדרש (תהלים קיד ג): ראה ארונו של יוסף יורד לים, אמר הקדוש ברוך הוא ינוס הים מפני הנס מן העבייה, שנאמר (בראשית לט יג) 'וינס החוצה', אף הים נס מפניו, שנאמר (תהלים שם) 'הים ראה וינוס'. וכשנבקע ים התאוות בזכותו נבקעו התאוות עבור בני ישראל, וזה גם מה שכתב רש"י דברי המכילתא שכל מים שבעולם נבקעו, וכפי שכתב הרב מקו'גילוב ע"ה י"ד בספרו ארץ צבי (פסח): והנה האדם צריך רחמים שלא ישקע בתאוות העולם

המשך בעמוד הבא

קריעת הים - גאולה מתאוות מצרים

התאוות מבקשים להטביע את האדם

יִבְקְעוּ הַמַּיִם (יד כא). פירש רש"י: כל מים שבעולם.

נראה לפרש, דהנה מיסודות עבודת ה' שיתגבר האדם על תאוות ליבו ויטה אותם לדרך התורה. ומקור התאוות באדם הוא ביסוד המים שבקברו [כי האדם מורכב מארבע יסודות, אש רוח מים ועפר, ומבואר בשערי קדושה לרבינו חיים ויטאל (ח"א שער ב), שמיסוד האש נמשכים הגאווה והכעס, ומיסוד הרוח נמשכים כל מיני דיבורים רעים ובטלים, ומיסוד המים נמשכים התענוגות, ומיסוד העפר נמשכים העצלות והעפר], והתאוות הנמשכות מיסוד המים מתגברים על האדם כגלי הים המבקשים להציף את העולם במים, וכל הנמשך אחרי תאוותיו טובע בהם ומאבד חיותו, כמו שאירע לדור המבול שנמשכו כליל אחרי תאוותיהם, ואף המים התגברו עליהם והחריבו את העולם, וכל מימות שבעולם שינו טבעם, הן מי הגשמים והן מי התהום, הציפו כולם את העולם והחריבוהו.

ועבודת האדם היא להתחזק ביראת ה' שבכוחה לצמצם את התאוות, ולהציב גבולות כנגד התגברות המים שלא ישטפוהו, כדוגמת החול המונע מן הגלים להטביע את העולם, וכמו שאמר הנביא (ירמיה ה כב) 'האותי לא תיראו נאום ה' וגו' אשר שמתו חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו', כך יציב גם האדם גבולות וסיגים בפני תאוותיו, שלא ישטפו אותו המים הזידונים.

שבירת התאוות בכוח יראת שמים

עיקר כח האדם להכניע תאוותיו היא כפי יראת ה' שבקברו, כי כשאין בליבו יראת ה' סופו להגיע למיתה וכליון, כמו שאמר אברהם אבינו (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלהים במקום הזה - והרגוני', ומאידך כפי התגברות ביראת ה' זוכה לחיים, כמו שאמר יוסף הצדיק (שם מב יח) 'זאת

המרחק בין השמים והארץ. ואחר שזוכה להמשיך את האמונה בעומק ליבו אזי יוסיף עוד להשפיע את האמונה גם לכל האיברים, שתהיה אמונת ה' חדורה בכל אברי הגוף, לקיים את הכתוב (תהלים לה י) 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך', שירגישו כל איבריו שאין עוד מלבדו, כי ידעת המוח והלב אין בהם די כמו שרואים לפעמים כשמתרגש על האדם דבר מטיל אימה ואין אמונתו עומדת להישאר במנוחת הנפש, ורק אם עלה בידו להשריש את האמונה בכל איברי גופו אזי אין פחד ומורא שולטים בו והוא שליו ובטוח.

שלמות האמונה בקריעת ים סוף

ובזה מוכן מה שנאמר עתה בעת קריעת הים 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו'. כי תחילה הייתה האמונה קבועה במוח אבל לא פשטה במעשיהם, וכמו שאמר משה רבינו 'הן לא יאמינו', כי אין אמונתם חזקה כדי לשלוט בכל גופם, ועל זה השיב לו הקב"ה שבניו מאמינים בני מאמינים, ומעט מעט עלתה בידם להמשיך את האמונה גם ללב ובשאר איבריהם, עד שבקריעת ים סוף התפשטה האמונה בקרבם בשלמות ומסרו נפשם להיכנס לים סוף בלי מורא, ועל זה נאמר 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו' באמונה שלמה שאין למעלה ממנה.

קריעת ים סוף בכוח מסירות נפש

עוד יתכן לפרש, כי באמונתם לא היה די, והיו צריכים גם למסור נפשם לקיום רצון ה', וכיון שהובטחו מפי משה רבינו שעתידים הם לראות את ישועת ה' הרי נפגמה בכך מסירות נפשם, כי היה בדעתם למסור נפשם על מנת שייעשה להם נס, ולכן אמר לו ה' יתברך (פסוק טו) 'מה תצעק אלי לבל יוסיף להתפלל בעבורם, כי עיקר הישועה תבוא על ידי שימסרו נפשם שלא על מנת שייעשה להם נס, ולכן דבר אל בני ישראל ויסעו גם בלי לדעת מהיכן תבוא להם הישועה, וכיון שימסרו נפשם מבלי לצפות לנס יזכו בכוח זה לישועת ה'.

הזה ושלא יטבע בהם, וכמו שפירש הרה"ק רבי חנוך מאלכסנדר דטבע הוא מלשון טביעה. ואז בקריעת ים סוף נבקעו כל המים שבעולם לפני בני ישראל שלא ישקעו בתוך תענוגי העולם הזה, ויוכלו לעבור דרך התענוגים של העולם הזה 'בחרבה' ולא יגעו בהם כלל [יתר על כך, כתב הרה"ק בעל שבט מיהודה מלובלין ע"ה (תרס"ח ד"ה משמאל), שמלבד שנבקעו המים הרומזים לתאוות, עוד נהפכו לקדושה, וסמך דבריו על הכתוב (יד כו) 'המים להם חומה', שאף התאוות הנרמזות במים נעשו להם לחומה ולעבודת ה'].

דרגות בעומק האמונה

בשעת קריעת הים היו כבר ישראל מאמינים יותר מעת היותם במצרים

יְיֹשֻׁעַ ה' בַּיּוֹם הַהוּא וּגו' וַיִּרְאֵ אֶת מִצְרַיִם וּגו' וַיִּרְאֵ אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וּגו' וַיִּירָאוּ הָעַם אֶת ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ (יד ל-לא). יש להבין ולהעמיק בכוונת כתוב זה. וכי אך עתה באו לאמונה, הלא כבר בהיותם במצרים נאמר (לעיל ד לא) 'וַיֵּאֱמַן הָעַם'. וכן דרשו רבותינו ז"ל במכילתא (בשלח מס' דויהי ו) שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא בשכר האמנה שנאמר 'ויאמן העם'. אם כן מה בא הכתוב ללמדנו שלאחר ש'יושע ה' ביום ההוא' וגו' שראו ישראל את מצרים טובעים, וראו את היד הגדולה, אז הגיעו בני ישראל לאמונה בה' ובמשה עבדו, שנשמע מזה שעד עתה לא הגיעו לכך.

אמונת המוח והלב והאיברים

אולם כך יש לומר בביאורם של דברים, כי בעומק השגת האמונה נמצאים כמה מיני מדרגות, האמונה הראשונה היא אמונת המוח, למעלה ממנה היא אמונת הלב, דהיינו להמשיך את האמונה מידיעתה במוח להרגיש אותה בתוככי הלב שיהיו כל הרגשותיו מלאים באמונה בה', כי המרחק בין המוח והלב הוא כמו

י"א ד'אור ע"י מנחם אור לוישי"ם
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנשט ללא אישור
 מצד השוכן במנחם אור לוישי"ם
 פניצב ושימח: שוקי קנר

פרשת בשלה

שרים של מעלה

שנה אחת עם סיום תפילת ערבית בליל יום טוב ראשון של פסח, פנה הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א אל בניו הצדיקים ואמר להם כי הוא מבקש מהם עתה לעסוק בתורה וללמוד בהתמדה, מאחר ויש לו עניין חשוב ונעלה מאוד לעסוק בו ועדיין אין הוא יכול לפנות לעריכת הסדר, ולפיכך מבקש הוא מהם לבל יבטלו את הזמן וימתינו לו לחינם שכן זה עתיד לארוך זמן רב, וכשיעלה לפניו לערוך את הסדר הוא כבר ישלח להודיע להם.

בקשה זו הייתה לפלא גדול בעיני בניו הצדיקים כיון שדרכו של אביהם הרה"ק מנשכיז הייתה ידועה להם תמיד, למהר מאוד אחר התפילה בליל הסדר כדי להקדים ולקדש בשעה מוקדמת ולסיים את עריכת הסדר מבעוד מועד בשעה שיוכלו לאכול את האפיקומן עוד קודם חצות הלילה. כמובן שהבנים לא הרהרו אחר רבם ואביהם ופנו לעסוק בתורה כבקשתו.

לפני שהסתגר הרה"ק מנשכיז בחדרו הוסיף וקרא למשמשו בקודש, הוא המופקד לעמוד בשער המלך ולהכניס את החסידים דורשי עצה ותושיה אצל הצדיק, והודיעו כי צריך הוא עתה להסתגר בחדרו, ובשל כך עריכת ליל הסדר תתמהמה. לא זו אף זו, הוסיף הרה"ק מנשכיז והזהיר את המשמש באזהרה גדולה, לעמוד על המשמר ביתר שאת וביתר עוז לבל יהי אדם להכנס אל חדרי, והיה מה. רשאי אתה לומר לכל מי שיתפלא על סירובך כי מצווה ועומד אתה ממני על כך, והרי זה ללא יוצא מהכלל.

לא נחה דעתו של הרבי והוא המשיך להורות למשמש בפרוטרוט ככל אשר יעשה בכל מקרה

אשר יקרה: גם אם יגיעו לכאן חסידים ואנשי מעשה מרחוק או מקרוב, גם אם הם כאלה המסתופפים בצילי ועושי רצוני, ויבקשו להכנס, אל תניח להם בשום אופן; גם אם יבואו לכאן פריצים עשירים ונכבדים ויבקשו לחלות פני, תדחה אותם בתוקף, הגם שיאמרו שזה עניין נחוץ הנוגע לכל כללות ישראל; וגם אם יבואו לכאן אנשי צבא בכירים, גנרלים משכמם ומעלה, הן ממדינת רוסיה והן ממדינת פולין, ויבקשו להכנס לחדרי, אל תסכים להם.

אתה דע לך, הוסיף הרה"ק מנשכיז והזהיר את המשמש, כי בקשות אלו יכולות להיות מלווים גם בשוחד וגם באיומים, כך שגם אם ירעיפו עליך מתנות נכבדות ויקרות בשביל שתתיר להם להכנס, או לחילופין יאימו עליך בחרבותיהם שיתיזו את ראשך מעליך אם לא תפתח להם את הדלת, דע לך שאין לך מה להתיירא ולהתפחד מהם, ומבטיח אני לך שלא יארע לך כל רע מהם.

יתכן מאוד שכל אותם אנשים בראותם שאתה מתעקש ואינך מסכים להכניסם אל החדר, המשיך הרה"ק והסביר למשמשו הנדהם, יבקשו ממך שלכל הפחות תדפוק עבורם על דלת הכניסה לחדרי, אך גם לזאת עליך לסרב בתוקף ולומר כי אתה מצווה ועומד שלא לעשות כך, ואף אם יחזרו ויאיימו עליך באיומים שונים, עמוד על שלך ואמור להם: יכולים אתם לעשות בי ככל שליבכם חפץ, ואילו אני על משמרת אעמודה ולא אכניסכם לחדר ולא אדפוק על הדלת.

אך זאת, סיים הרה"ק ואמר, הוא ציווי עליך גרידא ולא עליך המלאכה לגמור, שכן אילו אותם אנשים ייגשו מעצמם אל הפתח, לדפוק על הדלת או להכנס פנימה, אין זה באחריותך כלל, והרי אתה נקי מפקודתי זו.

שונים, ומשראו כי המשמש נחרץ בעמדתו פנו לדרכם ויצאו החוצה.

השקט שב לשרור בבית הרבי לדקות מספר, עד שלפתע נפתחת הדלת בקול רעש ואל הבית נכנסו גנרלים בכירים, לבושים במדי צבא מפוארים ועטורים במדליות רבות, חגורים מתניהם בחרבות נוצצות, וכל כולם אמרו כבוד. הגנרלים אפילו לא הסתכלו אל המשמש אלא פנו תיכף אל חדרו של הרבי וביקשו להכנס. המשמש הרועד ממראה אנשי הצבא, זיהה תיכף כי אחד מהם נושא את מדי הצבא הרוסי ורעהו את מדי צבא הפולני, ונעמד כחוצץ בינם לבין דלת הרבי.

הגנרלים שלא היו רגילים לראות אדם העומד בדרכם ביקשו ממנו לזוז תיכף ומיד ולא להפריעם להכנס אל הרבי, אולם המשמש אזר חיל ואמר להם כי הרבי פקד עליו שלא לתת לאף אדם להכנס אל חדרו ואף לא לדפוק על דלתו, ולכן הוא מבקש מהם לעזוב את המקום על אתר. תחילה ניסו הגנרלים לשכנע את המשמש בדרכי נועם, הם הסבירו לו שכל בואם הנה הוא לטובת עם ישראל, ובוודאי על שכמותם לא התכוון הרבי באוסרו להכנס. לאחר מכן הציעו לו הגנרלים ארנק עמוס בשטרות מרשרשים ועוד שלל מתנות יקרות ונדירות ושכיות חמדה מאוצרות מלכים, אולם משסירב המשמש לכל זאת הם התחילו לנופף מולו בחרבותיהם ולהזהירו כי מרה תהא אחריתו אם לא יפתח בפניהם את הדלת של הרבי, או למצער ידפוק על הדלת ויודיע לרבי כי הם באו לבקרו.

המשמש שנוכח לראות איך שנובאת הרבי מתקיימת ודבר מדבריו לא נפל ארצה, הבין כי לא דבר פשוט הוא, ועל כן אזר עוז והודיע לגנרלים כי יהיה אשר יהיה לא ינתן להם להכנס אל הרבי, וכי כל האימים וההפחדות לא ישנו את דעתו והחלטתו לציית לדברי הרבי בכל מחיר. כיון שכן החליטו הגנרלים כי הם יודעים להסתדר בעצמם. הם הלכו אל עבר הדלת, דפקו עליה

אזהרות אלו שמעולם לא נשמעו כיוצא באלו מפיו של הרה"ק מנשכזי היו לפלא גדול באזניו של המשמש. הלילה הזה הוא ליל שימורים, והנה במקום שהרבי יערוך את שולחן ליל הסדר כהרגלו ברוב פאר והדר, הוא מסתגר בחדרו ומשמיע אזהרות שונות ומשונות אודות איסור הכניסה לחדרו ואודות אורחים שאולי יבואו לפקוד את היכלו.

חלפה שעה קלה וגוו של המשמש בקודש החל להצטמרר: האורחים שאותם הזהיר הרבי שלא להכניס החלו להגיע בדיוק לפי הסדר המדויק שהודיעו הרבי, ואף דבריהם אליו היו כדברים אשר הודיעו הרבי מראש.

תחילה הגיעו ובאו שני אנשים הדורי פנים, בעלי זקן צחור היורד על פי מידותיהם, לבושים בבגדי שיראין כמנהג החסידים ולראשם אדרת שיער נאה. מבקשים הם להכנס אל הצדיק ולקבל ממנו ברכת שלום עליכם. אלא שתיכף ומיד קפץ המשמש ואמר להם כי הרבי סגור ומסוגר בחדרו, אין יוצא ואין בא ואין שום אפשרות להכנס לחדרו או לראותו. ניסו החסידים לבקש פעם ופעמיים, אך משראו כי המשמש עומד על שלו כחומה בצורה, פנו ויצאו כלעומת שבאו.

משיצאו הללו נכנסו ובאו שני אדונים נכבדים, שהיו נראים כפריצים וכרוזנים, לבושים בבגדי פאר והדר, ופנו אל המשמש בבקשה שיכניסם אל הרבי. לא היסס המשמש והודיע להם כי הדבר נבצר ממנו, שכן הרבי הזהירו לבל יהין אף אדם להכנס לחדרו. החלו אותם אדונים לשכנעו בהטבות שונות ומופלגות שיקבל מהם אם רק יניח להם להכנס אל הרבי. נגד עיניו הם שלפו צרור מלא במטבעות זהב ואמרו לו כי יודעים הם שהיום יום טוב ראשון של פסח' ואסור לו לנגוע בממון, אולם באם יכניסם אל הרבי הם יניחו לו את כל הצרור הזה בקרן זזית מוסתרת ובמוצאי יום טוב יוכל לקחת את הזהב לעצמו. המשמש המשיך לטרב בתוקף, ואילו הם ניסו את כוחם גם באימים

נענה השר של רוסיה ואמר לבית דין של מעלה, שאין הוא נזקק לסיפורים היסטוריים, על רחמים שהיו בשנים קדמוניות, כיון שהוא מרחם על בני ישראל בימים אלו ממש, וזאת בשל כך שבמדינת רוסיה יש 'מלכות של חסד' ממש, כיון שאין נהוג שם גזר דין מוות כלל, וגם מי שמרבה לחטוא אין עליו חוק ומשפט מיתה. ולעומתם, במדינת פולין מענישים ביד קשה ואכזרית על כל דבר קטן וגדול וחרב חדה הממיתה מונחת על צווארם של בני ישראל שכאלו חטאו כנגד המלכות, ודי בכך כדי להכריע את הכף לטובתם, שהם ינצחו את ארץ פולין.

נמנו בית דין של מעלה וגמרו כי בשאלה זו צריכים להכריע צדיקי הדור שעודם נמצאים בחיים, הלוא הם בית דין של מטה. יבואו איפוא הצדדים, שר של פולין ושר של רוסיה, בפני מאורי החסידות, והם שיקבעו את הצדק עם מי. הורו בית דין של מעלה לשרי שני הארצות שייכלו תחילה להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א, בעל התניא והשו"ע, ולאחר מכן ייכלו אל הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, ואם יגיעו שניהם לדעה אחת מה טוב, ואם לא יגיעו לדעה אחת - יפנו אל הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א כדי שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, ואחרי רבים להטות.

אכן ירדו שני שרי מעלה הללו ובאו אל הרה"ק מלאדי, והוא פסק כי הצדק עם מלכות רוסיה, שכן הכלל ההלכתי הוא שפוסקים לפי ההווה, 'באשר הוא שם', ואין להביט על העבר או על העתיד, והיות ובסופו של דבר בעת הזאת מתנהגת מלכות רוסיה כמלכות של חסד ואין ידה קלה להוציא אנשים להורג, לפיכך עליה לנצח במלחמתה עם פולין. לעומת זאת, כאשר באו שרי מעלה אצל הרה"ק מקארלין הוא סבר שדווקא מלכות פולין הוא זו שצריכה לנצח, בזכות אותם מעשים טובים שעשתה בעבר אצל מגורשי ספרד.

כיון ששני הצדיקים לא הגיעו לעמק השווה היו צריכים השרים לבוא בפני המכריע, אולם אנכי,

בקול, והתפרצו לתוכה. המשמש שראה זאת השמיע קול צעקה רמה, התעלף מפחד ומרעדה ונפל על מקומו. בניו של הרה"ק מנשכיז שיושבים היו ולומדים בחדרם הסמוכים שמעו את צעקתו של המשמש מיהרו לבוא לעזרתו והשתוממו לראותו שוכב מעולף על הארץ.

במשך דקות ארוכות ניסו הבנים להשיב את רוחו של המשמש, כשבעיצומם של המאמצים נפתחה דלתו של הרבי והוא הודיע לבנים כי מוכן ומזומן הוא ללכת לעריכת הסדר. רוחו של המשמש שבה לאיתנו, אולם משהתעניינו בני הרבי אצל המשמש על סיבת עלפונו הפתאומי סימן להם הרבי כי לא יעסקו בזה עתה וכי הוא בעצמו עוד יספר להם את כל השתלשלות הדברים.

אחר עריכת הסדר באש קודש, פתח הרה"ק מנשכיז וסיפר לבניו הצדיקים דברים נפלאים מכבשונו של עולם: יודעים אתם בוודאי כי בימים אלו מתנהלת מלחמה קשה בין המדינות, בין ארץ רוסיה לארץ פולין, אך יש לכם לידע כי המלחמה האמיתית אינה מתנהלת עלי אדמות אלא זו היא המלחמה הקיימת בין שרי מעלה, שהרי לכל ארץ וארץ יש שר של מעלה, וכמו שנאמר (ישעיה כד כא) 'והיה ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה', והמלחמה האמיתית היא בין השר של רוסיה לשר של פולין המתנהלת ביניהם בעולמות העליונים.

ואכן לפני בית דין של מעלה הגיעו שרי שני המדינות כדי להתדיין מי יזכה בניצחון. עמד שר של פולין וטען כי לו ראוי הנצחון מסיבה היסטורית, שכן לאחר גירוש ספרד, כשבני ישראל היו מושלכים ממקומם מבלי מצוא מנוח לכף רגלם, עמד ופתח את שערי ארצו בפניהם. אילו לא היה עושה כן, הטעים שר של פולין בפני בית דין של מעלה, בוודאי שהיו נאבדים חלילה אלפים ורבות מבני ישראל, ובגלל שבאותם הימים עשו מעשה חסד זה עם בני ישראל ראוי שעתה יזכו לניצחון על פני מדינת רוסיה.

את ראש שר של רוסיה בכבלי ברזל אל מתחת לשולחני, וביום מהימים אם ישתנה החוק ויחלו להנהיג שם משפט מוות, אזי אתיז את ראשו ואמיתנו תיכף.

כעבור ימים מועטים גברה ידה של מלכות רוסיה בשדה הקרב והם נחלו ניצחון מוחץ על מלכות פולין. ואכן היה הדבר לפלא, שעד סוף ימי שושלת בית רומאנוב ששלטה ברוסיה, לא היה מענישים בעונש מוות את החוטאים והפושעים, אלא היו שולחים אותם לעבודת פרך לארץ גזירה, סיביר הרחוקה, למשך שנים רבות.

על הפסוק (שמות יד י'): **'ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה',** מביא רבינו האור החיים הקדוש את דברי חז"ל (שמות רבה כא ה): **'מצרים נוסע אחריהם - זה שר של מצרים' מצרים שמו',** כי המלאך שהוא היה שר שלהם בא עמם: **'כי כן הוא הנהוג שהשר יעזור לאומתו ויפול בנפילתה, וצא ולמד ממעשה אלכסנדרוס מוקדון (יומא טו):** **שיהיה נדמה לו שרו במלחמתו.**

והנה הדרך הוא במלחמות שהעם מקדים את המלך בצאתו למלחמה והמלך בא אחריהם, ואף השר של מעלה עומד לימין המלך במקום בו הוא נמצא, מאחורי העם. אולם כאן הודיע הכתוב את סבת פחד ישראל ממה שראו עיניהם, כי פרעה הקדים עצמו ונסע לפני עמו, וסמוך עימו היה שר של מצרים, ולזה נרעשו ויראו בני ישראל בחושבם כי שרי מעלה באו לערוך עימם מלחמה.

אולם האמת היא שזה היה לטובת ישראל, ולכן לא מנע זאת הקב"ה מהמלאך שר של מצרים, הן כדי להורגו לפנייהם, כמו שנאמר 'וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים', והכוונה בזה היא על השר של מצרים, ועוד כדי שיפחדו מזה ויחזרו בתשובה שלימה ויקרבו לבם לשמים, כדי שבאמצעות זה יעשה ה' להם הנס העצום של קריעת ים סוף.

המשיך הרה"ק מנשכ"ז ואמר, סירבתי להכניס את ראשי בין ההרים הגבוהים ולהכריע בסוגיה כה קשה וחמורה. העדפתי שלא לשמוע את טענותיהם כלל ובכך אהיה פטור מלהכריע בין הצדדים. זו הסיבה שבשל כך ביקשתי להתעכב עם עריכת הסדר ולהיות מסוגר בחדרי תוך כדי שציוותי שלא להניח לאיש להיכנס לחדרי. אמנם חזקה עלי גזירת שמים ונאלצתי בסופו של דבר לקבל את שרי מעלה הללו שבאו לביתי כשהם לבושים כגנרלי צבא מכובדים, אשר למראם ולמעשם התעלף המשמש בקודש.

כשהרצו השירים את טענותיהם בפני, המשיך הרה"ק מנשכ"ז וסיפר, פניתי אל השר של פולין ואמרתי לו בשפה ברורה: **הלוא בשעה שפתחת את שערי ארץ פולין בפני היהודים, כלל לא הייתה דעתך להצילם ולהחיותם, אלא להנאתך ולטובתך גרידא.** ביקשת שהיהודים יביאו עימם את כספם ואת כשרונותיהם והם יפריחו את ארצך במסחר גדול, כדי שתוכל להטיל עליהם מיסים וארנוניות ולהנות מכל הטוב שהיהודים מביאים איתם. מלבד זאת, גם אם באותה שעה הצלת את היהודים מגזירת המוות שבאה עליהם, הנה כעת הזאת במלכותך מוטל עונש מוות ואתם ממייתם והורגים אנשים בלא כל רחמנות מצידכם. האם יכול אתה, פניתי ושאלתי את שר של פולין, להשבע לי בשבועה חמורה לבטל את חוק ומשפט המוות מארצך.

גמגם השר של פולין ולא הסכים להשבע בתואנה כי הוא אינו יודע מה יילד יום ואין הוא יכול להשבע ולהתחייב על העתיד. אולם השר של רוסיה, בשומעו את שאלתי, קפץ ונשבע לאמור: **מתחייב אני שכשם שעד עתה לא היה במלכותי עונש מוות, כך גם לא יהא עונש מוות במלכותי לעתיד.** והתחייב על עצמו להיות דמו בראשו אם ישנו את הבטחה זו.

סיים הרה"ק מנשכ"ז וסיפר, כי בשומעי זאת עמדתי ופסקתי תיכף כי מלכות רוסיה היא זו שתנצח במלחמתה את פולין, אלא שבד בבד קשרתי

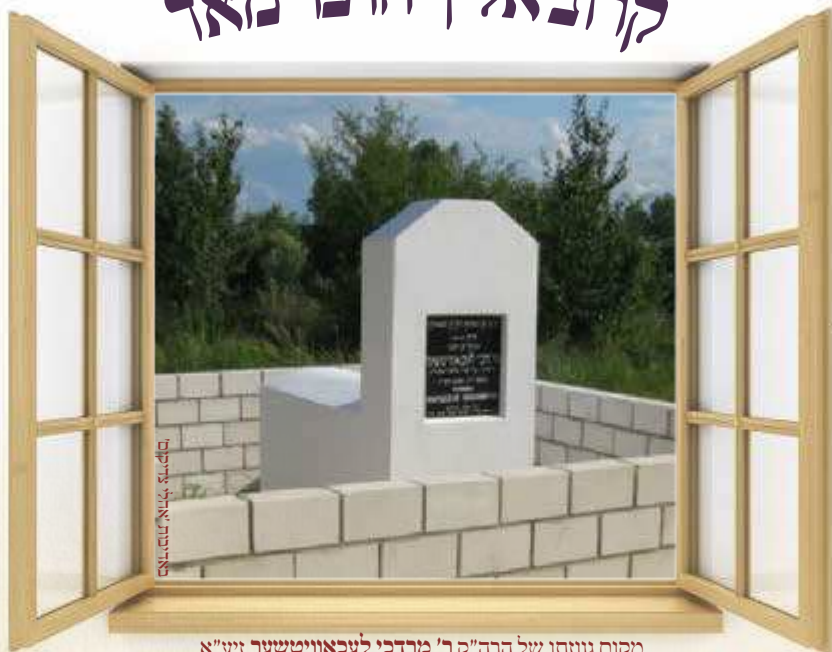
לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
ארמזנד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

אורנית אלילי א.ש.ל.ס

מקום גנותו של הרה"ק ר' מרדכי לעכאוויטשער זיע"א

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך